

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra občanského práva

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Registrované partnerství se zvláštním zřetelem k jeho
majetkovým aspektům

Vedoucí rigorózní práce: Doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.

Říjen 2008

Mgr. Magdalena Kubátová
Veverkova 1, 170 00 Praha 7

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně za použití literatury, na kterou je v textu diplomové práce odkazováno, a jejíž seznam je přílohou této práce.“

V Praze dne 8.10.2008

Mgr. Magdalena Kubátová

Poděkování:

Děkuji Doc. JUDr. Michaele Zuklínové, CSc. za odborné vedení mé rigorózní práce.

OBSAH

OBSAH	2
Úvod	5
1. Historický vývoj homosexuality a registrovaného partnerství na našem území	9
2. Obecná definice partnerství v jednotlivých návrzích zákonů o registrovaném partnerství a v platné právní úpravě ve srovnání s definicí manželství	13
3. Vznik partnerství	15
3.1 „Zasnoubení“ (fáze před uzavřením partnerství)	15
3.2 Dokumenty nutné k uzavření partnerství	16
3.3 Registrace Partnerství cizinců dle právní úpravy České republiky	19
3.4 Způsobilost uzavřít partnerství	20
3.5 Prohlášení	26
4. Neplatnost a neexistence partnerství	31
5. Majetkové poměry partnerů	36
5.1 Společný majetek partnerů z hlediska jednotlivých návrhů	36
5.2 Současná úprava společného majetku partnerů	46
6. Partneri a podnikání	53
6.1 Změny navrhované v obchodním zákoníku v souvislosti s návrhy zákonů o registrovaném partnerství	57
6.2 Změny navrhované v živnostenském zákoně v souvislosti s návrhy zákonů o registrovaném partnerství	58
6.3 Registrované partnerství a prohlášení konkurzu či insolvence na jednoho z partnerů	62
7. Partneri a bydlení	64
7.1 Partnerství a nájemní vztahy k bytu	64
7.2. Vlastnictví bytů a partnerství	70

8. Vzájemná vyživovací povinnost.....	72
8.1 Vzájemná vyživovací povinnost za trvání partnerství.....	73
8.2 Vzájemná vyživovací povinnost po zániku partnerství.....	75
8.3 Společná ustanovení pro určení a splatnost výživného mezi partnery nebo bývalými partnery.....	78
8.4 Úprava vyživovací povinnosti mezi partnery stejného pohlaví do 1.7.2006.....	80
9. Partneri a dědictví.....	81
9.1 Situace v dědických záležitostech z hlediska osob stejného pohlaví do 1.7.2006.....	84
9.2 Závět'.....	85
10. Veřejnoprávní aspekty s dopadem do majetkoprávní sféry partnerů.....	89
10.1 Daně.....	89
10.2 Daně a partneri v současnosti.....	93
10.3 Sociální zabezpečení a partnerství.....	94
10.4 Partneri a sociální zabezpečení do 1.7.2006.....	99
11. Zastoupení druhého partnera a právo na informace zejména ohledně zdravotního stavu druhého partnera...	101
12. Vztah registrovaných partnerů k potomkům.....	104
13. Zánik registrovaného partnerství.....	109
13.1 Současná úprava zániku registrovaného partnerství.....	113
13.1.1 Smrt jednoho z partnerů.....	114
13.1.2 Zrušení registrovaného partnerství rozhodnutím soudu.....	115
Závěr.....	118
Seznam literatury.....	124
Návrhy zákonů.....	124
Zákony.....	124
Komentáře.....	126
Články.....	127

Monografie (včetně učebnic)	128
Webové stránky	129
Přílohy	130
A. Matriční úřady stanovené vyhláškou č. 300/2006 Sb., před kterými je možno uzavřít registrované partnerství	130
B. Dotazník k registrovanému partnerství	132
C. Dotazník k uzavření manželství	133
D. Doklad o registrovaném partnerství	134
E. Protokol o vstupu do registrovaného partnerství ...	135
F. Přehled národních legislativ států světa, které upravují svazky osob stejného pohlaví	136
G. Právní úprava homosexuálních vztahů v jiných státech Evropy	138
H. Tři základní modely zákonné úpravy homosexuálního soužití	147

Úvod

Předmětem předkládané rigorózní práce bude srovnání pozice homosexuálních párů v České republice dle různých návrhů zákonů o registrovaném (zapsaném) partnerství se současným stavem před a po přijetí zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, a to zejména se zaměřením na současnou platnou právní úpravu a její a majetkoprávní aspekty. S ohledem na téma rigorózní práce bude nutné se zabývat také zákony navazujícími na základní úpravu, které měly být a případně také již byly novelizovány ve prospěch partnerů s tím, že jejich cílem bylo a je posouvat právní postavení registrovaných partnerů co nejbližší k úpravě vztahující se k párům heterosexuálním.

Rigorózní práce bude rozdělena do kapitol, které jsou dále členěny do jednotlivých podkapitol v případech, kdy je další členění vhodné z důvodu zachování systematiky a přehlednosti rozboru dané problematiky.

Vzhledem k tomu, že i v dnešní době je homosexualita stále ještě často diskutovaným tématem, zejména pak v politických kruzích, lze považovat za velice účelné naznačit vývoj návrhů zákonné úpravy tohoto jevu. V první kapitole se tedy bude práce zabývat historickým pojetím homosexuality, převážně však zejména se zaměřením na postupné legislativní práce od roku 1998 až do současnosti, kdy byl v Parlamentu České republiky projednáván a 15.3.2006 i schválen v pořadí již sedmý návrh zákona o registrovaném partnerství. Od druhé kapitoly se pak již práce zaměří na jednotlivé oblasti, kterých se nová právní úprava, případně předchozí návrhy zákonů nějakým způsobem dotkly. Kapitoly 5. až 10. jsou pak zaměřeny výhradně na majetkoprávní aspekty registrovaného partnerství.

Ve druhé kapitole budou detailně rozebrány definice registrovaného partnerství, které se objevily v jednotlivých návrzích, a jejich srovnání s teoreticko-právním pojetím manželství a jeho definicí, jak je obsažena v § 1 zákona č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Třetí kapitola se bude zaměřovat na vznik registrovaného partnerství, a to již od okamžiku, kdy v tu dobu ještě budoucí partneři pojmu úmysl uzavřít registrované partnerství, přes dokumenty nutné ke vstupu do partnerství, podmínky a překážky platného vstupu do registrovaného partnerství až po náležitosti prohlášení o vstupu do partnerství, to vše s ohledem na postupný vývoj jednotlivých návrhů. V této kapitole je také rozebrána možnost cizinců platně vstoupit do registrovaného partnerství dle právní úpravy České republiky. Na tuto kapitolu pak volně naváže kapitola čtvrtá, zabývající se neplatností a neexistencí registrovaného partnerství.

V pořadí pátá kapitola se pak bude věnovat jednotlivým návrhům úpravy společného majetku partnerů. Tyto budou porovnány se situací homosexuálních párů z hlediska spoluvlastnictví jak věcí movitých, tak nemovitostí v období do přijetí zákona o registrovaném partnerství a změn, které tento zákon přinesl.

V následující kapitole bude diskutována pozice partnerů jako podnikatelů a práva, která jim jsou, nebo měla být jednotlivými návrhy poskytnuta v této oblasti, a to zejména z hlediska obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Přesto, že ke konkurznímu a vyrovnacímu řízení nedochází pouze v souvislosti s podnikatelskou činností, avšak tento případ je v České republice zdaleka nejčastější

případ, bude i tato problematika zařazena jako podkapitola ve třetí kapitole zabývající se podnikáním.

Sedmá kapitola bude zaměřena na otázky vlastnictví a nájmu bytů a jejich přechodu v případě smrti, nebo opuštění společné domácnosti partnerem, který byl oprávněným k nájmu daného bytu.

V osmé kapitole bude rozebrána vzájemná vyživovací povinnost partnerů dle jednotlivých návrhů zákonů o registrovaném partnerství a to jak za trvání partnerství, tak po jeho zániku, rovněž i z hlediska stavu zákonné úpravy před přijetím zákona č. 115/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V pořadí devátá kapitola bude věnována oblasti dědického práva, a to zejména s ohledem na zákonné skupiny dědiců a postavení partnera mezi ostatními dědici ze zákona dle jednotlivých návrhů zákona o registrovaném partnerství a současného stavu právní úpravy. Jedna podkapitola bude také věnována testamentární posloupnosti a omezením, která zákonná úprava v oblasti závětí obsahuje.

Následující kapitola se pak bude zabývat nástinem veřejnoprávních aspektů, které mají dopad do majetkové oblasti partnerů. Tato kapitola bude rozdělena do dvou podkapitol, z nichž první se bude věnovat záležitostem daňovým, a to zejména dani dědické, darovací a společnému zdanění. Druhá bude zaměřena na záležitosti práva sociálního zabezpečení, a to hlavně na různé sociální dávky a podpory, které stát v současnosti poskytuje svým občanům.

Za neopomenutelné je nutno také považovat otázky spojené s právem zastupovat partnera v běžných záležitostech a právo druhého partnera na informace ohledně zdravotního stavu partnera, a tedy tyto budou řešeny v pořadí jedenácté kapitole. Následující kapitola

se pak bude zabývat vztahem registrovaných partnerů k potomkům ať již biologickým, či adoptivním, a to z pohledu před a po přijetí zákona o registrovaném partnerství. S ohledem na skutečnost, že tento problém byl a stále je jedním z nejdiskutovanějších v souvislosti s homosexuálními páry, bude zde okrajově také zmíněno hledisko sociologické a nejen právní.

Poslední kapitola je pak věnována zániku partnerství a to jak v případě úmrtí jednoho z partnerů, tak zrušením registrovaného partnerství rozhodnutím soudu.

V současnosti je téma registrovaného partnerství stále ještě velice diskutovaným tématem a od roku 1998, kdy byl parlamentu předložen první návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví, se pravidelně opakuje. Z hlediska sociálních jistot dotčených osob je velice důležité se touto problematikou zabývat i nadále, i když největší rozpory mezi homosexuálními a heterosexuálními páry byly přijetím zákona o registrovaném partnerství odstraněny, čímž se Česká republika zařadila po bok dalších 14 členských zemí Evropské unie, které již v době přijetí tohoto zákona u nás soužití osob stejného pohlaví v nějaké podobě legalizovaly.

Cílem této práce bude nastínění jednotlivých návrhů zákona o registrovaném partnerství a současného právního stavu se zaměřením na majetkoprávní aspekty homosexuálního soužití a zjištění nedostatků, které v této oblasti existovaly a případně přetrvávají i v současné právní úpravě. Dále také rozbor právních jistoty, které byly doposud homosexuálním partnerům již poskytovány a faktický přínos zákona o registrovaném partnerství.

1. Historický vývoj homosexuality a registrovaného partnerství na našem území

I když je homosexualita jevem fakticky existujícím již po celá tisíciletí, jako příklad lze uvést zmínky objevující se v antické poezii, kde se setkáváme se vzájemnou láskou osob stejného pohlaví, v průběhu doby se tyto vztahy však dostaly na okraj společnosti a byly považovány za promiskuitní, a tedy z pohledu společnosti nežádoucí.

První zmínka o vztahu k homosexualitě z hlediska práva, tehdy ještě v Zemích koruny České, pochází až z roku 1353, kdy byl Karlem IV. vydán trestní kodex, který ukládá kruté tresty za homosexuální styk¹. Tyto tresty byly zmírněny za Josefa II na trest vězení až roku 1787, vydáním Všeobecného zákoníku o zločinech a trestech za ně.

Počátkem 20. století byla homosexualita přesunuta do kategorie nemocí, z této kategorie byla vyřazena až roku 1992, i když již dříve se objevovala myšlenka, že se jedná o vrozenou sexuální orientaci.

V průběhu 20 století byl vývoj k liberálnějšímu postojům přerušena druhou světovou válkou. Po druhé světové válce se obnovila platnost úpravy z roku 1848, dle které byla homosexualita postavena na roveň sodomie. Roku 1950 se stala homosexualita trestným činem proti lidské důstojnosti. K úplné dekriminální homosexuality došlo až do současnosti platným trestním zákonem č.140/1961Sb.

Ke zrovnoprávnění homosexuální a heterosexuální orientace v oblasti trestního práva došlo roku 1990, kdy byla stanovena obecná hranice trestnosti pohlavního

---

¹ Janošová P.: Homosexualita v názorech současné společnosti, Karolinum, Praha 2000, str.44

styku na 15 let, bez rozdílu, zda se jedná o styk homosexuální či heterosexuální².

Z výše uvedeného vyplývá, že teprve v 90. letech minulého století se otevřela možnost pokusit se i o úpravu soukromoprávních otázek vztahujících se k homosexuální orientaci, která po léta narážela na značný odpor zákonodárského sboru i přesto, že dle sociologických studií byla společnost na přelomu 20. a 21. století této úpravě ze ¾ příznivě nakloněna.

V roce 1999 se poprvé v souvislosti s harmonizací právního řádu ČR a EU objevil zákaz diskriminace z důvodu sexuální orientace, a to v novele zákona o zaměstnanosti č.1/1991 Sb. Postupně se tato zásada přenesla i do dalších zákonů a v současnosti ji již nepovažujeme za nijak neobvyklou.

Pokusy o legalizaci homosexuálních vztahů se datují však již na počátek 90.let.

První zákonnou úpravu vztahů osob stejného pohlaví v ČR lze vysledovat již záhy po převratu v roce 1989, a to na přelomu let 1992 a 1993. Při přípravě rodinněprávní novely Občanského zákoníku však byly paragrafy týkající se homosexuálních vztahů vládou odmítnuty a do návrhu se nedostaly.

Další pokus o úpravu se objevil v roce 1995 v podobě již samostatného zákona o registrovaném partnerství. Tento návrh se týkal pouze úpravy dědictví a společného užívání bytu. K projednání však, po několika odkladech, vůbec nedošlo vzhledem k jeho přesahu do nového volebního období.

První ucelený návrh zákona o registrovaném partnerství byl zařazen na jednání poslanecké sněmovny koncem roku

---

² Baršová A.: Partnerství gayů a lesbiček:Kdy dozraje čas na změnu?, Sociální studia 7/2002, str.180

1997 jako poslanecká iniciativa (sněmovní tisk č.359). Dne 2.4.1998 tento návrh sněmovna zamítla hned v prvním čtení.

V následujícím roce (2.12.1999) pak sněmovna zamítla (na návrh lidoveckého poslance Cyrila Svobody) další poslanecký návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví (sněmovní tisk č.124).

Dne 17.9.2001 se ve sněmovně objevil první vládní návrh zákona o soužití osob stejného pohlaví (sněmovní tisk č.1075), který sněmovně předložil tehdejší ministr spravedlnosti Jaroslav Bureš. Jeho součástí nebyly návrhy novelizací navazujících a souvisejících zákonů, které byly podány jako zvláštní návrh zákona (sněmovní tisk č.1076). Oba tyto návrhy byly sněmovnou v prvním čtení vráceny vládě k dopracování. Vzhledem k dalším volbám v roce 2002 však již k přepracování a novému projednání tohoto návrhu nedošlo.

Ministerstvo spravedlnosti po připomínkovém řízení, které se uskutečnilo v roce 2003, předložilo vládě návrh zákona o registrovaném partnerství, který měl být projednán dne 28.1.2004. Projednávání tohoto návrhu bylo z pořadu jednání poslanecké sněmovny staženo a odloženo na příští jednání.

Dne 4.2.2004 již podruhé vláda svůj vlastní návrh zákona o registrovaném partnerství sama stáhla z programu jednání sněmovny a premiér Vladimír Špidla doporučil podat tento návrh zákona jako poslaneckou iniciativu.

Od února 2004 se začala utvářet skupina poslanců, která ve spolupráci s Gay a lesbickou ligou začala připravovat návrh zákona o registrovaném partnerství. V dubnu téhož roku byl tento návrh podán v poslanecké sněmovně a dne 18.6. 2004 začala sněmovna projednávat

tento návrh jako sněmovní tisk č.650. Jako první mezi dosavadními návrhy prošel tento návrh dne 25.11.2004 až do třetího čtení, ve kterém byl však dne 11.2.2005 zamítnut, tentokrát již pouze o jediný hlas.

V dubnu 2005 byl předložen sněmovně poslední, opět poslanecký a konečně úspěšný, návrh zákona o registrovaném partnerství. Tento návrh byl dne 16.12.2005 schválen poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení a následně byl dne 26.1.2006 schválen také senátem. K jeho platnosti zbýval již pouze podpis presidenta republiky, nicméně Václav Klaus využil svého práva zákony vetovat a tím byl tento zákon vrácen k novému hlasování do parlamentu. Tento pokus zamezit přijetí zákona o registrovaném partnerství však nebyl úspěšný. Dne 15.3.2005 našel sedmý návrh zákona v poslanecké sněmovně dostatečnou podporu stojedna poslanců a byl přijat. Schválený návrh zákona vyšel ve sbírce zákonů pod číslem 115/2006 Sb. Tři kalendářní měsíce po jeho vyhlášení dne 1.července 2006 pak nabyl účinnosti. K uvedení zákona o registrovaném partnerství byly ministerstvem vnitra vydány pod č. 299/2006 Sb. a 300/2006 Sb. dvě prováděcí vyhlášky, které změnilly vyhlášku 207/2001 Sb., již se provádí zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou 299/2006 Sb. již se mění vyhláška 642/2004 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech, a vyhláška 296/2004 Sb. , kterou se provádí zákon o evidenci obyvatel, zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů.

2. Obecná definice partnerství v jednotlivých návrzích zákonů o registrovaném partnerství a v platné právní úpravě ve srovnání s definicí manželství

V prvních návrzích z let 1998 a 1999 bylo registrované partnerství označováno jako smlouva mezi dvěma fyzickými osobami, které mají úmysl vytvořit spolu životní společenství, s tím, že tato definice by z právního hlediska nebyla zcela bez komplikací, neboť zákonná terminologie dosud nikdy neužívala termínu životní společenství, a bylo by nutno se tímto blíže zabývat a definovat, co by bylo možno pod tento termín podřadit. Do dnešní doby trvá diskuse, zda má být akt uzavření manželství považován za dva jednostranné úkony, či zda se jedná o jeden dvoustranný úkon, tedy vlastně o jakousi quasi smlouvu. Aktuálně v právní teorii převládá názor, že se jedná o druhý případ³. Přesto pojetí registrovaného partnerství čistě jako smlouvy by bylo značně problematické a mohlo by vést k diskusím, zda by se i na partnerství nemohla vztahovat úprava smluvního práva dle Občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen Obč.zák.). Vzhledem k výše uvedenému bylo záhy ustoupeno od definice partnerství jako smlouvy v zákonné úpravě, a již od návrhu z roku 2001 byla převzata modifikovaná definice vycházející z definice manželství, obsažené v § 1 zákona o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOR). Tato definice se následně výrazně neměnila a přetrvala i do dnes platné úpravy, kdy se tato definice nachází v § 1 zákona o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZRP).

Je neoddiskutovatelné, že i v případě registrovaného partnerství se bude jednat o statusovou věc, tj. o věc

---

³ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 55

právního statusu fyzické osoby, a tedy přijetím zákonné úpravy umožňující vznik registrovaného partnerství došlo k zániku jedinečnosti, která byla do té doby dána manželství⁴.

Registrované partnerství je dle dnes platné právní úpravy definováno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným ZRP. Od této definice je také odvozena definice partnera jako osoby, která uzavřela partnerství.

Z uvedené definice partnerství lze dovodit pojmové znaky partnerství, za které je možno považovat zejména vznik zákonem předepsaným způsobem, v souladu se zákonem o registrovaném partnerství, před v tomto zákoně vymezenými úřady, kterými jsou příslušné matriční úřady, stanovené vyhláškou Ministerstva vnitra.

Dále pak možnost uzavřít partnerství pouze pro osoby stejného pohlaví. Z čehož plyne, že právní řád České republiky, na rozdíl od jiných evropských zemí, nezná partnerství jako formu soužití osob opačného pohlaví.

Již z definice partnerství je možné také jako další znak partnerství dovodit, že tento zákon chrání pouze monogamní soužití osob téhož pohlaví a nikoliv polygamií, což je ještě zřetelnější v dalších ustanoveních tohoto zákona, a větší počet partnerů by byl i v tomto případě považován za nezákonný, i když zde není zřejmý jiný účel, než akcent na tradiční evropské pojetí „běžného“ heterosexuálního soužití, neboť toto je vždy monogamní, i když v současné době vysoké rozvodovosti spíše již jen cyklicky monogamní.

Z dalších ustanovení zákona o registrovaném partnerství je možno pak dovodit ještě další znaky tohoto soužití, jako je rovnoprávnost partnerů

---

⁴ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o., Praha 2002, str. 22

v partnerství⁵ a svoboda a dobrovolnost uzavření partnerství⁶.

Jak plyne z výše uvedeného, nejen definice, ale i co do pojmových znaků tedy registrované partnerství věrně kopíruje současnou úpravu manželství.

Jediným rozdílem pak je vynechání odkazů na účel tohoto soužití a důvod jeho ochrany, což lze považovat za zcela pochopitelné, neboť za hlavní účel manželství považuje zákon o rodině založení rodiny a řádnou výchovu dětí. S ohledem na fyzické možnosti partnerů toto za základní účel považovat nelze, i když i oni mohou tvořit rodinu vychovávající jednoho či více potomků některého z partnerů. V současné době tato situace však nastává v praxi zcela výjimečně. Pokud bychom chtěli detailněji rozebrat naznačenou problematiku pojetí rodiny a výchovy dětí, bylo by nutné se blíže zabývat chápáním rodiny v tradičním a současném pojetí, což by bylo spíše tématem sociologicko-etickým než právním, a to není předmětem této rigorózní práce.

3. Vznik partnerství

3.1 „Zasnoubení“ (fáze před uzavřením partnerství)

Stejně jako úprava manželství, ani úprava registrovaného partnerství v žádném z návrhů neobsahovala, a ani v současné platné úpravě neobsahuje ustanovení vztahující se k období tzv. zasnub. Stricte sensu sice tento termín právní úprava manželství nezná, avšak již v ustanovení § 2 ZOR jsou muž a žena, kteří

---

⁵ § 8 zák. č. 115/2006Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

⁶ § 2 zák. č. 115/2006Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

chtějí uzavřít manželství, označení jako snoubenci. Zákon tedy existenci období tzv. zasnoubení mlčky předpokládá. Již v tomto období vznikají určitá vzájemná práva a povinnosti na stranách snoubenců, a již z tohoto mohou vzniknout právní následky, a to zejména za situace, kdy jeden ze snoubenců zruší „dohodu o uzavření manželství“. Jednalo by se zejména o právo druhého ze snoubenců požadovat vrácení zasnubního daru, pokud by byly splněny podmínky § 630 Obč. zák., případně náhradu škody dle § 424 Obč. zák.⁷.

Z výše uvedeného plyne, že ani v případě budoucích partnerů tito nejsou v zákonné úpravě označení jako snoubenci. Z tohoto tedy nelze dovodit, že by existovalo v jejich případě období tzv. zasnub, avšak i jim již v období mezi dohodou partnerů, že spolu v budoucnosti uzavřou partnerství a předtím než toto je fakticky uzavřeno, vznikají vzájemná práva a povinnosti obdobné těm, která vznikají snoubencům. Proto i jim by případně za stejné situace vznikal nárok na vrácení daru darovaného u příležitosti dohody o uzavření partnerství dle § 630 Obč. zák. a na případnou náhradu vzniklé škody dle § 424 Obč. zák.

3.2 Dokumenty nutné k uzavření partnerství

Návrh z roku 1998 se dokumenty nutnými k uzavření registrovaného partnerství blíže nezabýval a ve svém § 3 odst. 2 pouze odkázoval, že toto bude stanoveno vyhláškou Ministerstva vnitra. Vzhledem ke skutečnosti, že zákon o registrovaném partnerství v této podobě nebyl schválen, nedošlo ani k přijetí předpokládané podzákoné

---

⁷ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 53 - 54

úpravy, a tedy ani k bližší specifikaci dokumentů nutných k registraci partnerství. Stejný postup pak byl zvolen i u následujícího návrhu z roku 1999.

Poprvé blíže upravil dokumenty nutné k „prohlášení o partnerském soužití“ až návrh z roku 2001 s tím, že ve svém § 25 odkazoval na vyplnění předepsaného tiskopisu a jeho následné předložení příslušnému matričnímu úřadu. Vzory tiskopisů pak měly být upraveny vyhláškou ministerstva, avšak které ministerstvo by mělo toto upravit nebylo blíže specifikováno. Vzhledem k tomu, že u manželství vždy tato agenda vždy spadala a i dnes spadá do pravomoci Ministerstva vnitra, lze předpokládat, že i zde bylo míněno toto ministerstvo. V § 26 návrhu z roku 2001 pak byl stanoven výčet skutečností, které musí budoucí partner dokládat příslušnému matričnímu úřadu. Tento byl také převzat do všech následujících návrhů zákona o registrovaném partnerství, a i do v současné době platné právní úpravy registrovaného partnerství.

Aktuálně tedy před uzavřením partnerství, stejně jako budoucí manželé, musí i budoucí partneři vyplnit v daném případě „Dotazník o registrovaném partnerství“, který předloží příslušnému matričnímu úřadu. V dotazníku stejně jako manželé v „Dotazníku k uzavření manželství“ vyplňují dotyční budoucí partneři základní údaje o své osobě, tj. jméno, příjmení, datum, místo a okres případně stát narození a další. Na rozdíl od heterosexuálních párů však budoucí partneři musí ještě uvést obdobné informace o svých rodičích, což budoucím manželům v současnosti není uloženo. Není zcela jasné, z jakého důvodu musí budoucí partneři tyto informace uvádět, neboť z hlediska právního v tom rozhodně žádnou důležitost shledat nelze.

Vzhledem k tomu, že zákonná úprava, na rozdíl od dřívějších návrhů, nezná možnost společného příjmení pro partnery, neuvádějí partneři tedy v dotazníku, na rozdíl od manželů, dohodu o užívání příjmení. S ohledem na sexuální orientaci partnerů a s tím související neschopnost počít společného potomka, neuzavírají ani dohodu o příjmení budoucích společných potomků.

K otázce příjmení je nutné ještě dodat, že návrh z roku 2003 obsahoval ustanovení umožňující společné příjmení partnerů, avšak již nad tímto návrhem proběhla diskuse, kdy bylo argumentováno nebezpečím, že partneři by mohli mít v takovém případě oba stejné jméno, příjmení a případně i datum narození, což by mohlo činit značné problémy při jejich identifikaci při kontaktu s úřady. Z toho důvodu z dalších návrhů byla taková ustanovení odstraněna. V současné době však mohou partneři i přesto dosáhnout společného příjmení, a to žádostí jednoho z partnerů na matričním úřadu o změnu příjmení. To v praxi znamená, že i když není možnost společného příjmení dána partnerům přímo při uzavírání partnerství, nelze tento přístup považovat za diskriminační.

Aktuálně, co se týká dokladů předkládaných matričnímu úřadu jsou tyto stejné k prokázání stejných skutečností jako u budoucích manželů. Budoucí partneři předkládají dle § 23 a následující ZRP občanský průkaz, rodný list a pokud již dotyční byli jednou ženatí/vdané či registrovaní v jiném partnerství, musí doložit pravomocné rozhodnutí soudu o skončení tohoto manželství/partnerství, případně pokud předchozí manželství/partnerství skončilo smrtí druhého partnera/manžela, pak dokládají úmrtní list manžela/partnera. Od novely ZRP zákonem č. 239/2008 Sb. již lze i zánik předchozího manželství/partnerství

doložit pouze občanským průkazem a není nutné dokládat přímo takové rozhodnutí, případně úmrtní list.

3.3 Registrace Partnerství cizinců dle právní úpravy České republiky

Stejně tak jako bylo uvedeno výše ohledně dokumentů, které mají budoucí partneři povinnost předložit matričnímu úřadu, pokud tito mají občanství ČR, tak i v případě cizinců se nejpropracovanější úprava nachází v návrhu z roku 2001. Z této pak vycházejí jak všechny další návrhy, tak i v současné době platná právní úprava požadavků na dokumenty obsažená v zákoně o registrovaném partnerství. Avšak především je nutné zdůraznit, jak bude ještě blíže rozebráno níže, že vždy alespoň jeden z budoucích partnerů musí být občanem České republiky.

Pokud je tedy osoba vstupující do partnerství cizincem, musí předložit spolu s „Dotazníkem o partnerství“ listiny a doklady osvědčující skutečnosti uvedené v dotazníku, týkající se jeho osoby, a dále pak, pokud nemá dotyčný povolen trvalý pobyt na území České republiky a ani není občanem Evropské unie nebo jiného smluvního státu dohody o Evropském hospodářském prostoru, musí dle § 25 odst. 2 ZRP doložit oprávněnost svého pobytu na území České republiky ne starší sedmi pracovních dnů.

Ustanovení zákona o registrovaném partnerství týkající se dokladů, které jsou budoucí partneři povinni předkládat matričnímu úřadu spolu s „Dotazníkem o registrovaném partnerství“, jak již vplynulo z výše uvedeného⁸, byla novelizována, a to zákonem č. 239/2008 Sb., kterým se mění zákony související s registrovaným partnerstvím, čímž byl zejména změněn výčet dokladů

---

⁸ viz. Kapitola 3.2 Dokumenty nutné k uzavření partnerství

předkládaných cizincem hodlajícím vstoupit do registrovaného partnerství na území České republiky, který byl rozšířen o doklad o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství, je-li takový dokument jeho domovským státem vydáván. Na druhé straně však byla cizincům dána možnost většinu skutečností doložit pouze jedním dokumentem. Dle dikce tohoto zákona lze předpokládat, že měl zákonodárce zřejmě na mysli doklad obdobný občanskému průkazu vydávanému Českou republikou. Dále dává takovému cizinci možnost prokázat své státní občanství cestovním dokladem, a tedy v současnosti již není třeba dokládat každou skutečnost specifickým dokumentem, vydaným pouze za účelem uzavření registrovaného partnerství.

Již od počátku je dána možnost cizinci, kterému byl na území České republiky udělen azyl, požádat příslušný matriční úřad o prominutí doložení výše uvedených dokumentů, pokud by jejich obstarání bylo spojeno s těžko překonatelnou překážkou. Co za takovou překážku bude matričním úřadem považováno, není nikde blíže specifikováno, a tedy bude záležet na individuálním uvážení úřadu s ohledem na okolnosti konkrétního případu.

3.4 Způsobilost uzavřít partnerství

Mimo skutečnost, že do partnerství mohou vstoupit pouze dvě osoby stejného pohlaví a na rozdíl od manželství vždy alespoň jedna z těchto osob musí být občanem České republiky, jsou v § 4 ZRP stanoveny ještě další podmínky, které musí dotyčná osoba splňovat, aby byla způsobilá ke vstupu do partnerství dle zákona o registrovaném partnerství. Tyto podmínky se od prvních návrhů nijak nezměnily, avšak od návrhu z roku 2003 se

výčet pozitivní změnil ve výčet negativní a tento byl převzat i do platné právní úpravy, a tedy dnes je v § 4 odst. 1 ZRP stanoveno, že do partnerství může vstoupit každý, komu to zákon nezakazuje. V §§ 3 a 4 ZRP se pak nachází výčet podmínek, které - pokud nastanou - jsou překážkou pro vstup osoby, u níž nastaly, do registrovaného partnerství.

Překážky vstupu do partnerství můžeme stejně jako u manželství rozdělit do dvou základních skupin, kdy první bude skupinou překážek absolutních, kdy dotyčná osoba, u které taková překážka nastane, nebude způsobilá ke vstupu do partnerství s nikým, druhá pak bude skupinou překážek relativních, kdy dotyčná osoba nebude způsobilá ke vstupu do partnerství s konkrétní druhou osobou, avšak s jinou způsobilou osobou do partnerství bude moci vstoupit bez jakékoliv překážky.

Zákon o registrovaném partnerství zná tři absolutní překážky vstupu do partnerství, a to nedostatek věku, nedostatek způsobilosti k právním úkonům a překážku existence předchozího trvajících manželství či partnerství.

Co se týká nedostatku věku, tato překážka nastane, pokud osobě, která chce vstoupit do partnerství, ještě není 18 let, tedy nedosáhla zletilosti dle občanskoprávní úpravy⁹, a tedy taková osoba nemůže platně vstoupit do partnerství. Na rozdíl od manželství však není možno v případě partnerství podmínku věku nahradit rozhodnutím soudu. I u manželství je tato možnost značně omezena, když je podmínkou, že soud může sice povolit uzavření manželství nezletilé osobě, avšak tato musí být starší 16 let, pod touto hranicí není možno platně uzavřít manželství za žádných okolností. I v případě

---

⁹ §8 odst. 2 zák. č. 40/1964 sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

osob ve věku 16 až 18 let je však nutno splnit ještě další podmínku, kdy je nutné, aby zde byly důležité okolnosti, které tento postup soudu odůvodňují. O jaké okolnosti by se reálně mělo jednat, však zákon blíže nespecifikuje, a ponechává na volné úvaze soudu, co za takové bude považovat. Dle soudní praxe je nejčastěji důvodem pro zplnoletnění za účelem uzavření sňatku těhotenství snoubenky, jako další lze uvést skutečnost, že snoubenci již spolu dítě mají, případně, že spolu již delší dobu žijí jako druh a družka. Závažná příčina, pro niž lze povolit uzavření manželství nezletilému staršímu 16 let, musí spočívat prioritně v zájmu nezletilého, který je společensky významný, a nikoliv jen v osobním zájmu další osoby¹⁰. Avšak pokud bude manželství osoby ve věku 16 až 18 let prohlášeno za neplatné, nebude mít toto rozhodnutí již vliv na skutečnost, že tato osoba se stala uzavřením tohoto manželství zletilou, a i když ještě nebude po prohlášení manželství za neplatné starší 18 let, k uzavření nového manželství nebude již potřebovat souhlas soudu¹¹. Takovéto nabytí zletilosti však nemá vliv na trestní odpovědnost, kdy i osoba, která je z pohledu občanského práva zletilou, bude z hlediska trestního práva považována s ohledem na věk za osobu mladistvou.

K překážce uzavření partnerství spočívající v nedostatku způsobilosti k právním úkonům je třeba uvést, že zákonodárce měl zřejmě na mysli situaci, kdy osoba vstupující do registrovaného partnerství nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu¹². Což plyne

---

¹⁰ Holub M., Nová H., Sladká-Hyklová J.: Zákon o rodině - komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, LINDE PRAHA, a.s., Praha 2007, str. 31

¹¹ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o., Praha 2002, str. 24

¹² Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 151

i z důvodové zprávy k zákonu o registrovaném partnerství, kde se hovoří o „svéprávnosti“¹³. Úprava registrovaného partnerství je tedy přísnější než u manželství, kdy u manželství je dána možnost jeho uzavření i osobě, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena, případně, která trpí takovou duševní poruchou, jež by mohla mít za následek omezení způsobilosti k právním úkonům dané osoby. Tento nedostatek lze v případě manželství nahradit rozhodnutím soudu, což v případě registrovaného partnerství je naprosto vyloučeno.

Ohledně posledně uvedené z absolutních překážek je tato v ZRP formulována tak, že osoba, která chce vstoupit do registrovaného partnerství, musí být svobodná, případně pokud již dříve uzavřela manželství či partnerství, toto již v době vstupu do nového partnerství nesmí trvat. Toto pojetí odkazuje na dodnes jedinou zákonem uznávanou formu soužití dvou osob, a to je monogamie, jak již byl zmíněno výše¹⁴. V případě manželství je pak princip monogamie chráněn i trestním právem a to § 210 zákona č. 141/1961 Sb. trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.¹⁵ V tomto lze shledat jistý nedostatek inkorporace úpravy registrovaného partnerství do právního řádu České republiky, neboť nelze najít jediný logický důvod, proč by neměl být tento paragraf trestního zákona rozšířen i na registrované partnerství, a tedy se domnívám, že se jedná o pouhé přehlédnutí zákonodárce při projednávání a následném schvalování návrhu zákona o registrovaném partnerství.

---

¹³ Důvodová zpráva k zák. č. 115/2006Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ Viz. kapitola 3.2 Dokumenty nutné k uzavření partnerství

¹⁵ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o., Praha 2002, str. 24

Relativními překážkami vstupu do registrovaného partnerství pak je příbuzenský poměr mezi budoucími partnery a překážka spočívající ve skutečnosti, že oba budoucí partneři jsou cizinci.

Do partnerství tedy nemohou vstoupit osoby navzájem příbuzné v linii přímé (agnáti), tedy ascendentí a descendentí a dále osoby příbuzné v linii pobočné (kognáti) ve druhém stupni, tedy sourozenci. Tato překážka je dána charakterem tohoto svazku a odpovídá překážce příbuzenství při uzavření manželství¹⁶ stanovené v § 12 zákona o rodině. Pokud vycházíme z úpravy manželství, lze předpokládat, že i zde se překážka příbuzenství bude vztahovat i na případy, kdy příbuzenství nebylo založeno pokrevně, ale rozhodnutím soudu¹⁷. Stejně tak, pokud se bude jednat o osobu osvojenou, bude se překážka uzavření partnerství vztahovat nejen na příbuzenství v rodině, v níž byla osvojena, ale také na příbuzenství pokrevní v původní rodině osvojence. A také není rozhodné, zda se bude jednat o příbuzenství polorodé, tedy že dotyční budoucí partneři by měli pouze jednoho společného předka, či zda se bude jednat o příbuzenství plnorodé, a tedy budou mít společné oba rodiče. Jest otázkou, jaký význam u partnerů má toto omezení, neboť hlavním účelem v případě manželství je úmysl zamezit genetické degeneraci potomků, kteří se z takového manželství mohou případně narodit, což v případě partnerů stejného pohlaví nelze předpokládat. Avšak i v případě manželství je tento zákaz dán do jisté míry důvody morálními a společenskými, které tedy samozřejmě v případě

---

¹⁶ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 151

¹⁷ Holub M., Nová H., Sladká-Hyková J.: Zákon o rodině - komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, LINDE PRAHA, a.s., Praha 2007, str. 30

partnerství naprosto převažují. Vzhledem k tomu, že se jedná o překážku relativní, nebrání tato uzavření partnerství takovýchto osob s jakoukoliv třetí osobou, jedná se pouze o překážku existující mezi těmito osobami.

Další relativní překážkou je pak neexistence občanství České republiky, kdy již od prvního návrhu z roku 1998 byla stanovena podmínka, že alespoň jeden z budoucích partnerů musí mít občanství České republiky, a tedy dvěma cizincům byla možnost vstupu do registrovaného partnerství na území České republiky zapovězena. Tato úprava zůstala nezměněna ve všech pozdějších návrzích a i dnes je dána možnost vstoupit do registrovaného partnerství na území České republiky pouze budoucím partnerům, z nichž alespoň jeden musí mít státní občanství ČR.

V původním návrhu z roku 1998 se nacházela podmínka kumulativní, a tedy alespoň jeden z budoucích partnerů musel být občanem České republiky a zároveň mít trvalý pobyt na území České republiky. V návrhu z roku 1999 pak byla podmínka rozšířena a mimo občanství a trvalý pobyt na území České republiky musel i druhý z budoucích partnerů mít povolen trvalý pobyt na území České republiky, avšak nemusel být ve státoobčanském svazku ČR.

V návrhu z roku 2001 se objevuje tato podmínka ve své alternativní podobě, kdy je postačující povolení k trvalému pobytu alespoň jedné z osob vstupujících do partnerství, s tím, že druhý z budoucích partnerů nemusí být ani občanem České republiky, ani nemusí mít povolen trvalý pobyt na našem území dle zvláštního právního předpisu, což lze považovat za zvláštnost, neboť v případě schválení tohoto návrhu by byla dána možnost

dvěma cizincům uzavřít platně registrované partnerství na území České republiky.

V návrhu z roku 2003 pak bylo upřednostněno občanství a pro vstup do partnerství mělo být nezbytné české občanství jednoho z budoucích partnerů a trvalý pobyt tedy nebyl dostačující. Tato překážka byla dána z důvodu, že možnost uzavřít partnerské soužití mezi osobami stejného pohlaví byla a dosud je ve vztahu k jiným státům spíše výjimečná¹⁸. Do dnešního dne nejsou vyjasněny přístupy některých států k umožnění zákonem aprobovaného soužití osob stejného pohlaví, a tedy i dnes je nutné omezení možnosti vstupu do registrovaného partnerství, jak je uvedeno výše, tedy státním občanstvím České republiky alespoň jednoho z budoucích partnerů. Stejně tak je pochopitelná povinnost daná budoucímu partnerovi, který je cizím státním příslušníkem, doložit matričnímu úřadu, jak se staví stát, jehož je občanem, k možnosti vstupu do svazků obdobných registrovanému partnerství, jak je chápáno v českém právním řádu, a to zejména s ohledem na mezinárodní vztahy s danou zemí.

3.5 Prohlášení

První bližší úprava postupu při vzniku registrovaného partnerství se nachází až v návrhu z roku 2001, což lze považovat za pochopitelné s ohledem na skutečnost, že v prvních dvou návrzích z let 1998 a 1999 bylo registrované partnerství chápáno jako smlouva a i tak mělo být uzavíráno, s tím, že bližší podmínky měly být upraveny až prováděcím předpisem.

---

¹⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

Již v návrhu z roku 2001¹⁹ se nachází úprava prohlášení o vstupu do partnerství, která pak byla převzata do všech následujících návrhů a stejně tak do dnes platného zákona o registrovaném partnerství, kde v § 2 odst. 1 ZRP je stanoveno, že partnerství vzniká projevem dvou osob stejného pohlaví, činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství, s tím, že toto prohlášení musí učinit osobně před matričním úřadem v kraji, který je dle místa trvalého pobytu alespoň jedné z těchto osob příslušný k přijetí takového prohlášení.

Příslušný matriční úřad přijímá prohlášení na místě, které k tomu určí²⁰. Co se týká místa, kde by mělo prohlášení probíhat v návrhu z roku 2001, bylo stanoveno, že pouze na žádost budoucích partnerů bude akt prohlášení probíhat veřejně, slavnostně za přítomnosti dvou svědků²¹. Tato úprava pak byla následně převzata i do návrhu z roku 2002²². Od návrhu z roku 2003²³ pak úprava místa prohlášení odpovídá současné platné právní úpravě zákona o registrovaném partnerství, kdy již není v návrzích ani v dnes platném zákoně o registrovaném partnerství řešena možnost uzavření takového svazku slavnostně za přítomnosti dvou svědků. I když v praxi se na uzavření partnerství přiměřeně užívá postup odpovídající uzavření manželství, bylo v době přijímání dnes platného zákona o registrovaném partnerství diskutováno, zda by nebylo vhodné vytvořit

---

¹⁹ § 2 odst. 3 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

²⁰ § 2 odst. 5 zák. č. 115/2006Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

²¹ § 2 odst. 7 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

²² § 2 odst. 6 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

²³ § 2 odst. 4 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2003

úpravu ještě bližší způsobu uzavírání manželství s tím, že panovaly jisté obavy, do jakých prostor by mohli být budoucí partneři vykázáni, když bude na volném uvážení jednotlivých příslušných matričních úřadů, jaké prostory pro uzavření partnerství určí.

Co se týká slavnostnosti a veřejnosti obřadu, v tomto ohledu jednotlivé příslušné matriční úřady vycházejí partnerům vstříc a užívají na uzavření partnerství přiměřené postupy užívané obvykle při uzavírání manželství, a tedy i když přesnější úprava v platné právní úpravě chybí, podařilo se toto překlenout běžnou praxí matričních úřadů.

Co se týká svědků, v návrzích z let 1998 a 1999, jak již bylo uvedeno výše, se podrobnější úprava postupu při vzniku partnerství nenachází. V návrhu z roku 2001, který asi nejvíce vycházel z úpravy manželství, avšak na rozdíl od uzavření manželství, kdy musí být obligatorně přítomni dva svědci, registrovaným partnerům byla dána možnost požádat o uzavření partnerství za přítomnosti dvou svědků a to v případě, že současně by žádali o vykonání prohlášení o uzavření partnerství veřejně a slavnostně. Z toho se podává, že pokud by dotyční budoucí partneři o tento způsob uzavření partnerství nepožádali, nebyla by přítomnost svědků nutná.

Již v návrhu z roku 2002 není budoucím partnerům dána možnost uzavřít partnerství za přítomnosti dvou svědků a je zachována pouze možnost požádat o uzavření partnerství veřejně a slavnostním způsobem. V návrhu z roku 2003 se již neobjevuje pouze možnost učinit prohlášení o partnerství veřejně, ale je dána obligatorní veřejnost takového obřadu, avšak podmínka dvou svědků se ani zde nenachází, stejně tak z návrhu vymizela slavnostní forma prohlášení o partnerství, a tato úprava pak byla přejata i do návrhu z roku 2004.

Dle dnes platné právní úpravy registrovaného partnerství není svědků třeba, na rozdíl od svatebního obřadu heterosexuálních párů, kdy je účast dvou svědků obligatorní podmínkou, a bez svědků manželství uzavřít nelze. V případě uzavírání manželství musí být sňatečnému obřadu přítomni dva svědci, a to oba současně a alespoň po dobu, po niž jsou uváděny rozhodné skutečnosti a činěna rozhodná prohlášení²⁴.

Přítomnost dvou svědků lze však považovat za tradiční požadavek s tím, že se jedná o svědky úkonu a ani zákon o rodině, ani zákon o matrikách se svědkům nijak blíže nevěnuje, lze však předpokládat, že by tito měli být zletilí a způsobilí chápat průběh obřadu, příbuzenský vztah k některému ze snoubenců pak není překážkou²⁵.

Dalším rozdílem od úpravy manželství je, odhlédneme-li od prvních dvou návrhů z let 1998 a 1999, které byly naprosto specifické ve své úpravě vzniku partnerství, ve všech ostatních návrzích a i v dnes platné právní úpravě na rozdíl od uzavření manželství, kdy v § 9 ZOR je dána možnost z důležitých důvodů povolit uzavření manželství prostřednictvím zástupce jednoho z budoucích manželů, při uzavření partnerství musí být partneři vždy osobně přítomni a jejich zastoupení je vyloučeno.

Co se týká uzavření partnerství v souladu s našimi předpisy, mimo území České republiky není toto možné. Již od prvních návrhů bylo vždy stanoveno, že k registraci smlouvy o partnerství²⁶ či k přijetí prohlášení o partnerství²⁷ jsou příslušné pouze matriční

---

²⁴ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o., Praha 2002, str. 34

²⁵ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 56

²⁶ návrhy zákona o registrovaném partnerství z let 1998 a 1999

²⁷ návrhy zákona o registrovaném partnerství z let 2001, 2002, 2003, 2004 a zák. č. 115/2006Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

úřady stanovené prováděcím předpisem. V současné době je v každém kraji příslušný jeden matriční úřad k přijetí prohlášení o partnerství²⁸.

Který matriční úřad bude příslušný v tom kterém konkrétním případě, se určí dle trvalého bydliště jednoho z budoucích partnerů, a tedy pokud každý z budoucích partnerů má trvalé bydliště v jiném kraji, budou pro uzavření takového partnerství příslušné dva matriční úřady s tím, že u kterého z těchto dvou bude toto konkrétní partnerství uzavřeno, bude záležet na rozhodnutí budoucích partnerů. Pokud ani jeden z budoucích partnerů není hlášen k trvalému pobytu na území České republiky, bude, po přijetí zákona č. 239/2008 Sb., kterým se mění některé zákony související s registrovaným partnerstvím, příslušným matričním úřadem pro uzavření registrovaného partnerství „Úřad městské části Brno - střed“.

Dle ustanovení § 2 odst. 4 ZRP pak, jsou-li pro to závažné důvody, příslušný matriční úřad může na žádost osob vstupujících do partnerství povolit, aby jejich prohlášení přijal jiný příslušný matriční úřad.

Partnerství, jak je upraveno v dnes platném zákoně, vzniká obdobným způsobem jako manželství, což je stanoveno v § 2 odst. 1 ZRP, tedy svobodným, úplným souhlasným prohlášením dvou osob stejného pohlaví o tom, že tyto spolu vstupují do partnerství. Na rozdíl od manželství však je v zákoně o registrovaném partnerství upřesněno, že před tímto prohlášením musí výslovně uvést, že jim nejsou známy žádné okolnosti vylučující vstup do partnerství. V případě manželství je pak toto prohlášení obsaženo v „Dotazníku k uzavření manželství“ a toto prohlášení již nemusí být, i když zpravidla bývá, obsaženo v samotném svatebním obřadu.

---

²⁸ viz příloha č. 1

Z výše uvedené definice tak lze dovodit náležitosti sňatečného prohlášení, jak jsou ostatně chápány i v platné úpravě vztahující se k manželství, a tedy těmito náležitostmi jsou způsobilá osoba snoubence, vyjádření osobního souhlasu, skutečná, svobodná a vážná vůle prostá omylu a úplný, určitý a srozumitelný projev této vůle²⁹.

4. Neplatnost a neexistence partnerství

Neplatností a neexistencí partnerství se jako první zabýval až návrh z roku 2001, s tím, že zde bylo uvedeno v § 3, že pokud nebudou splněny podmínky dle §2 odst. 1 až 6, partnerské soužití nevznikne. V příslušných odstavcích se nacházel výčet podmínek pro vznik registrovaného partnerství. Nesplnění podmínek pro vznik partnerství mělo mít za následek neexistenci vztahu a důsledky by proto nebylo možno žádným postupem v budoucnu zhojit³⁰. Stejně tak návrh z roku 2002 spojoval nesplnění podmínek pro uzavření partnerství s neexistencí partnerství³¹. Návrh z roku 2003 poprvé rozlišoval mezi neexistencí a neplatností partnerství s tím, že pokud by projev vůle o vstupu do partnerství trpěl podstatnou vadou, případně pokud ani jeden z budoucích partnerů by nebyl státním občanem České republiky, byla by důsledkem neexistence partnerství, o které měl rozhodovat soud i bez návrhu, tedy *ex officio*³².

---

²⁹ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o., Praha 2002, str. 26

³⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

³¹ § 4 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

³² § 6 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2003

V § 7 tohoto návrhu pak byla předpokládána možnost vzniku partnerství i přes zákonný zákaz, kdy takové partnerství by bylo prohlášeno za neplatné, s tím, že pokud by prohlášení trpělo méně podstatnou vadou, mohl by být návrh na prohlášení partnerství za neplatné podán pouze do jednoho roku od jeho uzavření a pouze partnerem, jehož projevu by se vada týkala. I v tomto případě by však mohl soud postupovat z úřední povinnosti. Dále byla v tomto návrhu dána možnost prohlásit za neplatné i partnerství, které již před tímto prohlášením zaniklo. Explicitně se v návrhu zákona z roku 2003 také uvádí, že dokud partnerství nebude prohlášeno za neplatné, je platné, avšak pokud by bylo prohlášeno za neplatné, mělo by se za to, že takové partnerství vůbec nevzniklo³³.

Co mělo být považováno za takové vady, které by způsobovaly neplatnost či neexistenci partnerství, není zcela zřejmé, neboť ani v zákoně ani v důvodové zprávě se žádný, ani demonstrativní výčet nenachází.

Skutečnostmi, které by mohly mít za následek neexistenci či neplatnost partnerství, se pak blíže zabýval návrh z roku 2004, kde se nachází demonstrativní výčet takových skutečností. Měly jimi být podstatná vada prohlášení, spočívající zejména v nedostatku svobodného a úplného projevu vůle, pokud by bylo prohlášení učiněno v omylu týkajícím se právního úkonu uzavření partnerství, pokud by ani jeden z budoucích partnerů neměl v době uzavření partnerství občanství České republiky, případně pokud by partnerství bylo uzavřeno na základě nepravdivých údajů, které by jedna z osob vstupujících do partnerství úmyslně uvedla v dokladech nutných pro prohlášení. (§6 návrhu z roku 2004). Úprava samotného prohlášení partnerství je pak již shodná

---

³³ § 8 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2003

s návrhem z roku 2003 s tím rozdílem, že ten, kdo chce podat návrh na prohlášení partnerství za neexistující, případně za neplatné, musí na tomto prokázat svůj právní zájem, který bude odůvodňovat jeho aktivní legitimaci k takovému návrhu. Tento požadavek se jeví naprosto nadbytečný, neboť jak prohlášení o neplatnosti, tak prohlášení o neexistenci partnerství, může učinit soud i z úřední povinnosti, a tedy pokud by osoba neprokázala svou aktivní legitimaci k takovému návrhu, měl by soud takové podání považovat za podnět k činnosti z úřední povinnosti, a tedy tímto postupem by mohl docílit prohlášení partnerství za neplatné či neexistující kdokoliv.

Úprava z návrhu z roku 2004 pak byla doslovně převzata do dnes platné úpravy registrovaného partnerství. Dnes tedy partnerství nevznikne, pokud prohlášení o vstupu do partnerství trpělo podstatnou vadou spočívající zejména v nedostatku svobodného a úplného projevu vůle, pokud bylo toto prohlášení učiněno v omylu týkajícím se právního úkonu vzniku partnerství, pokud ani jeden z partnerů nebyl v době uzavření partnerství dle ZRP občanem České republiky, případně pokud bylo partnerství uzavřeno na základě nepravdivých údajů, které jeden z budoucích partnerů úmyslně uvedl v dokladech požadovaných dle § 24 ZRP k „Prohlášení o uzavření partnerství“. Tento výčet je však pouze demonstrativní. Co se týká pojmu „podstatná vada právního úkonu“, tento není bohužel v žádném právním předpise ani v právní teorii používán, a tedy není ani přesněji definován³⁴, a tedy bude čistě na volném uvážení soudní praxe, co za podstatnou vadu právního úkonu bude považovat a co nikoliv.

---

³⁴ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 153

Pokud jde o samotné pojmy neplatnosti a neexistence partnerství, platná právní úprava vychází do určité míry analogicky z obsahu těchto pojmů jako při neexistenci či neplatnosti manželství³⁵. Co se však týká partnerství, jsou podmínky jeho neplatnosti stanoveny přísněji, neboť v případě nedostatku podmínek pro uzavření manželství je možno, že tato vada bude následně zhojena a manželství se stane platným, například pokud předchozí manželství zanikne za trvání pozdějšího manželství, které se tímto stane platným³⁶, stejně tak se stane platným manželství uzavřené nezletilým bez přivolení soudu, pokud manžel, jehož se tato překážka týkala, již nabyl zletilosti, případně pokud manželka otěhotněla³⁷, a i v případě, že manželství uzavřela osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům, případně osoba stížená duševní poruchou, která by mohla mít za následek její omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům, pokud se stav dotyčného změní a stane se slučitelným s účelem manželství, nebude takové manželství prohlášeno za neplatné a vada tímto bude zhojena. Na rozdíl od výše uvedených skutečností, pokud bude při vzniku partnerství existovat jakákoliv z těchto překážek, které lze v případě manželství zhojit, v případě partnerství bude mít takový nedostatek vždy za následek neplatnost partnerství, a to i za situace, kdy taková překážka již odpadla.

Za neplatné prohlašuje ZRP partnerství, které vzniklo přes existenci zákonného zákazu pro vstup do partnerství, s tím, že takové partnerství bude

---

³⁵ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 152

³⁶ § 11 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů

³⁷ §13 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů

prohlášeno za neplatné³⁸ a o tomto partnerství se bude mít za to, že nevzniklo³⁹.

Na rozdíl od zákona o rodině, který ve své úpravě výslovně uvádí, že nelze prohlásit za neplatné manželství, které již zaniklo⁴⁰, v případě partnerství se taková podmínka v zákoně nenachází, a tedy lze předpokládat, že by bylo možné prohlásit partnerství za neplatné, i když již zaniklo.

Prohlášení o uzavření partnerství je právním úkonem, a tedy se na tento vztahují obecná ustanovení o právních úkonech obsažená v obč. zák.⁴¹, pokud zákon o registrovaném partnerství neobsahuje speciální úpravu⁴², a tedy i tento právní úkon musí splňovat náležitosti osoby, vůle, projevu, poměru vůle a projevu a náležitosti předmětu právního úkonu, jak je chápe právní teorie a občanský zákoník⁴³.

Projev vůle budoucích partnerů tedy musí směřovat za okolností, za nichž byl učiněn, k právnímu následku, které normy občanského práva s tímto projevem vůle spojují⁴⁴, tedy v daném případě projev vůle partnerů musí směřovat ke vzniku partnerství.

Za nedostatek, který by měl za následek neexistenci partnerství, by tak bylo možno považovat například situaci, kdy zde nebude vzájemný souhlas se vstupem do partnerství, takové partnerství nebude vyvolávat žádné právní následky a o jeho neexistenci nebude již nutno

---

³⁸ § 6 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů

³⁹ § 6 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ § 15 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ § 34 a násl. zák. č. 40/1964 sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

⁴² Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 153

⁴³ Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 298

⁴⁴ Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 298

rozhodovat, s tím, že pokud by zde byly pochybnosti, bylo by pravděpodobně možno přiměřeně užít úpravu vztahující se k neexistenci manželství, kdy je dána možnost požádat soud o rozhodnutí dle § 80 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen O.S.Ř.), kdy by soud deklaratorně rozhodl o existenci či neexistenci partnerství. Pokud bychom vycházeli ze současné úpravy manželství, pak lze říci, že skutečnostmi, které by měly za následek neexistenci partnerství, by analogicky manželství bylo partnerství uzavřené osobami opačného pohlaví, donucení k uzavření partnerství násilím, uzavření partnerství osobou mladší 18 let, neprojevení souhlasné vůle vstoupit do partnerství oběma partnery, vstup do partnerství prostřednictvím zástupce, případně uzavření partnerství před nepříslušným orgánem⁴⁵.

Pokud se týká vady v právním úkonu vstupu do partnerství, za takovou bude považováno zejména užití bezprávné výhrůžky, kdy vůle jednající osoby již nebude svobodná, a tedy nebude splňovat jeden ze základních požadavků pro vznik partnerství. Jako další lze uvést omyl v totožnosti osoby, s níž vstupuje dotyčný do partnerství, případně omyl v povaze právního úkonu.

5. Majetkové poměry partnerů

5.1 Společný majetek partnerů z hlediska jednotlivých návrhů

Stejně jako mezi členy rodiny a nesezdanými heterosexuálními páry i mezi partnery, ať chtějí či

---

⁴⁵ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 83 a 84

nikoliv, vzniká majetkové společenství. Je pouze otázkou, pod jakou právní úpravu toto společenství bude zařazeno. V tomto ohledu se názor zákonodárců několikrát změnil, a lze očekávat, že i když ZRP bylo zaujato jisté stanovisko ke společnému majetku registrovaných partnerů, je velice pravděpodobné, že se v tomto ohledu bude zákonná úprava ještě dále vyvíjet.

Návrh z roku 1998 se odvolává obecně na úpravu majetkoprávních záležitostí mezi manželi. Oproti manželům však měli být partneři zvýhodněni možností upravit si vzájemné majetkové vztahy odlišně od platné zákonné úpravy smlouvou, bez jakéhokoliv omezení. Jedinou podmínkou platnosti této smlouvy byla v návrhu zákona stanovena její forma notářského zápisu⁴⁶. Touto smlouvou však neměla být dotčena práva třetích osob. Vůči třetí osobě by se bývali mohli partneři této smlouvy dovolávat, jen pokud této osobě byl znám její obsah, a tedy velice obtížně. Stejně jako návrh předchozí, i návrh z roku 1999 se odvolával na úpravu ve věcech manželských a také dával partnerům stejnou výhodu možnosti smluvní úpravy vzájemných majetkových záležitostí oproti manželům. Tato možnost smluvní úpravy byla záhy podrobena značné kritice s odkazem na diskriminaci manželů, kteří tuto možnost ze zákona neměli a není jim dána ani v současnosti.

Návrh z roku 2001 odkazoval ve svém § 9 již přímo na užití úpravy společného jmění manželů v Občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen Obč.zák.) a nikoliv obecně na majetkoprávní úpravu manželství. Poprvé se zde objevil pojem společné jmění partnerů. Blíže byly pak specifikovány změny

---

⁴⁶ § 4 odst. 3 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1998

Obč.zák. až v prováděcím zákonu k návrhu z roku 2001⁴⁷. Tímto návrhem měl být do Obč.zák. vložen nový § 151a, který měl být výslovně výkladový a stanovoval, že na společné jmění partnerů se užití ustanovení § 143 až 151 Obč.zák. s tím, že pokud se v těchto ustanoveních mluví o manželství, rozumí se tím i partnerské soužití a manželi se rozumí též partneři. V tomto návrhu bylo odstraněno kritizované neopodstatněné zvýhodnění partnerů oproti manželům, a tedy jim již nebyla dána možnost smluvní úpravy vzájemných majetkových vztahů.

Z hlediska společného jmění manželů není podstatné, zda spolu manželé žijí, či nikoliv, stejně by se dle tohoto návrhu k tomuto nepřihlíželo ani u partnerů. Obdobně bylo navrhováno, že majetek patřící do společného jmění by musel být i u partnerů nabyt legální cestou⁴⁸.

Jměním se i v případě partnerství měl rozumět souhrn penězi ocenitelných majetkových hodnot patřících určité osobě (aktiv), a to po odečtení penězi ocenitelných hodnot, které tato osoba dluží jinému (pasiv)⁴⁹.

Dle tohoto návrhu mělo mezi partnery vznikat společné jmění ve stejném rozsahu jako mezi manželi, předmětem tohoto jmění, který je vymezen v § 143 Obč.zák., tedy měly být nejen věci a práva, ale i závazky. Do tohoto majetku by, v případě přijetí tohoto návrhu, tedy spadal veškerý majetek nabytý jedním z partnerů za trvání partnerství s výjimkou majetku nabytého dědictvím nebo darem, majetku nabytého za majetek patřící do výlučného vlastnictví jednoho z partnerů a majetku vydaného jednomu z partnerů v rámci restitučních nároků. Spadaly

---

⁴⁷ Návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

⁴⁸ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, 9.vydání, C.H.Beck, Praha 2004, str. 489

⁴⁹ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 328

by sem veškeré příjmy obou partnerů, bez ohledu na právní důvod jejich nabytí⁵⁰. Předmětem společného jmění partnerů neměla být práva osobnostní a z práv majetkových ta, která jsou neoddělitelně spjata s osobou jednoho z partnerů⁵¹. K majetku ve výlučném vlastnictví jednoho partnera nemá druhý partner žádná práva, pokud však tento majetek nese nějaké užitky, měly být tyto, stejně jako tomu je u manželů, již ve společném jmění partnerů.

Závazky, které by vznikly jednomu z partnerů, nebo oběma za trvání partnerství, měly zavazovat oba partnery společně a nerozdílně, pokud by se tyto závazky netýkaly majetku ve výlučném vlastnictví jednoho z partnerů, a nebo pokud by závazky převzal jen jeden z partnerů bez souhlasu druhého a jejich rozsah by přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům partnerů. Co mělo být považováno za tuto přiměřenou míru, by bylo nutné hodnotit s ohledem na majetkové poměry dotyčných partnerů⁵². Společné jmění tedy představuje pevnější, organizovanější a především stabilnější uspořádání majetkových vztahů než podílové spoluvlastnictví⁵³ a přispívá k jistotě majetkových vztahů takto existujících zejména s ohledem na skutečnost, že manželům není dána možnost bezdůvodně soudu navrhnout zrušení a vypořádání tohoto majetkového společenství, na rozdíl od spoluvlastnictví podílového⁵⁴.

---

⁵⁰ Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 849

⁵¹ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 330

⁵² Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 849-850

⁵³ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 327

⁵⁴ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 849

U majetku je důležité, aby k jeho nabytí došlo za trvání partnerství a zároveň nesmí existovat zákonný ani smluvní důvod, který by tento majetek ze společného jmění vyloučil. Dle § 144 Obč.zák. pokud by nebyl prokázán opak, mělo by se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání partnerství by tvořily společné jmění partnerů.

Rozsah společného jmění manželů je možno dle § 143a Obč.zák. smluvně modifikovat a dle návrhu z roku 2001 měla být dána tato možnost smluvní úpravy i partnerům. Tato smlouva musí mít obligatorně dle § 143a odst. 1 věta první Obč.zák. formu notářského zápisu. Pokud by se tyto smlouvy modifikující, nebo vypořádávající společné jmění partnerů týkaly nemovitosti, která by patřila do společného jmění, musely by mít vždy písemnou formu a účinnosti by nabývaly až vkladem do katastru nemovitostí, stejně jako je tomu u manželství a také i ostatních smluv týkajících se nemovitostí. Partneři by mohli těmito dohodami zcela, nebo z části vyhradit vznik společného jmění ke dni zániku partnerství. Společné jmění by bylo možné tímto způsobem jak rozšířit, tak zúžit, a to jak do budoucna, tak zpětně ke dni vzniku partnerství. Smlouvou by však nešlo měnit podíl, jakým partneři do společného jmění nabývají⁵⁵. Smlouvou ve formě notářského zápisu je také možné modifikovat výkon správy společného jmění odchýlně od zákonné úpravy § 145 a 146 Obč.zák. a stejná možnost by byla dána v případě přijetí tohoto návrhu partnerům. Jaké jiné formy správy by si mohli partneři zvolit, již zákon nestanoví⁵⁶.

---

⁵⁵ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 339

⁵⁶ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 342

Společné jmění by bylo možné omezit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Nebylo by tedy možné zcela vyloučit jeho existenci, jak tomu bylo v předchozích návrzích z let 1998 a 1999⁵⁷. K tomuto zúžení společného jmění partnerů mohlo dojít také soudní cestou na návrh jednoho z partnerů, a to ve stejném rozsahu jako smluvně. Rozhodnutí, jímž by se existence společného jmění fakticky vyloučila, by mohl soud učinit, stejně jako je tomu u manželů, pouze ze závažných důvodů. Co by soud za tyto závažné důvody považoval, by již bylo jen na jeho uvážení, bylo by však vhodné, aby byly alespoň stanoveny hrubé meze tohoto uvážení⁵⁸. Opětovné rozšíření společného jmění do původního rozsahu by bylo možné zase jedině soudním rozhodnutím, učiněným na návrh některého z partnerů. Nikdy by k němu nedocházelo automaticky.

Smlouva o změně rozsahu společného jmění by mohla být uzavřena jak před uzavřením partnerství, tak za jeho trvání. Vůči třetím osobám by bylo možné se této smlouvy dovolávat jen za předpokladu, pokud by jim byl obsah této smlouvy znám⁵⁹.

Pokud by nebyl prokázán opak, bylo navrženo, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání partnerství by tvořily společné jmění partnerů⁶⁰. Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku, a tedy byla partnerům dána možnost v případném sporu prokázat, že daná věc je vyloučena z jejich společného jmění. Nezbytnou podmínkou by však zůstalo, že o této modifikované úpravě by musela dotyčná osoba vědět.

---

⁵⁷ viz výše v této kapitole

⁵⁸ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář,, C.H.Beck, Praha 2008, str. 876

⁵⁹ viz. § 143a odst.4 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ viz. § 144 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Majetkové hodnoty, které tvoří společné jmění, by měli partneři udržovat a užívat společně. Toto ustanovení jim mělo dát možnost užívání, nikoliv povinnost, a mělo jim být umožněno se domluvit na užívání určité věci v jiném rozsahu⁶¹. V případě přijetí návrhu z roku 2001 měla platit i pro partnery zásada, že věci by měl udržovat nejen ten z partnerů, kterému by daná věc převážně sloužila, ale i druhý partner měl být povinen přispívat na údržbu dané věci, i když by ji převážně neužíval.

Každý z partnerů měl mít právo k celé věci náležející do společného jmění, toto právo mělo však být omezeno, stejně jako je tomu u manželů, právem druhého partnera⁶². Mezi partnery tedy měla vzniknout jak pasivní, tak aktivní solidarita - měli být společně jak povinni tak i oprávněni.

Pokud by se v těchto záležitostech partneři neshodli, měl rozhodnout na návrh kteréhokoliv z partnerů soud.

Obvyklou správu tohoto majetku by však mohl vykonávat každý z partnerů. Ale dle § 145 odst.2 Obč.zák. by byl právní úkon neplatný, pokud by došlo k překročení rozsahu odpovídajícímu obvyklé správě. Při nakládání se společným majetkem by bylo nutno, stejně jako je tomu u manželů, odlišit, co lze považovat za běžnou správu a co nikoliv. Řešení této otázky je však u manželů již záležitostí praxe a zejména soudu a jeho uvážení v konkrétních případech. Nejinak by tomu bylo i v případě homosexuálních partnerů. Rámec obvyklé správy dle ustáleného výkladu tohoto pojmu přesahují úkony,

---

⁶¹ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 865

⁶² Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 848

jimiž se mění podstata majetku, nebo se snižuje jeho hodnota významným způsobem⁶³.

Nedostatek souhlasu druhého partnera s nakládáním s věcí patřící do společného jmění, které by přesahovalo obvyklou správu, by měl za následek pouze relativní neplatnost, neboť zákon nemá žádný požadavek na jeho zvláštní formu. Lze ho tedy udělit jak písemně, tak ústně, výslovně i konkludentně, předem i následně⁶⁴.

Specifikem tohoto majetkového společenství je, že je v případě manželů vždy pouze dočasného charakteru a zaniká spolu se zánikem manželství, a analogicky by tomu tedy bylo i v případě partnerství, a při zániku partnerství, a to ať už smrtí jednoho z partnerů, nebo zrušením partnerství, by došlo i k zániku společného jmění partnerů. Po zániku společného jmění by docházelo k vypořádání, při němž se mělo vycházet z rovnosti podílu jednotlivých partnerů, a to jak na společném majetku, tak na závazcích. Tato zákonná domněnka je však vyvratitelná a i zde by partneři mohli prokázat jiné majetkové poměry, než presumuje zákon⁶⁵. Zánik partnerství a vypořádání společného jmění se časově nekryjí, ale i na majetek nabytý v tomto období bylo předpokládáno užití ustanovení, týkající se vypořádání společného jmění obecně⁶⁶.

Výjimečně byl předpokládán zánik společného jmění za trvání partnerství, a to prohlášením konkurzu na majetek některého z partnerů, nebo soudním výrokem o propadnutí majetku jednoho z partnerů.

---

⁶³ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 335

⁶⁴ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 336

⁶⁵ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář,, C.H.Beck, Praha 2008, str. 880

⁶⁶ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, , C.H.Beck, Praha 2008, str. 881

K vypořádání mezi manželi dochází dohodou, nebo soudním rozhodnutím a je možno předpokládat, že i mezi partnery by v případě přijetí tohoto návrhu byla situace obdobná. Závazky vzniklé partnerům za trvání partnerství by byli oba povinni splnit rovným dílem. Pokud by jeden z partnerů během trvání partnerství vynaložil něco ze svého výlučného majetku na společné jmění, měl by vůči druhému partneru právo regresu. Při vypořádání společného jmění by se i mezi partnery měl brát zřetel zejména na to, jakým způsobem každý z partnerů přispěl k nabytí a udržení společného majetku⁶⁷.

V současnosti se již v otázkách vypořádání společného jmění manželů bere zřetel i na práci osoby, která nepřináší společné domácnosti peněžní příjmy ze svého povolání, ale vlastním přičiněním má vliv na prosperitu domácnosti⁶⁸. Lze tedy předpokládat, že i mezi partnery by tomu nebylo jinak. U manželů se klade ještě nemalý význam na potřeby nezletilých dětí. Vzhledem k návrhům a platné právní úpravě homosexuálního soužití, která nikdy neměla umožnit a ani dnes platná právní úprava neumožňuje adopci těmto párům, a s ohledem na společenskou situaci nelze předpokládat, že by tomu bylo v blízké budoucnosti jinak. Homosexuální páry vlastní děti mít z biologického hlediska nemohou, a tudíž nepřipadá v úvahu potřeba u těchto párů zabývat se blíže potřebami nezletilých dětí. Jedinou výjimkou by mohly být děti jednoho z partnerů z předchozích heterosexuálních vztahů, avšak v tomto případě by se potřebami takových dětí zabýval soud v první řadě z pohledu jejich biologických rodičů a až sekundárně

---

⁶⁷ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 880

⁶⁸ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 880

z pohledu trvajícího partnerství jednoho z biologických rodičů.

Dohodou o vypořádání společného jmění partnerů by však nesměla být dotčena práva věřitelů. Pokud by nedošlo k vypořádání dohodou, provedl by vypořádání soud, na návrh některého z partnerů. Třetí možností vypořádání společného jmění partnerů měla být, stejně jako je tomu u manželů, zákonná presumpce, kdy po třech letech od zániku manželství platí, že movité věci manželé vypořádali tak, jak je užívají pro svou potřebu a pro potřebu své rodiny a domácnosti jako výluční vlastníci. O ostatních movitých a nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví bývalých manželů a podíly každého z manželů jsou stejné⁶⁹. Přiměřeně mělo dle návrhu z roku 2001 platit totéž i o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích bývalých partnerů.

V případě užití třetí možnosti vypořádání majetku po zániku partnerství nemusí být věc užívána po dobu celých tří let, ale stačí i přiměřená doba kratší. Musí však být možno z této doby usuzovat na trvalost tohoto užívání. Věc by však nesměla být užívána proti vůli druhého partnera. Pokud nejsou tyto podmínky splněny, stane se tato věc předmětem spoluvlastnictví, přičemž podíly bývalých partnerů budou stejné⁷⁰. Po uplynutí tří let by mezi partnery nemělo existovat žádné nevypořádané jmění.

Dohoda o vypořádání předpokládala písemnou formu. Na rozdíl od výše uvedených smluv o modifikaci společného jmění, nebyla požadována forma notářského zápisu. Pokud by nebyla písemná forma dodržena, znamenalo by to, že je

---

⁶⁹ § 150 odst.4 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 350

smlouva neplatná⁷¹. Co se týká formálních požadavků na tyto smlouvy, i na partnerech by bylo požadováno jejich dodržení.

Jestliže by došlo k zániku společného jmění za trvání partnerství, mohlo by dojít k jeho obnovení jedině rozhodnutím soudu na návrh jednoho z partnerů. Zda by soud návrhu vyhověl, by záleželo na individuálních okolnostech konkrétního případu.

Návrh z roku 2002 odpovídá v dané oblasti návrhu z roku 2001, návrh z roku 2003 pak již ustoupil od společného jmění partnerů a otázkami souvisejícími s majetkoprávními aspekty partnerství se vůbec nezabýval a stejný přístup byl zvolen i u návrhu zákona z roku 2004.

5.2 Současná úprava společného majetku partnerů

Platná právní úprava, stejně jako návrhy z let 2002 až 2004 neumožňuje vznik společného jmění partnerů. Partneři by měli tedy i do budoucna, stejně jako tomu bylo do přijetí zákona o registrovaném partnerství, nabývat majetek každý do svého výlučného vlastnictví, nebo do spoluvlastnictví v souladu s ustanoveními § 136 až 142 Obč.zák.

Jedině v oblasti obstarávání běžných záležitostí jednání jednoho z partnerů zavazuje oba partnery společně a nerozdílně. Stejná úprava se předpokládá i v případě, kdy bude následně prohlášeno jednání za neplatné. Toto ustanovení by neplatilo, jen pokud by dotyčné osobě bylo známo, že druhý partner tyto účinky vůči ní výslovně vyloučil⁷². Co bude případně považováno

---

⁷¹ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 892

⁷² viz. § 9 odst. 2 a 3 zákona o registrovaném partnerství

za běžné záležitosti, pak bude záviset na rozhodnutí jednotlivých soudů a soudců v konkrétní věci, stejně jako je tomu v případě manželů.

Podílové spoluvlastnictví vzniká stejně jako vlastnictví jediného subjektu - smlouvou, rozhodnutím soudu, nebo ze zákona⁷³. Současná česká právní úprava vychází z ideálního spoluvlastnictví a nikoliv z podílového spoluvlastnictví s konkrétně určenými podíly. Práva partnerů jako spoluvlastníků se tedy nevztahují k určité části společné věci, ale k ideálně vymezenému podílu. Z toho vyplývá, že každý z partnerů je spoluvlastníkem celé věci. Toto ideální spoluvlastnictví však nevylučuje dohodu partnerů o reálném užívání dané věci.

Každý z partnerů se podílí na hospodaření a nakládání se společnou věcí, na užitcích a povinnostech plynoucích z vlastnictví dané věci dle výše svého spoluvlastnického podílu. Podíl na dané věci pak určuje míru, v jaké se jednotliví spoluvlastníci podílejí na vlastnických právech⁷⁴. Z právních úkonů týkajících se věci ve spoluvlastnictví partnerů jsou partneři oprávněni společně a nerozdílně, a tedy mezi nimi existuje tak zvaná aktivní a pasivní solidarita, jejíž obsah je blíže specifikován v § 511 až 515 Obč.zák., jako společná práva a společné závazky.

Nevýhodou spoluvlastnictví je obecně nejistota trvání, protože každý ze spoluvlastníků, v našem případě partnerů, může kdykoliv za trvání spoluvlastnictví požádat o jeho zrušení⁷⁵, a to i bez uvedení jakéhokoliv

---

⁷³ viz § 132 a násl. občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁷⁴ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 318

⁷⁵ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 317

důvodu. I když v této souvislosti je nutné poznamenat, že znakem společného jmění je také dočasnost jeho existence. V tomto ohledu tedy nejde o znevýhodnění oproti manželům, neboť i jejich majetkové společenství je jen dočasného charakteru. Jak však již bylo uvedeno výše, k jeho zániku ze zákona dojde až zánikem manželství. Pokud by k tomuto mělo dojít za trvání manželství a nedocházelo by k tomuto na základě dohody manželů, je nutné, aby takové zrušení považoval soud za důvodné.

V případě, že se jeden z partnerů rozhodne věc, kterou mají partneři ve společném vlastnictví, prodat, má druhý partner dle § 140 Obč.zák. zákonné předkupní právo. Jedině svým potomkům by mohl partner daný podíl převést, aniž by došlo k aktivaci zákonného předkupního práva druhého partnera jako spoluvlastníka. Za převod dle § 140 Obč.zák. je považován jak převod úplatný, tak bezúplatný, i když z povahy věci lze usuzovat, že v tomto případě by byl přiměřenější výklad, že měl zákonodárce na mysli jen převody úplatné⁷⁶, neboť není možné nutit kohokoliv k darování osobě spoluvlastníka, neboť pokud bychom tuto úpravu vztáhli i na převody bezúplatné. K tomuto stanovisku se v současné době inklinuje i soudní praxe.

Tohoto zákonného předkupního práva oprávněný partner není povinen využít, je mu dána pouze zákonná možnost stát se výlučným vlastníkem. Nikdo ho však ke koupi tohoto podílu nemůže nutit. Zákonné předkupní právo má povahu věcného práva. V případě neuplatnění tohoto práva partnerem nedochází tedy k jeho zániku, ale při dalším

---

⁷⁶ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 789

převodu trvá i vůči právnímu nástupci partnera, který svůj podíl převedl⁷⁷.

Spoluvlastnictví partnerů bude zpravidla vznikat na základě smlouvy, i když ani další dvě zákonné možnosti vzniku spoluvlastnictví, a to na základě dědění, nebo na základě rozhodnutí státního orgánu, nelze ani mezi partnery zcela vyloučit. Pro vznik spoluvlastnictví na základě smlouvy není vyžadována žádná zvláštní forma. Spoluvlastnictví tedy může vzniknout na základě ústně, písemně i konkludentně projevené vůle, i když z hlediska právní jistoty lze písemnou formu jedině doporučit. Z daného právního úkonu musí však být jasně patrné, že partneři zamýšleli svým jednáním daný spoluvlastnický vztah založit. Jedinou výjimkou ze zásady bezformálnosti smlouvy zakládající spoluvlastnictví je požadavek písemné formy v případě, že se má spoluvlastnictví vztahovat k nemovitosti. Pro smlouvy týkající se nemovitostí je dle kogentního ustanovení § 46 Obč.zák. požadována vždy písemná forma, a tedy i v tomto případě. Výše spoluvlastnického podílu jednotlivého partnera se pak uvádí v katastru nemovitostí v podobě zlomku⁷⁸.

Zákonná úprava také nijak nebrání tomu, aby se partneři sami dohodli na nutnosti písemné formy již při vzniku jejich spoluvlastnictví. Za předpokladu, že se takto dohodnou, je pak písemná forma v daném právním vztahu i do budoucna obligatorní.

Spoluvlastnické podíly lze i u partnerů určit buď procentem, nebo zlomkem. Pokud není velikost podílu výslovně určena dohodou partnerů, právním předpisem, nebo rozhodnutím státního orgánu, budou podíly partnerů

---

⁷⁷ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 321

⁷⁸ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 319

v souladu s ustanovením § 137 odst.2 Obč.zák stejné. Velikost jednotlivých podílů se může během trvání spoluvlastnictví měnit stejnými způsoby, jaké jsou výše uvedeny pro vznik spoluvlastnictví.

Obsahem spoluvlastnictví mezi partnery jsou, a i do budoucna budou, pokud nedojde ke změně zákona o registrovaném partnerství a souvisejících předpisů, práva a povinnosti vznikající mezi partnery jako spoluvlastníky při nakládání se společnou věcí, mezi partnery a třetími osobami ohledně společné věci a mezi každým partnerem a třetími osobami při nakládání se svým spoluvlastnickým podílem⁷⁹. Hospodařením se v této souvislosti míní především užívání, údržba, oprava a obvyklé nakládání s věcí.

V běžných záležitostech týkajících se společné věci se mohou partneři jako spoluvlastníci vzájemně zastupovat a není nutný souhlas obou. Pokud se však jedná o důležitou změnu věci, je nutný souhlas druhého spoluvlastníka. Důležitou změnou společné věci se dle ustálené judikatury rozumí změna podstaty věci, nebo změna její funkce⁸⁰. Nedosáhnou-li partneři při nakládání se společnou věcí dohody, rozhodne na návrh kteréhokoliv z nich soud⁸¹.

Dle § 139 odst. 1 Obč.zák. jsou z právních úkonů týkajících se společné věci oprávněni a povinni oba partneři společně a nerozdílně. Každý z partnerů je sám oprávněn domáhat se ochrany u soudu proti neoprávněným zásahům třetích osob prostřednictvím některé z vlastnických žalob. Stejně tak v případě sporu

---

⁷⁹ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 319

⁸⁰ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 320

⁸¹ viz. § 139 odst. 2 občanského zákoníku 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

vyvolaném třetí osobou ohledně věci ve spoluvlastnictví partnerů jsou pasivně legitimováni oba partneři, nebo kterýkoliv z nich⁸², a tedy na jejich straně existuje solidární společenství.

K trvání spoluvlastnictví nemůže být žádný z partnerů nucen a každý tedy může dát návrh na jeho zrušení soudem, pokud nedojde k dohodě mezi spoluvlastníky. Spoluvlastnictví bude i mezi partnery zanikat stejnými způsoby, jakými dochází k zániku výlučného vlastnictví. Může dojít také ke zrušení spoluvlastnictví, a to buď dohodou, a nebo konstitutivním rozhodnutím soudu na návrh jednoho ze spoluvlastníků v případě, že nedošlo k jeho zrušení dohodou. Zrušení a vypořádání spoluvlastnictví představuje dvě fáze zániku spoluvlastnictví, kdy jeho zrušení je nezbytným předpokladem pro jeho vypořádání. Po zrušení tohoto spoluvlastnictví tedy vždy následuje vypořádání vzájemných práv spoluvlastníků.

Základním způsobem zrušení spoluvlastnictví, který je upraven v § 141 Obč.zák., je jeho zrušení dohodou spoluvlastníků, v daném případě tedy partnerů. Tato dohoda může zahrnovat kterýkoliv ze způsobů zrušení podílového spoluvlastnictví dle § 142 Obč.zák. K platnosti dohody o vypořádání spoluvlastnictví, stejně jako je tomu u dohod o jeho vzniku, nebo změně podílů jednotlivých spoluvlastníků, je požadována písemná forma pouze pokud předmětem spoluvlastnictví byla nemovitost⁸³. To však nebrání s ohledem na kontraktační volnost dohodě partnerů na písemné formě, i když zákon tuto formu nepožaduje.

---

⁸² Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 320

⁸³ viz. § 141 odst.1 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších podpisů

Pokud dohoda o vypořádání spoluvlastnictví nemá písemnou formu, je spoluvlastník povinen vydat druhému spoluvlastníkovi písemné potvrzení o tom, jak se vypořádali. V případě, že toto potvrzení dobrovolně nevydá, není tím nijak dotčena platnost samotné dohody o vypořádání spoluvlastnictví, čímž se míní konečná a úplná likvidace spoluvlastnictví mezi partnery. Druhý partner se může domáhat vydání tohoto potvrzení soudní cestou.

Soudní cestou je možné se také domáhat vypořádání spoluvlastnictví jako takového, a to vždy na návrh jednoho ze spoluvlastníků, v našem případě jednoho z partnerů. Spoluvlastnictví se nikdy nevypořádává z úřední povinnosti. Způsoby vypořádání v rámci soudního řízení jsou určeny v kogentním ustanovení § 142 odst. 1 Obč.zák., čímž není vyloučen jiný způsob vypořádání dohodou spoluvlastníků, v našem případě tedy partnerů. I pořadí způsobů vypořádání spoluvlastnictví je pro soud závazné⁸⁴ a stejně tomu bude i v případě homosexuálních párů.

K vypořádání spoluvlastnictví soudem nedojde, pokud existují důvody zvláštního zřetele hodné⁸⁵. Co je v praxi za tyto důvody považováno, je záležitostí volného uvážení soudu, avšak je nezbytné tyto důvody velmi pečlivě zkoumat a opatřit si o nich spolehlivé podklady⁸⁶.

Rozhodnutí soudu, že zrušení a vypořádání spoluvlastnictví neprovede, je tzv. rozhodnutím rebus sic stantibus, tedy rozhodnutím pro tentokrát, to je dokud tento stav trvá, a tedy pokud dojde následně ke

---

⁸⁴ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 324

⁸⁵ § 142 odst. 2 občanského zákoníku 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 816

změně poměrů, za jakých bylo dříve rozhodnuto, odpadne tímto procesní překážka věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata), a tedy není vyloučeno podat návrh na vypořádání spoluvlastnictví opět a tentokrát úspěšně⁸⁷.

Vypořádání spoluvlastnictví soud provede bez ohledu na důvody uvedené v návrhu na vypořádání, lze ho provést dokonce i bez uvedení důvodu. Soud není dle § 153 odst. 2 občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, při svém rozhodování vázán návrhem na vypořádání spoluvlastnictví, a tedy může dojít i k vypořádání jiným způsobem, než který spoluvlastník navrhoval.

6. Partneři a podnikání

Tato oblast nebyla ani v jednom z dosud v parlamentu projednaných návrhů přímo řešena, a tedy pouze návrhy odkazující v majetkoprávních záležitostech na úpravu vztahů manželských se takto implicitně věnovaly také této problematice. Návrhy z let 1998 a 1999 všeobecně odkazují na úpravu majetkoprávních vztahů mezi manželi, avšak poměr partnerů, jak již bylo uvedeno výše⁸⁸, byl zvýhodněn jejich možností vyloučit smlouvou uzavřenou mezi partnery vznik některých práv a povinností majetkového charakteru.

Návrh z roku 1998 odkazuje výslovně pouze na majetkoprávní vztahy dle Obč.zák., a tedy tato ustanovení nelze použít na úpravu podnikatelské činnosti, která je vykonávána na základě jiných předpisů, kterými jsou zejména obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen

---

⁸⁷ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 817

⁸⁸ viz. kapitola 5. Majetkové poměry partnerů

Obch. Zák.) a živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen ŽZ). V o rok mladším návrhu je tento nedostatek odstraněn a řeší se v něm již pouze obecně majetková práva, avšak do ostatních zákonů, které by bylo nutno novelizovat, tento návrh nezasahoval, a i tato úprava byla tedy dosti neúplná.

Nejkomplexnější a nejpropracovanější návrh v oblasti podnikání pochází z roku 2001. Tato úprava, rozdělená do dvou zákonů, poprvé mluvila přímo o společném jmění partnerů a výslovně odkazovala na paragrafy občanského zákoníku, které upravují společné jmění manželů, čímž odkazovala i na tu část, vztahující se k podnikání jednoho z partnerů⁸⁹. Dle této úpravy, tedy k užití společného majetku partnerů pro podnikatelské účely jednoho z partnerů, by býval byl nutný souhlas druhého partnera, a to k prvnímu použití tohoto majetku. Vzhledem k tomu, že na tento souhlas nejsou kladeny žádné formální požadavky, lze předpokládat, že by byl možný i zpětný souhlas až po užití společného majetku k podnikání⁹⁰.

K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním by již dalšího souhlasu třeba nebylo. Souhlasem ve smyslu § 146 Obč.zák. se dle dnešních poměrů rozumí obecný, předem daný, souhlas k použití jakéhokoliv blíže neurčeného majetku za uvedeným účelem a kdykoliv později. Souhlas k jednorázovému použití majetku ve společném jmění partnerů na konkrétní podnikatelský účel by nebyl souhlasem ve smyslu § 146 Obč.zák. Stejně by se postupovalo i v případě partnerů, pokud by bývalo došlo ke schválení tohoto návrhu. Zákon k tomuto souhlasu nevyžaduje písemnou formu, lze jej tedy učinit i ústně

---

⁸⁹ § 146 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 872

či konkludentně. I když nejsou po formální stránce na tento souhlas kladeny žádné požadavky, s ohledem na právní jistotu a některé navazující zákony lze písemnou formu jediné doporučit⁹¹. Pokud by se použil analogicky výklad užívaný v dnešní době pro manželské majetkoprávní poměry, mělo by jít o jednostranný právní úkon adresovaný druhému partnerovi⁹². Pokud by partner udělil souhlas s užitím společného majetku k podnikání, musel by být tento účel skutečně naplněn.

Pokud by nebyl souhlas k užití společného jmění partnerů k podnikatelským účelům druhého partnera dán, mělo dojít k neplatnosti právního úkonu učiněného bez tohoto souhlasu, a to k neplatnosti relativní, které by se mohl dovolat ten, kdo by byl tímto úkonem dotčen, pokud by tuto neplatnost sám nezpůsobil⁹³.

Při vkladu společného jmění nebo jeho části, jedním z partnerů do obchodní společnosti by nebylo možné přehlédnout, že se činnost společníka sama o sobě nepovažuje za podnikání ve smyslu Obch.zák. Z toho plyne, že právní režim těchto vkladů by se řídil dle původu prostředků užitých k získání obchodního podílu. Jestliže by celý vklad byl tvořen jen majetkem patřícím do výlučného vlastnictví jen jednoho z partnerů, nebyl by souhlas druhého partnera k tomuto užití třeba. Stejně tak by se postupovalo, pokud by bylo společné jmění partnerů modifikováno smlouvou dle § 143a Obč.zák. Ve všech ostatních případech, stejně jako je tomu u

---

⁹¹ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 873

⁹² Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 336

⁹³ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 873

manželství, by se postupovalo dle § 145, a tedy souhlas druhého partnera by byl nezbytný⁹⁴.

Podnikání partnerů by se týkal také § 143 odst.2 Obč.zák. vztahující se ke vzniku členství v obchodních společnostech a družstvech s tím, že členství druhého partnera by nevznikalo.

Velmi detailně pak byly propracovány otázky podnikání v návrhu zákona navazujícího na návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001⁹⁵, který měl novelizovat i navazující zákony. Pro oblast podnikání by byly důležité navrhované změny zákona o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů a živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V dnes platné právní úpravě se zákonodárce zabýval vlivem vzniku registrovaného partnerství na podnikání jednoho z partnerů naprosto minimálně. Jediná změna se při přijetí ZRP týkala živnostenského zákona⁹⁶. S ohledem na skutečnost, že dle platné právní úpravy nevzniká společné jmění partnerů, pak je tento postup naprosto pochopitelný, neboť za těchto okolností není nutné zohledňovat všechny otázky, které se vztahují k nakládání se společným jměním v souvislosti s podnikáním, kterých je většina.

---

⁹⁴ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 337

⁹⁵ sněmovní tisk č.1076

⁹⁶ viz podkapitola 6.2. změny navrhované v živnostenském zákoně v souvislosti s návrhy zákonů o registrovaném partnerství

6.1 Změny navrhované v obchodním zákoníku v souvislosti s návrhy zákonů o registrovaném partnerství

Změnami obchodního zákoníku v souvislosti s úpravou registrovaného partnerství se zabýval pouze návrh z roku 2001, a to v návrhu zákona navazujícího na návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví⁹⁷.

V rámci obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, bylo navrhováno zařazení partnera do ustanovení § 27a odst. 2 pís. k). Tento paragraf zabývající se nutností založit do obchodního rejstříku do sbírky listin souhlas manžela s užitím společného jmění manželů, nebo jeho části k podnikání, měl být rozšířen i na partnery. Samozřejmě předpokladem užití tohoto ustanovení je, že druhý partner musí být podnikatelem zapisujícím se do obchodního rejstříku, a to ať už dobrovolně, nebo povinně. I zde tedy mělo platit, že souhlas může být ústní nebo písemný, nicméně potvrzení o tomto souhlasu by muselo být vždy písemné⁹⁸.

K uložení tohoto souhlasu do sbírky listin by muselo dojít dle § 31 odst.3 obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů bez zbytečného odkladu poté, co nastala rozhodná skutečnost. V daném případě tedy v okamžiku, kdy došlo k užití společného jmění partnerů k podnikání jednoho z nich⁹⁹.

Do sbírky listin se měly zakládat také případně i stejnopisy notářského zápisu o smlouvě, o změně rozsahu společného jmění partnerů, nebo o výhradě jeho vzniku, nebo rozhodnutí soudu o jeho zúžení, popřípadě smlouvy o rozdělení příjmů z podnikání.

---

⁹⁷ sněmovní tisk č.1076

⁹⁸ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 873

⁹⁹ Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kolektiv : Obchodní zákoník - komentář, 10. vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str.107

V případě, že jedním z partnerů bylo získáno oprávnění k podnikání, a tento by se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. Dle návrhu zákona z roku 2001 měl druhý partner právo požadovat u soudu zúžení společného jmění partnerů, a to až na běžné vybavení společné domácnosti¹⁰⁰. Pokud by však byla podnikatelská činnost vykonávána za pomoci druhého partnera, který by nebyl podnikatelem, rozdělily by se mezi ně příjmy dle dohody uzavřené předem, nebo nebyla-li by taková smlouva uzavřena, rozdělily by se mezi ně příjmy rovným dílem, bez ohledu na omezení společného jmění¹⁰¹, stejně jako je tomu dnes u manželů. K rozšíření takto zúženého společného jmění může dojít jedině na návrh jednoho z manželů, tedy v tomto konkrétním případě partnerů¹⁰².

6.2 Změny navrhované v živnostenském zákoně v souvislosti s návrhy zákonů o registrovaném partnerství

Do živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, měl být návrh z roku 2001 promítnut do § 11 odst. 1 a do § 13 odst. 1 písm. b) a c), což jsou ustanovení zohledňující také manžele.

V prvním případě se jednalo o užití partnera jako odpovědného zástupce, bez nutnosti, aby se stal

---

¹⁰⁰ § 148 odst.2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 340

¹⁰² Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 858

zaměstnancem podnikatele, který by byl jeho partnerem, stejně jako bylo možné takto užít manžela.

Jako odpovědný zástupce by se musel partner stejně jako tomu bylo u manžela, zúčastňovat provozování živnosti v nezbytném rozsahu. Tato druhá věta § 11 odst. 1 živnostenského zákona č. 455/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, umožňující užití manžela jako odpovědného zástupce, však byla v rámci novelizací odstraněna. Dle platného znění živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, musí být vždy odpovědný zástupce ve smluvním vztahu s podnikatelem, pro kterého tuto funkci vykonává, bez ohledu na to, zda se jedná o manžela či nikoliv. Toto zvýhodnění manželů bylo tedy odstraněno, a tedy disproporce mezi postavením manželů a partnerů již v tomto směru neexistuje.

V druhém případě se jednalo o pokračování v živnosti při úmrtí podnikatele, kdy § 13 odst. 1 živnostenského zákona č. 455/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, obsahuje taxativní výčet osob, které mohou pokračovat v provozování živnosti v případě smrti podnikatele, a to až do skončení dědického řízení. Do ustanovení pís. b) a c) mezi osoby, které nemusejí být dědici podnikatele, aby mohly pokračovat v provozování živnosti, měl být zařazen k manželovi i partner. Podmínkou však zůstávalo, aby byl spoluvlastníkem majetku používaného k provozování živnosti.

Všechny osoby vyjmenované v tomto odstavci, a tedy i partner, měly mít povinnost, pokud hodlají pokračovat v provozování živnosti, oznámit toto pokračování živnostenskému úřadu, a to ve lhůtě tří měsíců od dne úmrtí podnikatele. Takové pokračování v živnosti nemá za následek vydání změnového živnostenského listu a koncesní listiny. K tomu dochází až po skončení

dědického řízení, kdy již pokračuje dotyčný v živnosti z titulu dědice, a nejednalo by se již o pokračování v živnosti dle ustanovení § 13 živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů¹⁰³.

Návrh z roku 2002 se vracel již zase pouze k odkazu na obecnou úpravu společného jmění manželů dle § 143 a následující Obč.zák., a tedy oblasti podnikání se dotýká pouze v otázkách řešených v Obč.zák.

V návrhu z roku 2003 se tato úprava naprosto vytrácí a nachází se zde pouze odkaz na možnost zastupovat partnera v běžných záležitostech, přijímat běžná plnění, ale toto vše pouze za předpokladu, že zvláštní zákon nestanoví jinak. Podnikání jednoho z partnerů však není možné podřadit pod pojem běžných záležitostí.

Úprava tohoto návrhu neměla být do zvláštních zákonů upravujících podnikání promítnuta, a tedy v oblasti podnikatelské měli partneři zůstat v pozici samostatných osob a žádná práva, na rozdíl od ostatních rodinných příslušníků, mít neměli. Oproti stavu před přijetím platné právní úpravy se v této oblasti tedy jejich pozice přijetím tohoto návrhu měnit neměla.

V návrhu zákona o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů z roku 2004 se již opět objevily návrhy novelizací živnostenského zákona, ale trval zamítavý postoj k pojetí společného jmění partnerů. Mezi osobami stejného pohlaví tak mělo nadále existovat pouze spoluvlastnictví. V ostatních oblastech podnikání mimo živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se úprava partnerství promítnout neměla. Tato navrhovaná novelizace

---

¹⁰³ Hrozinková E., Urban V.: Živnostenský zákon a předpisy související s komentářem a příklady, 10. aktualizované a doplněné vydání, LINDE PRAHA a.s., Praha 2005, str. 49-50

živnostenského zákona zcela odpovídala návrhu z roku 2001 a byla již analyzována výše¹⁰⁴.

V současné době platná právní úprava se omezuje stále na zastupování partnera v běžných záležitostech a přijímání běžných plnění. Jinak se majetkoprávními otázkami nezabývá, a tedy pozice partnerů se v podnikatelské oblasti jeho přijetím více méně nijak nezměnila. Jedinou otázkou, kterou se tento návrh zabývá, je opět § 11 odst. 1 živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, týkající se odpovědného zástupce a § 13 odst. 1 pís. b) a c) téhož zákona, týkající se pokračování v živnosti při úmrtí podnikatele. Avšak ustanovení § 11 odst. 1 se již v době od podání návrhu do jeho projednání změnilo, jak již bylo uvedeno výše, a tedy se jedná o ustanovení obsolentní.

V současnosti je nutné, pokud chce partner využít činnost druhého partnera k živnostenskému podnikání jako odpovědného zástupce, aby byl založen mezi nimi smluvní vztah, jak je již požadováno po všech osobách vystupujících do podnikání jako odpovědný zástupce, a tedy již není třeba žádné budoucí novelizace tohoto ustanovení v souvislosti s úpravou partnerství osob stejného pohlaví.

Pokračovat v živnosti v případě smrti partnera může v současnosti dle § 13 odst. 1 pís. b) za stejných podmínek jako manžel také partner, a tedy se jeho pozice oproti stavu před přijetím zákona o registrovaném partnerství zlepšila a již není nutné pořizovat za tímto účelem závět.

---

¹⁰⁴ Viz. Živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

6.3 Registrované partnerství a prohlášení konkurzu či insolvence na jednoho z partnerů

V případě prohlášení jak konkurzu před 1.1.2008 dle zákona o konkurzu a vyrovnání, tak v současnosti prohlášení insolvence může nastat za čtyř situací, a to když ani jeden z partnerů není podnikatelem, když podniká pouze jeden z partnerů, když podnikají oba partneři spolu a nebo když podnikají oba partneři, ale každý samostatně.

V prvním případě je podmínkou, že je dotyčný insolventní, tedy má více než dva věřitele a dle zákona není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky. Za delší dobu se v tomto případě dle judikatury Nejvyššího soudu 290do 564/2001 považuje zpravidla doba delší než půl roku¹⁰⁵. Na rozdíl od manželství, kdy v případě, ať už prohlášení konkurzu dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZKV), či insolvence dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Ins. zák.) dochází automaticky k zániku společného jmění manželů, v případě registrovaných partnerů bude vždy třeba, aby byl druhým partnerem podán návrh na vypořádání spoluvlastnictví, a tedy jejich pozice je v tomto ohledu značně problematická, neboť tohoto vypořádání se budou muset domáhat soudní cestou¹⁰⁶ a prokazovat své vlastnické právo k jednotlivým věcem.

V případě, že jeden z partnerů bude podnikatelem, lze ohledně jeho insolvence odkázat zcela na výše uvedené, neboť za těchto okolností není rozdíl, zda je

---

¹⁰⁵ Štěpánová S. : Společné jmění manželů a podnikání, Computer Press, a.s. ,Brno 2006, str. 109

¹⁰⁶ viz § 19 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

dotyčný podnikatelem, či nikoliv. Druhou možností pak zůstává v případě podnikatele předlužení, kdy splatné pohledávky převýší majetek podnikatele. I v situaci, kdy je jeden z partnerů podnikatelem, bude probíhat vypořádání spoluvlastnictví stejným způsobem, jaký byl nastíněn výše.

Pokud se jedná o třetí z výše uvedených situací, tedy pokud podnikají partneři společně, bude se i v jejich případě aplikovat naprosto shodný postup jako v případě manželů. Pokud byl prohlášen konkurz dle ZKV pouze na jednoho ze společně podnikajících partnerů, případně majetek, který je užíván k podnikání, primárně do konkurzní podstaty, a tedy druhý partner bude nucen s podnikáním skončit, neboť mu tímto budou odebrány prostředky, které ke svému podnikání nutně potřebuje¹⁰⁷. Dle nového insolvenčního zákona se tento problém částečně odstranil, neboť v současnosti již není nutné, aby majetek, jenž je užíván k podnikání, připadl do majetkové podstaty, nicméně i v tomto případě bude muset partner jako spoluvlastník požadovat vypořádání spoluvlastnictví postupem naznačeným výše.

Pokud podnikají oba partneři, ale každý zvlášť, je nutno odkázat na již shora zmíněnou úpravu ohledně prvního a druhého případu, neboť za těchto okolností bude řešena insolvence vždy ve vztahu pouze k jednomu z partnerů.

---

¹⁰⁷ Štěpánová S. : Společné jmění manželů a podnikání, Computer Press, a.s. ,Brno 2006, str. 190

7. Partneři a bydlení

7.1 Partnerství a nájemní vztahy k bytu

První dva návrhy z let 1998 a 1999, jak bylo již výše uvedeno, odkazují ve všech majetkoprávních záležitostech na úpravu užitou pro manželství, i když partnerům dávají větší prostor pro smluvní úpravu. To znamenalo, že i když o nájmu společného bytu a o vztazích z nájemních smluv se v těchto návrzích výslovně nemluví, z výše uvedeného implicitně vyplývalo, že i v otázkách bytových se měla úprava řídit úpravou vztahu manželů ke společnému bytu.

Společný nájem bytu partnery měl tudíž podléhat obecné úpravě Obč.zák., která se nachází v § 663 a násl., avšak partnerům byla dána možnost vyloučit účinky co se týče vzniku společného nájmu partnery smluvně, čímž byli proti manželům, kterým tato možnost dána není, zvýhodněni.

Poprvé je výslovná zmínka o nájemních vztazích až ve třetím návrhu z roku 2001, a to v jeho § 10. K této úpravě se pozdější návrhy stále vracely a dnes platná právní úprava zákona o registrovaném partnerství mu také odpovídá. Jediným rozdílem je, že v současnosti byla zařazena úprava nájemních vztahů v partnerském soužití přímo do Obč.zák., a to jako nový § 705a. Toto ustanovení, i když je čistě zaměřeno na úpravu práva partnera k užívání bytu, jehož nájemcem je druhý partner, přesto je možno v této úpravě shledat jistý přesah, neboť pokud je dáno partnerovi právo užívat byt, jehož nájemcem je druhý partner, lze explicitně dovodit, že tím spíš je dotyčný partner oprávněn užívat byt,

který je ve vlastnictví druhého partnera, i když k této problematice se žádná zákonná úprava nevztahuje¹⁰⁸.

Partnerovi je zde výslovně dáno právo užívat byt, jenž je v nájmu druhého partnera. V záležitostech s nájmem bytu souvisejících pak odkazuje na úpravu užitou v Obč.zák. Vylučuje však vznik společného nájmu bytu partnery jak uzavřením partnerství, tak vznikem nájemního práva jednoho z partnerů za trvání partnerství. Tímto však nejsou dotčena ustanovení Občanského zákoníku týkající se vzniku společného nájmu dohodou.

V případě zániku partnerství s právní mocí rozsudku o zrušení partnerského soužití zaniká i odvozené právo k užívání bytu toho z partnerů, který není nájemcem.

Práva k nájmu bytu přecházejí na právní nástupce ze zákona, nezávisle na případných dědických nárocích. Úprava užitá pro přechod nájmu pro případ smrti nájemce se obdobně aplikuje i v případě, že nájemce opustí společnou domácnost. Za daných okolností se musí jednat o trvalé opuštění, které musí být projevem svobodné vůle nájemce¹⁰⁹. Trvalé opuštění společné domácnosti je tedy úkonem nejen faktickým, ale také právním a jako takový musí splňovat obecné požadavky kladené na právní úkony. Musí se v daném případě tedy jednat nejen o svobodný projev vůle, ale také o projev vůle uvážený a zcela zřetelný, v souladu s dobrými mravy, vedený úmyslem dotyčného společnou domácnost zrušit a již ji neobnovit.¹¹⁰ Na takový projev vůle lze usoudit i z konkludentního jednání, které nevzbuzuje pochybnost o úmyslu původního nájemce.

---

¹⁰⁸ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1906

¹⁰⁹ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1927

¹¹⁰ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1927

Dle návrhu zákona z roku 2001, pokud by partner oprávněný z nájemní smlouvy opustil společnou domácnost nebo zemřel, měla být užitá úprava přechodu nájmu bytu v případě smrti nájemce dle Obč.zák. dle § 706 odst.1, která po novele měla partnera zařadit do kategorie dětí, vnuků, rodičů, sourozenců, snachy a zetě. Tato úprava pak byla také převzata do dnes platného zákona o registrovaném partnerství, kterým byla změněna úprava přechodu nájmu bytů v Občanském zákoníku.

Partneři k přechodu nájmu bytu musí i v současnosti prokazovat, že s nájemcem v rozhodný den žili ve společné domácnosti a nemají vlastní byt.

V tomto případě není stanoven časový úsek, po který musela dotyčná osoba žít ve společné domácnosti se zesnulým, ale přesto je nutné, aby z okolností daného případu bylo možno usuzovat, že se má jednat o trvalé spolužití, a tudíž o příslušnost k jedné domácnosti s osobou oprávněnou z nájemního vztahu¹¹¹.

Společnou domácnost definuje Obč.zák. ve svém § 115, avšak pro osoby uvedené v § 706 odst. 1 se v praxi užívá volnější výklad tohoto pojmu a nepožaduje se, aby dotyčné osoby společně uhrazovaly náklady na své potřeby. Je nutné po bližší neurčenou dobu tuto domácnost sdílet a bude záležet na rozhodnutí soudu, jakou dobu bude považovat za dostatečnou pro prokázání příslušnosti ke společné domácnosti.

Samozřejmě není vyloučeno, že by došlo k přechodu nájmu jednostranným úkonem pronajimatele, který nárok uzná. V těchto případech se neuzavírá nová nájemní smlouva, která by ke své platnosti potřebovala písemnou

---

¹¹¹ Mašek D. : Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku, časopis Právo a rodina 9/1999, str. 2

formu¹¹², a tedy je možné uvedené úkony platně učinit i ústně či konkludentně¹¹³.

V případě přechodu nájmu na partnera se jedná o nástupnictví svého druhu a dotyčný nebude vstupovat do závazků vzniklých z nájemního vztahu před rozhodným dnem, z čehož plyne, že pronajimatel bude muset své již vzniklé nároky uplatňovat vůči dědicům dle §470 Obč.zák., nebo přímo proti původnímu nájemci v případě opuštění společné domácnosti¹¹⁴.

V případě družstevních bytů může existovat společný nájem bytu pouze mezi manželi¹¹⁵. Partneři nejsou v záležitostech společného nájmu postaveni naroveň manželům, a nemůže tedy vzniknout ani společný nájem družstevního bytu partnery. Co se týká nájmu družstevních bytů, nelze společný nájem založit ani smluvně. Stejně tak není možné společné členství partnerů v bytovém družstvu; i toto je výsadou pouze manželů¹¹⁶. Společným členstvím manželů v družstvu je prolomen princip individuálního, respektive výlučného členství v družstvu, na kterém je postavena platná právní úprava. Na manžele se za daných okolností hledí jako na jediného člena družstva, nikoliv jako na dva samostatné členy.

Nájem družstevního bytu se pojí s členským podílem v bytovém družstvu. Záležitosti družstevních bytů jsou předmětem práva dědického, a nájmy v tomto případě nepřecházejí dle § 706 odst.1 Obč.zák., ale jsou řešeny v rámci dědického řízení a přecházejí na dědice, kterému

---

¹¹² § 786 odst.1 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1910

¹¹⁴ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1911

¹¹⁵ § 700 odst. 3 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁶ § 703 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

případně členský podíl v družstvu. V rámci dědického řízení by se tedy i partner mohl stát nájemcem družstevního bytu po zesnulém partnerovi z pozice dědice po zesnulém členu družstva.

Co se týká bytů služebních, bytů zvláštního určení a bytů v domech zvláštního určení, měla by se obecná úprava obsažená v Obč.zák. vztahovat i na partnery, stejně jako to platí pro ostatní rodinné příslušníky a další osoby spolužijící. Definici těchto bytů najdeme v § 7 odst.1 a § 8 zákona ČNR 102/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (služební byty) a v § 9 odst.1 a § 10 odst.1 (byty zvláštního určení a byty v domech zvláštního určení) téhož zákona¹¹⁷.

Společný nájem těchto bytů již z podstaty věci nevzniká a ani práva k tomuto bytu nepřecházejí na další osoby užívající tyto byty spolu s nájemcem na základě práv odvozených od práv původního nájemce. V tomto případě by měl mít partner stejně jako další osoby uvedené v § 706 odst.1 Obč.zák. pouze právo na bydlení a to do doby, než mu bude zajištěna bytová náhrada dle § 713 Obč.zák.

Určitou změnou oproti úpravě z roku 2001 byl ještě návrh z roku 2002, který zaváděl institut společného nájmu bytu partnery, a tedy stavěl partnery v otázkách nájmu bytu na roveň s manželi. Oproti manželům však měl vznikat až po uplynutí jednoho roku od vzniku partnerského soužití. Dále pak měl být omezen vznik společného nájmu bytu v průběhu prvního roku partnerství. V případě vzniku nájemního práva jednoho z partnerů v průběhu tohoto roku by vznikal společný nájem partnerů až po uplynutí jednoho roku od uzavření partnerství. Ani těmito ustanoveními však neměla být

---

¹¹⁷ Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, díl II., C.H.Beck, Praha 2008, str. 1911-1912

dotčena možnost vzniku společného nájmu bytu partnery na základě dohody. V ostatních záležitostech i tento návrh odpovídá návrhu předchozímu.

Vládní návrh z roku 2003 pak samostatně záležitosti nájemních vztahů neupravoval, ale navrhoval změny přímo jako novelizace Obč.zák. Ve své podstatě tato úprava však naprosto odpovídala návrhu z roku 2001. Této úpravy, jak bylo již výše zmíněno, se pak drží i návrhy z let 2004 a 2005.

Do schválení zákonné úpravy registrovaného partnerství zbývala párům stejného pohlaví v otázkách nájemních vztahů pouze možnost prokazovat, že splnili podmínky stanovené dnes v § 706 odst. 2 Obč.zák. - tedy pečovali o společnou domácnost, nebo byli odkázáni na dotyčného výživou a zároveň žili s dotyčným ve společné domácnosti alespoň po dobu tří let před rozhodným dnem a současně nemají vlastní byt. Všechny tyto podmínky musí být u dotyčných osob splněny nepřetržitě po celou dobu stanovenou zákonem kumulativně. Pokud soužití ve společné domácnosti netrval po zákonem stanovenou dobu, neměly osoby stejného pohlaví možnost konkurovat příbuzným dotyčného. Pokud nájem nepřecházel ani na příbuzné, ztrácela osoba spolužijící právo k bytu úplně¹¹⁸.

Před uplynutím tříleté lhůty pro společné bydlení byla jedinou možnou ochranou pro partnera změna nájemní smlouvy, kdy na straně nájemce přibyl ještě druhý nájemce vedle nájemce původního, a došlo tak ke vzniku společného nájmu bytu partnery smluvně. Toto řešení však často naráželo na nepřekonatelný problém, kterým byla nutnost souhlasu pronajímatele.

---

¹¹⁸ Mašek D. : Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku, časopis Právo a rodina 9/1999, str. 2

Důkazní povinnost ohledně všech podmínek pro přechod nájmu bytu byla a je na osobě, jejíž právo k přechodu nájmu se prokazuje, v daném případě tedy na oprávněném partnerovi.

Pro posouzení příslušnosti ke společné domácnosti je rozhodující faktický stav, nikoliv přihlášení k trvalému pobytu, které má pouze pomocnou úlohu¹¹⁹, neboť se jedná o toliko evidenční údaj.

Dnes platná právní úprava byla převzata z návrhu z roku 2001, a řídí se novelizovanými ustanoveními §705a a 706 odst. 1 Obč. zák., jak bylo již uvedeno výše. Partner tedy musí i nadále při přechodu nájmu prokazovat, že v bytě v rozhodný den žil s oprávněným partnerem a pečoval s ním o společnou domácnost. Oproti stavu před přijetím zákona o registrovaném partnerství však již nemusí být prokazován určitý časový úsek, po který žijí partneři ve společné domácnosti, čímž se jejich pozice nepatrně zlepšila. Ani v současnosti tedy nevzniká automaticky společný nájem partnerů ve stejném rozsahu jako je tomu u manželů.

7.2. Vlastnictví bytů a partnerství

Vzhledem k tomu, že i v tomto případě se jedná o záležitosti společného majetku partnerů, i úprava týkající se otázek vlastnictví bytů odpovídá úpravě majetkového společenství partnerů obecně, jak již byla rozebrána výše¹²⁰.

Velmi důležité je definování bytu jako jednotky dle zákona o vlastnictví bytů č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento jej definuje ve svém § 2 jako

---

¹¹⁹ Mašek D. : Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku, časopis Právo a rodina 9/1999, str. 2

¹²⁰ Viz kapitola Majetkové poměry partnerů

prostorově vymezené části budovy, ať se jedná o rozestavěné, či dostavěné byty. Vznik podílového spoluvlastnictví k domu je logickým důsledkem vzniku vlastnického práva k bytu jako jednotce, která je součástí tohoto domu¹²¹.

V závislosti na jednotlivých návrzích se tedy i na byty dle návrhů z let 1998 a 1999 měla vztahovat obecná úprava majetkových vztahů mezi manželi, jako na ostatní majetkové vztahy mezi partnery. Dle návrhu z roku 2001, v prováděcím zákoně k návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví, jak již bylo uvedeno výše, mělo vznikat společné jmění partnerů ve stejném rozsahu jako společné jmění manželů. Vlastnictví bytů partnery by tedy podléhalo úpravě společného jmění. Také dle návrhu z roku 2002 měl byt spadat do společného jmění partnerů.

V posledních třech návrzích se však již o společném jmění partnerů nemluví a i při vzniku partnerství by partneři zůstávali v oblasti majetkové samostatnými subjekty. Z tohoto důvodu tedy nabývají a i do budoucna budou partneři nabývat i nemovitosti do svého výlučného vlastnictví. Jedinou možností, jak docílit vzniku právního vztahu obou partnerů k bytu, je spoluvlastnictví v souladu s obecnou úpravou spoluvlastnictví, obsaženou v § 136 a následujících Obč.zák. Dle této úpravy se tedy partneři stanou podílovými spoluvlastníky předmětného bytu.

Dle zákona o vlastnictví bytů č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů lze do podílového spoluvlastnictví nabývat i práva k bytu jako jednotce, a to všemi způsoby, které zná Občanský zákoník pro nabývání vlastnictví. Pro vzájemnou úpravu práv a povinností mezi

---

¹²¹ Fiala J., Novotný M., Oehm J., Horák T. : Zákon o vlastnictví bytů - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 62

spoluvlastníky, v našem případě tedy partnery, je rozhodující velikost podílu každého z partnerů, která určuje, do jaké míry se spoluvlastníci budou podílet na právech a povinnostech spojených s předmětem spoluvlastnictví¹²².

Pokud se týká vzájemného vztahu spoluvlastníků, v daném případě partnerů, ke třetím osobám, jsou tito považováni za jediný subjekt.

Stejně jako u ostatních věcí v podílovém spoluvlastnictví i v případě bytů platí zákonné předkupní právo. Dohoda partnerů jako spoluvlastníků jednotky o zrušení podílového spoluvlastnictví musí být vždy písemná a vlastnické právo podléhá vkladu do katastru nemovitostí. Pokud k dohodě nedojde, rozhodne na návrh jednoho z partnerů soud. Po zrušení tohoto spoluvlastnictví musí dojít k jeho vypořádání. Stejně jako při vzniku spoluvlastnictví i zde přicházejí v úvahu všechny způsoby vypořádání, které zná Občanský zákoník. Lze předpokládat, že reálné dělení však nebude s ohledem na faktickou realizovatelnost příliš časté¹²³.

Jak plyne z výše uvedeného, pozice partnerů v oblasti bytové se nijak přijetím zákona o registrovaném partnerství nezměnila.

8. Vzájemná vyživovací povinnost

Vzájemná vyživovací povinnost je pouze jedním z důsledků ustanovení, která dávají stejná práva a povinnosti oběma partnerům, a to ať se v konkrétní

---

¹²² Fiala J., Novotný M., Oehm J., Horák T. : Zákon o vlastnictví bytů - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 34

¹²³ Fiala J., Novotný M., Oehm J., Horák T. : Zákon o vlastnictví bytů - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 35

situaci jedná o vzájemnou vyživovací povinnost za trvání partnerství či po jeho zániku.

8.1 Vzájemná vyživovací povinnost za trvání partnerství

První výslovná zmínka o vzájemné vyživovací povinnosti mezi partnery se nachází až v návrhu z roku 2001. Navrhovaná úprava měla být obdobná jako vzájemná vyživovací povinnost mezi manželi dle zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů v jeho § 91. Tento přístup se ukázal jako vhodný vzhledem k tomu, že všechny pozdější návrhy, až na vládní návrh z roku 2003, který vyživovací povinnost naprosto opominul, se k této úpravě stále vracejí. I dnes platná právní úprava obsažená v zákoně o registrovaném partnerství v § 10, je v otázkách vyživovací povinnosti naprosto shodná s návrhem z roku 2001.

V § 8 odst.1 návrhu z roku 2001¹²⁴ je partnerům uložena vzájemná vyživovací povinnost, v odstavci 2¹²⁵ je dána partnerům možnost dovolat se plnění této povinnosti druhým z partnerů i soudní cestou, pokud ji dotyčný neplní dobrovolně, a to buď vůbec, nebo v dostatečné míře. Vznik a trvání této povinnosti neměl být dle návrhu z roku 2001 podmíněn ani vedením společné domácnosti ani tím, zda spolu partneři žijí či nikoliv¹²⁶, a stejně tak tomu je i v současné době. Základním předpokladem by měla být pouze skutečnost, že partnerství bude v době rozhodování ještě existovat.

---

¹²⁴ § 10 odst.1 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹²⁵ § 10 odst.2 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹²⁶ Knappová M., Švestka J., a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 168

Pokud by již partnerství zaniklo, jednalo by se dle § 14 návrhu z roku 2001 o vyživovací povinnost po zániku partnerství¹²⁷ viz. níže.

Návrh na určení rozsahu vyživovací povinnosti není návrhem na určení, zda tu právní vztah je či není ustanovení § 80 písm. c) o.s.ř.. Již z výše uvedeného plyne, že pokud partnerství trvá, tak existuje i vyživovací povinnost mezi partnery. Jednalo by se tedy o návrh na vydání rozsudku o plnění této povinnosti dle § 80 pís. b) občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů¹²⁸.

Co se týká rozsahu vyživovací povinnosti, není ani v případě partnerů dostačující zjistit pouze výši příjmů jednotlivých partnerů, ale je třeba přihlídnout i k osobním, rodinným a majetkovým poměrům každého z nich a také ke konkrétním potřebám daným povahou práce, způsobem života, zdravotním stavem a případně i dalšími kritérii¹²⁹.

Stejně jako u manželství, je i u partnerství velmi důležitou, zákonem však neřešenou otázkou, zda a do jaké míry bude plnění vyživovací povinnosti podmíněno plněním ostatních povinností, které byly partnerům v návrhu zákona z roku 2001 uloženy. Velkým nedostatkem platné právní úpravy je, že opomenula povinnost vzájemně respektovat důstojnost partnerů, vzájemně si pomáhat a zajišťovat společně své potřeby, a dává partnerům pouze stejná práva a povinnosti v partnerství¹³⁰. Bylo by velice náročné z hlediska výkladu určit, zda vzájemným právem bude i právo na respekt od druhého partnera a na

---

¹²⁷ § 11 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹²⁸ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 396

¹²⁹ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 397

¹³⁰ § 8 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2005

důstojnost a další povinnosti. Je otázkou, zda vůbec, a pokud ano, tak v jaké míře by se v případě určování výživného k těmto kritériím přihlíželo. Lze předpokládat, že některá práva a povinnosti lze dovést výkladem z ústavněprávních norem, avšak u některých lze identifikovat jako značný nedostatek, že se v platné právní úpravě výslovně neobjevují.

Ve většině manželských soužití však není nutno využívat této krajní možnosti vymáhání vyživovací povinnosti soudem, a tedy lze předpokládat, že i mezi partnery bude tento postup naprosto krajním a okrajovým, užívaným zcela výjimečně.

Rozsah vyživovací povinnosti by měl být do budoucna stanoven tak, aby hmotná a kulturní úroveň partnerů byla zásadně stejná. Je však nutné i v případě tohoto kritéria zvážit, zda vyšší než běžné náklady nebudou u jednoho z partnerů opodstatněny výkonem jeho povolání¹³¹.

Vyživovací povinnost mezi partnery má v současné době přednost před vyživovací povinností dětí vůči rodičům. Partnerovi je tedy v první řadě povinen poskytovat výživné druhý partner a teprve, když z nějakého důvodu takto nečiní, nastoupí vyživovací povinnost dětí, pokud tato připadá v úvahu s ohledem na sexuální orientaci partnerů.

8.2 Vzájemná vyživovací povinnost po zániku partnerství

Stejně jako vyživovací povinnost za trvání partnerství, tak i vyživovací povinnost po zrušení partnerského soužití je poprvé výslovně upravena

---

¹³¹ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 395

v návrhu z roku 2001, a to v jeho § 14. Ve shodě s návrhem vyživovací povinnosti za trvání partnerství také navrhuje úpravu obdobnou úpravě vyživovací povinnosti manželů po zániku manželství¹³². Z tohoto návrhu také vycházely všechny návrhy následující až na vládní návrh z roku 2003, který, jak již bylo uvedeno výše, se vyživovací povinností vůbec nezabýval. Současná platná právní úprava byla z návrhu z roku 2001 převzata doslovně.

Zrušením partnerského soužití mají zanikat veškeré osobní a právní vztahy mezi partnery, což v materiální oblasti znamená, že každý z partnerů by měl být nadále povinen postarat se sám o sebe, avšak z důvodu zmírnění nepříznivých, zejména majetkových dopadů zákon o registrovaném partnerství upravuje určité výjimky.

Pokud by jeden z partnerů nebyl po zrušení partnerství schopen se sám živit, může žádat od druhého partnera, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Základní podmínkou je, že partner žádající výživné není schopen se sám živit, a to za dnešních sociálně-politických poměrů znamená nejen svou prací, ale ani výnosem ze svého vlastního majetku¹³³.

Co se týká přiměřené výživy, je dle dnešní interpretace zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů za přiměřenou výživu považováno nejen pokrytí zcela nezbytných potřeb, ale i uspokojování dalších osobních potřeb. Tato interpretace však neznamena, že by měl mít do budoucna partner po zrušení partnerství nárok na stejnou hmotnou a kulturní úroveň jako by měl mít dle zákona o registrovaném

---

¹³² § 92 zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů

¹³³ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 400

partnerství za trvání partnerství¹³⁴. Pokud by se partneři nedohodli, bude rozhodovat o této povinnosti soud. Ten v daných otázkách rozhoduje pouze na návrh, k jehož podání jsou oprávněni jedině partneři.

Bývalému partnerovi, který se na rozvratu partnerství nepodílel a jemuž byla jeho zrušením způsobena závažná újma, tak může být soudem přiznán na dobu tří let nárok na výživné ve stejném rozsahu, v jakém by tato povinnost existovala, pokud by partnerství nebylo zrušeno¹³⁵. Toto ustanovení má částečně sankční charakter a je výjimkou ze zásady, že partner by po zániku partnerství měl mít omezenější práva na výživné, než tomu bylo za trvání partnerství. Bude spravedlivé, aby dotyčný partner za splnění podmínek § 11 odst. 2 ZRP¹³⁶ odpovídal i za materiální újmu způsobenou rozpadem partnerství.

I vyživovací povinnost mezi partnery po zániku partnerství má přednost před vyživovací povinností dětí vůči rodičům.

Povinnost přispívat partnerovi na výživu vzniká dnem nabytí právní moci rozsudku o zrušení partnerství a zaniká smrtí nebo prohlášením za mrtvého povinného bývalého partnera a nebo uzavřením nového partnerství, nebo manželství oprávněným bývalým partnerem¹³⁷.

To však neznamená, že by výše výživného byla neměnná. V případě změny poměrů nebo okolností je možno soudní cestou žádat o změnu výše výživného nebo dokonce o jeho zrušení. Zůstává otázkou, stejně jako při určování výživného mezi bývalými manželi, k čemu bude soud přihlížet při určování rozsahu povinnosti poskytovat výživné.

---

¹³⁴ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 400

¹³⁵ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 402

¹³⁶ § 14 odst.2 návrhu z roku 2001

¹³⁷ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 401

Právo na výživné po zrušení partnerství také zaniká poskytnutím jednorázové částky na základě písemné smlouvy mezi bývalými partnery¹³⁸.

8.3 Společná ustanovení pro určení a splatnost výživného mezi partnery nebo bývalými partnery

Rozsah výživného není v současném zákoně o registrovaném partnerství konkrétně stanoven, jsou zde uvedena pouze pomocná kritéria, ke kterým bude soud mít povinnost přihlídnout při určování výše výživného. Při určování výživného ať už za trvání partnerství, nebo po jeho zániku, bude soud tedy přihlížet k odůvodněným potřebám oprávněného a ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Možnosti jsou v daných souvislostech chápány jako kategorie objektivní, schopnosti pak jako kategorie subjektivní¹³⁹. Zjišťování schopností a možností dotyčného je v současné době orientováno zejména na zjišťování výše průměrné mzdy nebo jiných příjmů za určité časové období. Míra potřeb oprávněné osoby se bude posuzovat zejména v závislosti na věku a zdravotním stavu oprávněného partnera a na dalších skutečnostech¹⁴⁰. Účelem výživného je pokrýt nejen pravidelně se vyskytující potřeby partnera, ale všechny potřeby, tedy i ty nahodile se vyskytující.

Při určování výše výživného soud zkoumá, zda se povinný partner nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, případně zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Výživné nelze přiznat,

---

¹³⁸ § 110dst. 5 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹³⁹ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 168

¹⁴⁰ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 183

pokud by bylo proti dobrým mravům. Pojem dobré mravy je sice i v dnešní době zákonným pojmem, ale zákon jej nikde nedefinuje. Posouzení konkrétního obsahu tohoto pojmu bude náležet soudu, a tudíž bude individuální pro jednotlivé případy¹⁴¹.

Právo na výživné po zániku partnerství není možno přiznat, pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy, což je stanoveno § 12 odst. 2 ZRP¹⁴².

Výživné by mělo být poskytováno, stejně jako mezi manželi, v pravidelných opakujících se částkách. Nemělo by být však vyloučeno poskytování v podobě naturálních plnění a zejména pak formou osobní péče o osobu oprávněnou a o společnou domácnost. Soudy budou muset přihlížet ke všem plněním ať peněžitým či nepeněžitým.

Proti pohledávkám na výživném je započtení jednostranným právním úkonem nepřipustné, což však není na překážku vzájemnému započtení dohodou. Pohledávky na základě dohody zaniknou v rozsahu, ve kterém se kryjí. Forma této dohody nebyla ani v jednom návrhu zákona stanovena a ani v platné právní úpravě tuto nenajdeme.

Právo na výživné se dle § 12 odst. 5 ZRP¹⁴³ nepromlčuje, výživné je však možno přiznat nejdříve ke dni zahájení soudního řízení. Pro rozhodnutí je důležitý stav v době vyhlášení rozhodnutí. Stejně jako u platné úpravy zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů § 98 odst. 2 by se měla promlčovat pouze práva na jednotlivá opakující se plnění. Promlčecí doba není výslovně v zákoně o registrovaném partnerství uvedena, a tedy by měla být užívána obecná promlčecí lhůta dle § 101 Obč.zák. Následkem promlčení není zánik

---

¹⁴¹ Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005, str. 168

¹⁴² § 15 odst. 2 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

¹⁴³ § 15 odst. 5 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

práva, právo na výživné bude pouze oslabeno. K promlčení soud přihlédne jen při námitce povinného. Pokud však povinný bude plnit i po uplynutí promlčecí doby tuto svou povinnost, nebude se ze strany oprávněného jednat o bezdůvodné obohacení.

Změna, nebo zrušení rozhodnutí o výživném je možná pouze na návrh jednoho z partnerů a to po projednání soudem.

8.4 Úprava vyživovací povinnosti mezi partnery stejného pohlaví do 1.7.2006

Stejně jako nevzniká vyživovací povinnost v nesezdaném soužití heterosexuálních osob, tak ani mezi partnery homosexuálními tato povinnost bez zákonné úpravy neexistovala. Tuto povinnost mají vůči sobě pouze osoby, které jsou spojeny buď příbuzenským svazkem, nebo existujícím, nebo bývalým manželstvím¹⁴⁴. Na rozdíl od heterosexuálních párů neměly páry homosexuální možnost tento nedostatek zhojit uzavřením manželství či jiného obdobného svazku. Tuto vadu bylo možné považovat za jednu z nejzávažnějších, která tyto páry diskriminovala. Velmi podstatná je v této souvislosti také nemožnost smluvní úpravy povinnosti výživného.

Na druhou stranu je v současnosti velmi diskutováno, zda vůbec měla být vyživovací povinnost, s ohledem na její význam a rodinný základ, kdy partneři ani po uzákonění jejich svazků rodinu v klasickém slova smyslu, jak je chápána dnešní společností, tvořit nebudou a ani nemohou, partnerům přiznána.

---

¹⁴⁴ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 153

Výše uvedené však nebránilo dobrovolnému plnění. V takovém případě se také nejednalo o bezdůvodné obohacení, nicméně jednalo se o plnění nevymahatelné soudní cestou. Faktické plnění mezi partnery pak mělo význam zejména v případě náhrady škody dle § 448 odst. 1 Obč.zák., kdy je škůdce povinen hradit peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, jimž tuto zemřelý poskytoval, nebo byl povinen poskytovat, pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení, což pro partnery nepřichází v úvahu ani dle dnes platné právní úpravy. Je otázkou, zda i partner stejného pohlaví by byl, před vstupem v účinnost dnešní právní úpravy, soudem považován za pozůstalého po zemřelém dle úpravy Občanského zákoníku, který však definici osoby pozůstalé neobsahuje.

9. Partneři a dědictví

Jedním z veřejností nejdiskutovanějších témat jsou od počátku záležitosti dědického práva mezi osobami stejného pohlaví. Přesto první ucelená úprava dědictví mezi partnery se objevuje až ve vládním návrhu zákona o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001. Ne tedy přímo v návrhu zákona o registrovaném partnerství. Úpravy z let 1998 a 1999 vždy pouze obecně odkazovaly na úpravu manželství v majetkoprávních věcech. Z hlediska výkladu by bylo možno pod tento pojem zařadit i dědictví.

Přímo do návrhu zákona o registrovaném partnerství byla úprava dědických záležitostí zařazena až ve vládním návrhu z roku 2003. Tento návrh předpokládal

zakotvení dědického práva partnerů přímo do paragrafů Obč.zák. vztahujících se k dědictví obecně.

Návrh z roku 2003 řadil partnera do druhé skupiny zákonných dědiců. Tímto byl tedy postaven na roveň rodičům a osobám, které se zůstavitelem, v daném případě by se jednalo o zesnulého partnera, žily v den jeho smrti nejméně po dobu jednoho roku ve společné domácnosti a z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost, nebo byly na zůstavitele odkázány výživou. Oproti stavu před přijetím zákona o registrovaném partnerství by došlo ke zlepšení pozice partnera jen tím, že by nemusel splňovat další podmínky jako osoba spolužijící. Do stejné skupiny spadá dle platné právní úpravy i manžel, pokud zůstavitel neměl potomky. Pozice manžela by byla však dle tohoto návrhu stále výhodnější, protože je mu umožněno dle platného znění § 473 odst. 1 Obč.zák. dědit hned v první skupině zákonných dědiců spolu se zůstavitelovými dětmi.

Partner by tedy v případě přijetí tohoto návrhu nabýval dědictví ze zákona pouze, pokud by zemřelý partner neměl potomky, ať z předchozího manželství, nebo nemanželské, nebo tito z nějakého důvodu dědictví nenabyli.

Partner měl být dle návrhu z roku 2003 v rámci druhé skupiny zákonných dědiců postaven na roveň pozůstalého manžela, a tedy dle § 474 odst.2 Obč.zák. by býval měl zdědit vždy nejméně polovinu dědictví.

V poslaneckém návrhu zákona z roku 2004 se stále předpokládala úprava dědických vztahů mezi partnery novelou Obč.zák. Tento návrh se však vrací k úpravě navrhované v roce 2001. Pozůstalého partnera přesouvá zpět do první skupiny zákonných dědiců k manželovi a dětem. Navrhovaná úprava postavení partnera v dědickém řízení je naprosto shodná s úpravou pozice pozůstalého

manžela, ať zesnulý měl či neměl potomky. Úprava z návrhu zákona z roku 2004 pak byla převzata i do dnes platné právní úpravy dědění mezi partnery bez jakékoliv změny. A tedy dnes partnerovi v rámci dědění náleží stejná pozice jako pozůstalému manželovi.

Předpokladem dědického nároku pozůstalého partnera je trvající partnerství, stejně jako je tomu u manželů¹⁴⁵. Partner tedy za daných okolností dědí rovným dílem s potomky zesnulého partnera, pokud tento nějaké má. V této skupině je partnerovi umožněno nabýt maximálně polovinu pozůstalosti. Sám v této skupině by partner dědit nemohl, a tedy v případě, že by zesnulý partner neměl ani jednoho potomka, pozůstalý partner by se, stejně jako manžel dle platné právní úpravy, přesunul do druhé skupiny dědiců.

Jistým nedostatkem navrhované úpravy je nedůsledné zařazení partnera do celého komplexu dědického práva. Například v § 469 Obč.zák. se z neznámého důvodu mezi osoby proti kterým se nesmí potenciální dědic dopustit úmyslného trestného činu, nedostal partner zůstavitele. V dnešní demokratické době se zřejmě bude jednat pouze o jeden z omylů, ke kterým v současné legislativní praxi však dochází častěji, než by bylo vhodné. K potvrzení tohoto názoru přispívá i skutečnost, že návrh prováděcího zákona k návrhu zákona o registrovaném partnerství¹⁴⁶ z roku 2001, ze kterého současná úprava vycházela, se již touto problematikou zabýval.

Je samozřejmostí, že pokud má dojít k existenci dědického nároku ze strany partnerů, tak i mezi partnery budou muset být splněny obecné podmínky dědického nástupnictví. Těmito jsou smrt fyzické osoby, existence pozůstalosti, existence dědice, který má právní důvod

---

¹⁴⁵ Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 1281

¹⁴⁶ Návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

k dědění a konkludentní, nebo výslovný projev vůle tohoto potenciálního dědice dědictví přijmout nebo odmítnout. I partnerovi, stejně jako jakémukoliv jinému dědici, je dána možnost postupem dle § 463 a 463 Obč. zák. dědictví odmítnout.

9.1 Situace v dědických záležitostech z hlediska osob stejného pohlaví do 1.7.2006

Jedinou možností nabývání dědictví pro homosexuální partnery na základě zákona bylo zařadit se do druhé skupiny zákonných dědiců, jako osoba spolužijící se zůstavitelem po dobu nejméně jednoho roku před zůstavitelovou smrtí a z toho důvodu pečující o společnou domácnost, nebo jako osoba odkázaná na zůstavitele výživou. Podmínka společného žití by byla splněna pouze, pokud by toto spoluzití trvalo i v den smrti zůstavitele.

Odkázanost na zůstavitele výživou však není v dědických záležitostech chápána úzce pouze jako alimentární povinnost, ale i osoba, která nemá vlastní příjem a neexistuje nikdo jiný, kdo by měl povinnost přispívat na její výživu, bude osobou odkázanou na zůstavitele výživou. V této skupině však nemohou dědit jako výluční dědicové. Pokud již zemřelý neměl rodiče ani manžela, posunul se partner jako osoba spolužijící až do třetí skupiny zákonných dědiců mezi sourozence zůstavitele. Ve třetí skupině zákonných dědiců pak již jako výlučný dědic mohl dědit i partner jako osoba spolužijící.

Ke splnění podmínek pro zařazení do druhé, potažmo třetí skupiny zákonných dědiců nestačí pouze příslušnost ke společné domácnosti po dobu nejméně jednoho roku, a

tedy určitá trvalost vztahu mezi pozůstalým a zůstavitelem. Je nutné splnění ještě alespoň jedné z alternativně stanovených podmínek. Je to péče o společnou domácnost, samozřejmě bez odměny, nebo odkázanost na zemřelého výživou. Co se týká výživy, je postačující faktický stav, nemusí se tedy jednat o zákonnou vyživovací povinnost¹⁴⁷.

9.2 Závěť

Do přijetí zákona o registrovaném partnerství bylo asi nejjednodušší mezi osobami stejného pohlaví upravit vztahy pro případ smrti závětí. Ani navrhovaná právní úprava toto právo nebude nijak omezovat, jak ostatně vyplývá ze smyslu institutu dědění ze závěti. Právním důvodem dědění tedy měly být, jsou a budou, i v případě partnerů zákon, nebo závěť.

Závěť se rozumí projev svobodné vůle zůstavitele určitým způsobem naložit se svým majetkem. Pro dědické nástupnictví je v tomto případě rozhodující vůle projevená v závěti.

Co se týká závěti, je zde jistým nedostatkem užití pojmu zavrženíhodné jednání proti projevu poslední zůstavitelovy vůle, které se nachází v § 469 Obč.zák. Zavrženíhodné jednání však není nikde v zákonné normě definováno, je tedy značně zavádějící a záleží na soudní praxi, co pod tento pojem při svém rozhodování zařadí.

K takovému zavrženíhodnému jednání může dojít i po zůstavitelově smrti. Ze smyslu věci však plyne, že ne později než do uplynutí tří let od skončení dědického řízení, což by mělo být považováno za mezní hranici.

---

¹⁴⁷ Mgr.Mašek D. : Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku, časopis Právo a rodina 9/1999, str. 1

Toto je také opodstatněné zájmem státu na právní jistotě.

Závěť je formální, jednostranný, kdykoliv odvolatelný projev vůle o tom, komu má v případě zůstavitelovy smrti jím zanechaný majetek připadnout, a tedy na jejím základě může dědit i partner stejného pohlaví. Zřízení závěti však nijak nebrání zůstaviteli, aby za svého života se svým majetkem naložil rozdílně. Závěť může být kdykoliv změněna, nebo zrušena¹⁴⁸.

Závěť může být pořízena jako holografní, alografní, nebo ve formě notářského zápisu. Z jejího obsahu musí být patrné, kdo má být dědicem. V případě více dědiců pak jaké podíly mají připadnout jednotlivcům. Za dědice je dle platné právní úpravy považován ten, komu má připadnout i jednotlivá věc nebo právo, tedy dědicem ze závěti může být i partner.

Negativní závěť platná právní úprava nezná, přípustným druhem negativní závěti je vydědění. Tento institut se však vztahuje pouze na potomky zůstavitele. K vydědění musí být dán některý ze zákonných důvodů vydědění, které jsou taxativně vymezeny v § 469a Obč.zák. Takovými důvody tedy jsou neposkytnutí potřebné pomoci zůstaviteli v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech, neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele, který by potomek projevovat měl, odsouzení za úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, nebo vedení nezřízeného života.

Důvody vydědění lze vztáhnout i na potomky vyděděného¹⁴⁹. Vyloučení jiné oprávněné osoby lze dosáhnout pouze zřízením platné závěti ve prospěch jiných osob a tím mlčky vyloučit dotyčného. Aby se

---

¹⁴⁸ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 292

¹⁴⁹ § 469a odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

partner stejného pohlaví stal dědicem zůstavitele, je nutné dodržení formy, jakou zákon předepisuje pro platnost závěti.

Podmínky připojené k závěti nemají právní následky. Za tyto však nelze považovat, a tedy vyloučit ustanovení náhradního dědice pro případ, že dědic ze závěti by dědictví z nějakého důvodu nenabyl. Stejně tak lze ustanovit i náhradního dědice náhradnímu dědici. Za podmínku v tomto smyslu se nepovažuje, ani pokud na základě závěti vzniká věcné břemeno¹⁵⁰.

Nezletilým potomkům musí připadnout stejný díl, jaký by měli obdržet ze zákona. Zletilým pak alespoň polovina tohoto zákonného podílu, čímž je omezena možnost volně naložit se svým majetkem pro případ smrti. Toto omezení musí být dodrženo vždy, pokud zůstavitel své potomky nevydělil z některého ze zákonných důvodů uvedených v § 469a Obč.zák.. Jestliže tedy měl zůstavitel nějaké potomky, kteří nezavdali důvod k vydělení, nemůže se jeho výlučným dědicem ze závěti stát jeho partner. Pro určení výše podílu je rozhodný stav majetku ke dni úmrtí zůstavitele, nikoliv ke dni porízení závěti.

Závěť se zrušuje pozdější závětí, odvoláním závěti nebo zničením listiny, na níž byla napsána. Pokud nedojde ke zrušení závěti, není důležité, zda vztah osob stejného pohlaví fakticky trvá, nebo ne. Co se týká pozdější závěti, tato automaticky nezrušuje dřívější závěť, ale je důležité, aby dřívější závěť překrývala. Když se jednotlivé závěti vzájemně nekryjí a mohou existovat vedle sebe, pak zůstávají platné obě.

Došlo-li by ke zničení nedopatřením, nebude se jednat o zrušení poslední vůle, neboť zůstaviteli chyběl úmysl závěť zrušit. V této souvislosti je však nutné

---

¹⁵⁰ § 151o odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

konstatovat, že bude značně náročné prokazovat, jaká byla poslední vůle zůstavitele, zejména pokud se jednalo o závěť vlastnoruční psanou bez svědků. Pokud jde o listinu o vydědění, je možno ji odvolat, zničit, nebo povolat původně vyděděnou osobu za dědice ze závěti.

Při zřízení závěti je nutno dbát všech náležitostí, které zákon vyžaduje pro platnost jakéhokoli právního úkonu, a vedle toho ještě některých náležitostí zvláštních, vztahujících se pouze na závěti ve všech formách. Zpřísněné podmínky jsou naprosto pochopitelné, neboť závěť se uplatní až v době, kdy její pořizovatel již nebude na živu, a tedy nebude již možno jeho prostřednictvím zjistit, co závětí zamýšlel zřídit a jaký cíl sledoval¹⁵¹. Společnými požadavky jsou písemná forma, uvedení dne měsíce a roku, kdy byla závěť pořizena¹⁵².

Pro pořízení závěti se vyžaduje, aby zůstavitel měl plnou způsobilost k právním úkonům v době pořízení závěti. Následná ztráta způsobilosti k právním úkonům není již na překážku platnosti původní závěti.

Dědění ze zákona je pouze subsidiárně užíváno k dědění ze závěti, což v reálu znamená, že se užije zákonného rozdělení do dědických skupin, pouze pokud zůstavitel nepořídil závěť, v závěti nevyčerpal svůj veškerý majetek, závěť, kterou pořídil není platná, nebo dědic závětí povoláný z nějakého důvodu nedědí. V tom případě se dědění ze zákona použije pouze na tu část majetku, o které zůstavitel nerozhodl v závěti. Je však nutné dodat, že v současnosti dochází častěji k dědění ze

---

¹⁵¹ Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 1286

¹⁵² Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008, str. 1286

zákona, než ze závěti, jejíž pořizování není příliš rozšířené.

K dědění ze zákona dochází také, pokud se neopomenutelný dědic dovolá úplné, nebo částečné neplatnosti závěti z důvodů uvedených v § 479 Obč.zák, tedy pokud dotyčný nezískal svůj zákonný podíl, pokud se jedná o nezletilého potomka, nebo jeho polovinu, pokud jde o potomka zletilého.

Předmětem dědického nástupnictví jsou práva i povinnosti a to i u osob, které ze závěti získaly buď i jednotlivou věc či právo. Za závazky zůstavitele pak bude dotyčný dědic ručit do výše hodnoty nabyté věci, potažmo práva.

10. Veřejnoprávní aspekty s dopadem do majetkoprávní sféry partnerů

10.1 Daně

Poprvé se daňovými otázkami zabýval návrh z roku 2001. Návrhy z let 1998 a 1999 se dopadem uzákonění registrovaného partnerství na další zákonné úpravy nezabývaly, a tedy i daňové zákony zůstaly stranou jejich pozornosti.

Dle návrhu zákona navazujícího na návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001 se měly změny dotýkat zákona o správě daní a poplatků č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitosti č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Jediná změna navrhovaná v zákoně o správě daní a poplatků č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, měla být provedena v jeho § 8 odst. 2, kdy mezi osoby, které mohou odepřít výpověď v řízeních souvisejících s daňovou, nebo poplatkovou povinností, měl být zařazen k příbuzným v řadě přímé, druhovi, manželovi, sourozencům a jejich manželům, osvojencům, potomkům a jejich manželům a jejich potomkům i partner stejného pohlaví. Toto ustanovení se však vztahuje více k otázkám trestněprávním, než k majetkoprávnímu aspektu registrovaného partnerství, a proto není relevantní se otázkám z této oblasti blíže věnovat v kontextu této rigorózní práce.

Pokud se týká zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitosti č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, mělo dojít zejména ke zohlednění vzniku společného jmění partnerů dle § 9 návrhu z roku 2001 a k úpravě dopadu návrhu v rámci daní dědických. Při převodu nebo přechodu vlastnictví k nemovitosti z, nebo do společného jmění měl být jako samostatný poplatník daně z převodu nebo přechodu nemovitosti vedle manžela i partner. I pro partnery mělo být stanoveno, že jejich podíly by byly stejné, pokud by nebyly stanoveny, nebo dohodnuty jinak.

V současnosti jako podíloví spoluvlastníci, což je jediná forma, jak mohou v současné době partneři nabývat společně majetek, podléhají také ustanovení § 8 zák. č. 357/1992 Sb. o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitosti, ve znění pozdějších předpisů. Vztahuje se na ně však až věta druhá, a tedy jsou sice každý samostatným poplatníkem této daně, ale zákon nepresumuje rovnost jejich podílů na dané nemovitosti, ale odkazuje obecně na velikost podílů, jak byla domluvena nebo stanovena, i když je možné, že faktická

velikost těchto podílů bude stejná. Každý ze spoluvlastníků tedy podává samostatně také své vlastní daňové přiznání.

Do § 11 odst. 2 měl být partner doplněn do první skupiny osob podléhajících tomuto zákonu. Sazba daně dědické a darovací by se tímto pro partnery snížila, neboť dle § 12 odst. 1 je sazba daní pro tuto skupinu nižší, než pro osoby patřící až do druhé skupiny, za předpokladu, že splnili stanovené podmínky, případně třetí skupiny, pro které je sazba daně stanovena v § 13 a § 14, do kterých partneři spadají nyní.

Co se týká daně dědické, zařazením partnera do první skupiny dědiců v § 473 Obč.zák. se partner měl také zařadit mezi osoby osvobozené od dědické daně dle § 19 odst. 1 zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Bohužel však schválením zákona o registrovaném partnerství k tomuto přesunu nedošlo, neboť tato nová úprava nebyla dodnes do zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí promítnuta, a tedy i dnes se z hlediska těchto daní nacházejí partneři ve II. případně až ve III. skupině poplatníků.

Dědickou daň platí každý dědic samostatně jen ze svého podílu, a tedy v tomto případě každý podává vlastní daňové přiznání.

Co se týká navrhovaných změn v § 19 odst. 2 pís. a) a b), jedná se o výčet věcí, které, pokud nepřesáhnou v tomto paragrafu stanovenou hodnotu, jsou osvobozeny od dědické daně, i když je nenabývá osoba spadající do první skupiny. Poměrů partnerů samotných by se toto za daných okolností netýkalo.

V další části návrhu změn v navazujících zákonech z roku 2001 v oblasti daní se měla úprava dotknout zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění

pozdějších předpisů. Za stávající § 22 měl být zařazen nový § 22a. Toto ustanovení mělo postavit partnery na roveň manželům i v oblasti daní z příjmů.

Partnerské soužití osob téhož pohlaví se mělo pro účely zákona o daních z příjmů posuzovat obdobně jako manželství a jejich společné jmění se mělo posuzovat obdobně společnému jmění manželů. Tento paragraf měl předejít nutnosti změn jednotlivých ustanovení zákona o daních z příjmů, kterých by se návrh dotknul¹⁵³.

Návrh z roku 2002 byl - co se týká změn v oblasti daňových zákonů - naprosto totožný s návrhem z předchozího roku. Jediným rozdílem zde bylo, že návrhy změn navazujících zákonů, a tedy i těch z oblasti daní, zařazoval přímo do návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a nikoliv do zvláštního prováděcího předpisu, jak tomu bylo v návrhu z roku 2001.

Vzhledem k tomu, že v návrhu z roku 2003 již nebyl partner zařazen do první skupiny zákonných dědiců, nebylo nutné promítnout tento návrh do úpravy v oblasti dědických daní. Také dle tohoto návrhu nemělo již vznikat ani společné jmění partnerů, a ani úprava registrovaného partnerství se tudíž nepromítla do zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Partneři měli být i nadále z hlediska daní z příjmů bráni jako úplně cizí lidé, nebo nanejvýš jako lidé pečující o společnou domácnost.

Pouze v zákoně o správě daní a poplatku č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů bylo zachováno pojetí předchozích návrhů a partner měl být i nadále zařazen v § 8 odst. 2 mezi osoby oprávněné odepřít svědectví v daňovém řízení.

---

¹⁵³ jednalo by se o § 3, 4, 7, 11, 15, 24, 30, 34, 38h, 38k a 38l zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Od návrhu z roku 2003 se již další návrhy v přístupu k daňovým otázkám nijak nezměnily, a tedy návrhy z let 2004 a dnes platný zákon o registrovaném partnerství jsou s tímto návrhem v daňové oblasti naprosto totožné.

10.2 Daně a partneři v současnosti

V současnosti, kdy bylo od daňového období roku 2005 schváleno společné zdanění manželů, se však v tomto zákoně neuvažuje o umožnění společného zdanění ani druha a družky, natož pak partnerů stejného pohlaví, i kdyby tyto páry splnily ostatní podmínky pro společné zdanění, kterými jsou zejména společná domácnost a nejméně jedno dítě, vůči kterému mají vyživovací povinnost a s nímž žijí ve společné domácnosti¹⁵⁴. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že od roku 2008 je již společné zdanění zrušeno i pro manželské páry, a tedy se jednalo o velice krátkodobou úpravu, nebylo možno tento nedostatek fakticky odstranit.

Registrovaní partneři tedy i nadále z hlediska daní z příjmů zůstávají naprosto cizími lidmi, a to bez ohledu na přijetí zákona o registrovaném partnerství a faktickou existenci trvalejšího svazku.

V oblasti dědických daní byli partneři do přijetí tohoto zákona zařazeni do druhé skupiny, avšak pouze za předpokladu, že se zůstavitelem žili po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti, stejně jako je tomu u druha a družky. Pokud by tuto podmínku nesplňovali, byli zařazeni až do skupiny třetí. V případě dědění nebylo tedy zpoplatněno jen nabytí

---

¹⁵⁴ redakce EP: Společné zdanění manželů, <http://epravo.cz>

dědictví do výše 60 respektive 20 tisíc Kč¹⁵⁵. Dle nové úpravy dědění v občanském zákoníku je sice partner zařazen do první skupiny zákonných dědiců, ale jak již bylo uvedeno výše, se tato změna nijak nepromítla do zákonné úpravy dědických daní, a tedy z hlediska daní se pozice partnerů oproti stavu před platností zákona o registrovaném partnerství nijak nezměnila, což lze považovat za velice závažné opomenutí našich zákonodárců.

Co se týká zákona o správě daní a poplatků č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, přijetím zákona o registrovaném partnerství patří již partneři mezi osoby, které dle § 8 odst. 2 tohoto zákona mají možnost odepřít výpověď v daňového řízení, pokud se toto řízení týká druhého partnera. Jejich pozice je tedy stejná jako u manželů, nebo druha a družky, kteří byli již dříve v tomto paragrafu výslovně uvedeni.

10.3 Sociální zabezpečení a partnerství

Stejně jako je tomu u daňových záležitostí, i otázkami vztahujícími se k právu sociálního zabezpečení se zabýval až návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001. Tato úprava byla zařazena do zvláštního návrhu prováděcího zákona k návrhu zákona o registrovaném partnerství, jako tomu již bylo například v záležitostech daňových.

Dle tohoto návrhu mělo dojít zejména ke změně zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde mezi rodinné příslušníky oprávněné k peněžitým dávkám nemocenského pojištění měl

---

¹⁵⁵ § 19 odst. 2 pís. a) a b) zákona o dani z dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

být do § 41 odst. 1 pís. a) vedle manžela zařazen také partner. I v ostatních odstavcích tohoto paragrafu měl být partner postaven na roveň manžela, respektive bývalého manžela. Také měl být partner zařazen do § 45 odst. 1 tohoto zákona mezi osoby mající právo na přechod nároku v případě smrti zaměstnance, a to hned na druhé místo za manžela.

Zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců však bude od 31.12.2008 nahrazen novým zákonem č. 187/2006 Sb. o zdravotním pojištění. Ani v tomto zákoně však mezi osoby oprávněné k přechodu nároku na výplatu dávek zdravotního pojištění nebyl partner zařazen¹⁵⁶. Dle této úpravy také v souvislosti s péčí o nemocného nebude za osobu osamělou považován mimo jiné ten, kdo žije v registrovaném partnerství¹⁵⁷.

Dále měl být změněn zákon o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění č. 88/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kdy za osamělou matku již neměla být považována matka mající partnerku, a stejně tak otec starající se o dítě neměl být považován za osamělého, pokud by žil v partnerském soužití. Také mělo být v tomto zákoně stanoveno, že partner má právo na peněžitou pomoc v mateřství, pokud pečuje o dítě a pokud partnerce/partnerovi není poskytována tato peněžitá pomoc v mateřství a sama/sám nemůže nebo nesmí o dítě pečovat. K této změně došlo přijetím zákona o registrovaném partnerství, a tedy partneri již v současné době tento nárok nemají.

Změna měla být také provedena v zákoně o sociálním zabezpečení č. 100/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V souvislosti se vzájemnou vyživovací

---

¹⁵⁶ §51 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění

¹⁵⁷ §40 odst. 7 zákona č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění

povinností mezi partnery, která měla vzniknout na základě návrhu z roku 2001. Tato se měla promítnout i do tohoto zákona.

Pokud by nebyl partner schopen tuto povinnost plnit sám, plnil by jí za něj částečně, nebo úplně stát. Avšak dle § 92 odst. 3 tohoto zákona by stát měl možnost následně na dotyčném vymáhat to, co plnil za něj. Dále se mělo registrované partnerství v tomto zákoně dotknout přechodu nároku na dávky sociálního zabezpečení v případě smrti oprávněného, kdy v případě úmrtí měl vstupovat hned po manželce do těchto práv partner.

Poslední navrhovaná změna v tomto zákoně se měla týkat rozšíření osob oprávněných k zvláštním sociálním službám a dávkám od Ministerstva spravedlnosti uvedené v § 142 odst. 7 o partnery účastníků odboje. Tyto změny již nebyly do posledního návrhu promítnuty, a tedy i nadále trvá v této oblasti úprava platná před přijetím zákona o registrovaném partnerství.

Dalším zákonem z oblasti sociálního zabezpečení, kterého se měly dotknout změny, byl zákon o životním minimu č. 463/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde v § 4 odst. 1 pís. b) a c) měli být mezi osoby společně posuzované zařazeni i partneři, a to na stejné místo jako jsou v současnosti zařazeni manželé, čímž by se změnila i jejich práva na dávky sociálního zabezpečení. K této změně také reálně došlo přijetím zákona o registrovaném partnerství. V současnosti byl však tento zákon nahrazen zákonem č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, nicméně i zde¹⁵⁸ zůstává zachována úprava zákona o životním minimu a i partneři jsou i nadále

---

¹⁵⁸ §4 zákona č. 110/2006Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

zařazení mezi společně posuzované osoby v oblasti dávek sociálního zabezpečení.

Změna navrhovaná v zákoně o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů se vztahovala k úhradě nákladů sociální péče, kdy partnera zařadila v § 8 odst. 2 opět k manželovi. I tento zákon byl v současnosti již nahrazen, a to zákonem č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, avšak na zařazení partnera mezi společně posuzované osoby tato změna vliv neměla¹⁵⁹.

V zákoně o organizaci a provádění sociálního zabezpečení č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde v § 118a týkajícího se odpovědnosti příjemců dávek důchodového pojištění měl být jako jeden z důvodů zániku nároku na vdovecký, nebo vdovský důchod zařazeno i uzavření nového partnerství oprávněnou osobou. Do těchto dvou zákonů se přijetí zákona o registrovaném partnerství v současné době nijak nepromítá, i když to lze označit za nedostatek.

Změnou zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů měl být v § 7 odst. 2 pís. b) a c) mezi osoby společně posuzované zařazen i partner. Dle navrhované změny § 7 odst. 3 se mělo automaticky presumovat, že partneři spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na společnou domácnost, pokud dále v zákoně není stanoveno jinak. Úprava se měla ještě v tomto zákoně dotknout nároku na zaopatřovací příspěvek koná-li muž základní, nebo náhradní vojenskou službu. Toto ustanovení je však v dnešní době obsolentní, neboť povinná vojenská služba již byla zrušena. I do tohoto zákona se přijetí zákona o registrovaném partnerství

---

¹⁵⁹ § 8 zákona č. 111/2006Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a

promítlo, a tedy i v tomto případě jsou partneři již společně posuzovanými osobami.

Důležité změny byly také navrženy v zákoně o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Do § 24 tohoto zákona měl být mezi osoby blízké zařazen i partner a to hned za manžela. Většina dalších navrhovaných změn tohoto zákona se pak týkala vdovských a vdoveckých nároků, které by bylo neopodstatněné partnerům odpírat, vzhledem k tomu, že mají v návrhu z roku 2001 stanovenou stejnou vyživovací povinnost jako mají manželé dle zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, od které je právo na vdovský či vdovecký důchod odvozeno. Partnerovi měl být tento nárok přiznán za stejných podmínek jako je tomu u manželů, a to s jediným rozdílem. Partnerům měla být oproti manželům stanovena ještě jedna podmínka, že partnerství by muselo trvat minimálně tři roky před smrtí partnera. Stejně jako je tomu u manželů, nárok na tento důchod měl dle § 50 odst. 5 pozůstalému partnerovi zaniknout uzavřením nového partnerství, nebo manželství a i v ostatních otázkách vdovských důchodů měl být partner postaven na roveň manželům.

Stejnou pozici měli mít partneři i v otázkách přechodu nároků na důchod v případě úmrtí druhého partnera tak i při vyplácení důchodů. Do záležitostí důchodového pojištění se přijetí zákona o registrovaném partnerství nijak nepromítlo, a tedy partneři nemají a asi ani v dohledné době mít nebudou nárok na vdovský/vdovecký důchod po zesnulém partnerovi.

V návrzích z let 2002 a 2003 žádné zmínky o změnách zákonů z oblasti sociálního zabezpečení nebyly uvedeny. V roce 2004 byly již návrhy změn v oblasti sociálního zabezpečení opět zařazeny. Návrh změny zákona o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o

přídavcích na děti z nemocenského č. 88/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů se vrátily ke změnám navrhovaným v roce 2001, stejně tak navrhované změny zákona o životním minimu č. 463/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů byly identické. Změnami dalších zákonů z oblasti sociálního zabezpečení se již návrh z roku 2004 nezabýval.

V současné době platný zákon o registrovaném partnerství je v oblasti sociálního zabezpečení naprosto totožný s předchozím návrhem s jedinou změnou, která se týká zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a to jejího § 7, kde v odst. 8 bylo doplněno, že za osamělého rodiče se nepovažuje rodič žijící v partnerství.

10.4 Partneři a sociální zabezpečení do 1.7.2006

Partneři neměli nárok na peněžité dávky nemocenského pojištění dle zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů a stejně tak nebyli považováni za ovdovělé, v případě úmrtí partnera, či rozvedené, a tedy jim nebyla přiznána ani práva z toho plynoucí.

Také však nebyli vyřazeni ze skupiny osob osamělých a oproti osobám žijícím v manželství, nebo jako druh a družka měli nárok na dávky a přídavky s tím související dle zákona o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění č. 88/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem k tomu, že partneři do současnosti neměli vzájemnou vyživovací povinnost, nemohl vůči nim ani stát uplatňovat úhradu některých nákladů na některé dávky a

služby sociální péče dle zákona o sociálním zabezpečení č. 100/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů, partner ale také neměl právo na přechod již přiznaných, avšak dosud nevyplacených dávek. Dle zákona o životním minimu č. 463/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů nebyli partneři uznáváni jako společně posuzované osoby, ačkoliv toto postavení je v dnešní době přiznáno již i druhovi a družce, pokud spolu žijí nejméně po dobu tří měsíců.

Stejně tak nebyli společně posuzovanými osobami dle zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jedinou výjimkou v tomto zákoně bylo přiznávání nároku na příspěvek na bydlení, na který mají nárok a jsou společně posuzovanými osobami všechny osoby hlášené k trvalému pobytu v tomtéž bytě. I dle tohoto zákona však byli partneři považováni za osamělé rodiče. Vzhledem k neexistenci vzájemné vyživovací povinnosti nebyl vztah mezi partnery promítnut ani do zákona o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů a ze stejných důvodů se nepromítal tento reálně existující vztah ani do oblasti vdovských respektive vdoveckých důchodů a dalších záležitostí upravených v zákoně o organizaci a provádění sociálního zabezpečení č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů osoby stejného pohlaví nepovažoval za osoby blízké ve smyslu tohoto zákona, a tedy jim nepřiznával právo na vdovský či vdovecký důchod avšak tato pozice je shodná s pozicí nesezdaných heterosexuálních párů. V tomto ohledu však ani přijetím zákona o registrovaném partnerství k žádné změně nedojde.

Dosavadní úprava neumožňovala, na rozdíl od manželů, uhrazení zdravotní péče poskytnuté lékařem partnerovi dle zákona o veřejném zdravotním pojištění č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů ze zdravotního pojištění druhého partnera. Tuto možnost v současnosti však nemají ani druh a družka, a tedy nelze mluvit o diskriminaci zaměřené pouze na homosexuální partnery.

11. Zastoupení druhého partnera a právo na informace zejména ohledně zdravotního stavu druhého partnera

Jedním z nejvíce zdůrazňovaných nedostatků, které stály u počátků prosazování přijetí zákonné úpravy registrovaného partnerství, byla nemožnost zastupovat partnera v běžných záležitostech a přijímat běžná plnění, zejména pak ve vztahu s úřady.

Již v návrzích z let 1998 a 1999 bylo¹⁶⁰ stanoveno, že vznik registrovaného partnerství má stejné následky jako manželství. Tato úprava se tedy implicitně měla vztahovat i na právo partnerů se vzájemně zastupovat v běžných záležitostech, jako je tomu u manželů.

V návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001 se pak poprvé objevuje výslovná zmínka o právu partnerů se vzájemně zastupovat v běžných záležitostech a přijímat běžná plnění, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak¹⁶¹, toto znění pak bylo doslovně přejato i do návrhu z roku 2002¹⁶², 2003¹⁶³, 2004¹⁶⁴ a i do dnes platného zákona o registrovaném partnerství¹⁶⁵.

---

¹⁶⁰ Viz. § 4 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1998 a § 7 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1999

¹⁶¹ Viz. § 7 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

¹⁶² Viz. § 7 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

¹⁶³ Viz. § 10 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2003

Z takového jednání partnera tedy v současnosti vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému partnerovi. Co bude za běžné záležitosti a co nikoliv, pak bude záležet na zvážení všech okolností daného konkrétního případu a stejně tak na poměrech jednotlivých partnerů, neboť například co v případě jedněch partnerů může být z hlediska jejich finančních poměrů běžné, u jiných může tento rozsah mnohonásobně překračovat. Ve vztahu k úřadům lze předpokládat, že rozsah možného zastoupení budou určovat ve stejných mezích jako tomu činí v případě manželů, a tedy do budoucna z tohoto mohou partneři předběžně vycházet.

Pokud by však bylo sporné, zda v konkrétním případě se jedná ještě o běžnou záležitost či nikoliv je, stejně jako u manželů, na zvážení, zda s ohledem na předejití případným problémům není lépe udělení zmocnění a vystavení plné moci, která tuto skutečnost osvědčí i vůči třetím osobám.

S ohledem na výše uvedené, lze pak považovat za důvodné zapisování registrovaného partnerství do průkazů totožnosti, což mnozí z registrovaných partnerů považují za diskriminační. Ani v tomto směru však nebyl zákonodárce důsledný, když jedním z důvodů pro zápis registrovaného partnerství do dokladů osvědčujících totožnost dotyčné osoby zdůvodňoval právě právem zastupovat partnera, ale opomenul, že s ohledem na skutečnost, že partneři nemají společné příjmení, nebude čistě zápis, že dotyčný žije v registrovaném partnerství, dostatečný. Lze tedy registrovaným partnerům jedině doporučit, aby využili fakultativní možnosti a nechali si do svých dokladů zapsat i

---

¹⁶⁴ Viz. § 10 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2004

¹⁶⁵ §9 odst. 1 zák. č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

partnera. Pokud by této možnosti nevyužili, bude nutné, aby zejména vůči úřadům prokazovali, kdo je jejich partnerem, předkládáním dokladu o registrovaném partnerství.

Druhým, z od počátku velice diskutovaných témat, které úzce souvisí s právem zastupovat partnera v běžných záležitostech, pak bylo právo na informace o zdravotním stavu partnera, kdy do přijetí zákona o registrovaném partnerství byla dána lékařům povinnost informovat o zdravotním stavu pouze rodinné příslušníky, mezi které nebylo možno homosexuálního partnera zařadit.

V návrzích z let 1998 a 1999 se úprava práva na informace o zdravotním stavu partnera implicitně nacházela již ve výše umíněných ustanoveních¹⁶⁶, kdy se partner měl dostat do stejné pozice jako manžel. Od návrhu z roku 2001 pak vždy mělo dojít ke změně přímo § 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů, kdy mezi osoby oprávněné k informování o zdravotním stavu měl být vložen vedle rodiny také partner. Návrh z roku 2002 pak tuto oblast naprosto opomněl, avšak již návrh z roku 2003 se vrátil k návrhu z roku 2001, a tedy toto lze považovat pouze za nedopatření.

I dnes platná právní úprava zákona o registrovaném partnerství pak přistoupila k novelizaci zákona č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů a do jeho § 23 odst. 1 byl vedle příbuzných přiřazen také partner. Dnes je tedy již partner osobou, jež má právo být informována o zdravotním stavu partnera a případně o nezbytných lékařských výkonech, které bude třeba na dotyčném provést.

---

¹⁶⁶ Viz. § 4 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1998 a § 7 odst. 1 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1999

12. Vztah registrovaných partnerů k potomkům

S ohledem na specifičnost návrhu z roku 1998 se tento úpravou vzájemných vztahů partnerů a jejich potomků nezabýval. V návrhu z roku 1999 pak byla výslovně vyloučena možnost svěření nezletilého dítěte do společné péče či do společné pěstounské péče partnerů a stejně tak byla vyloučena možnost partnerů společně osvojit dítě, či jejich společné ustanovení do funkce poručníků¹⁶⁷. Tímto však bylo implicitně naznačeno, že by registrované partnerství nebylo na překážku svěření nezletilého do péče či pěstounské péče pouze jednoho z partnerů, obdobně by tomu bylo i v případě osvojení či poručnictví.

V návrhu z roku 2001 bylo výslovně stanoveno, že vstup do registrovaného partnerství není na překážku výkonu rodičovské zodpovědnosti, avšak pouze vůči svému dítěti. Dále byla v tomto návrhu partnerům zapovězena možnost svěření dítěte, jehož není ani jeden z partnerů rodičem, do péče, osvojení, svěření do pěstounské péče nebo poručnictví, avšak tentokrát byla tato úprava dovedena do detailu, a tedy výše uvedené bylo, na rozdíl od předchozího návrhu, vyloučeno i pro partnera jako jednotlivce a nejen pouze pro partnery jako pár.

Nemělo však být na překážku pokud bylo dítě svěřeno do péče jednoho z partnerů, osvojeno jedním z partnerů, svěřeno do pěstounské péče jednoho z partnerů či jeden z partnerů byl ustanoven poručníkem dítěte před uzavřením partnerství. V takovém případě by dle tohoto návrhu již dítě odebíráno nebylo, avšak ani nemělo dojít k rozšíření takového vztahu i na druhého partnera. V tomto návrhu bylo také stanoveno, že v případě, že jeden z partnerů by pečoval o dítě, podílel by se na

---

¹⁶⁷ Viz. § 7 odst. 3 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 1999

jeho výchově i druhý partner za předpokladu, že tito by spolu žili ve společné domácnosti, stejně tak by byly druhému partnerovi dány povinnosti spojené s ochranou vývoje a výchovou dítěte¹⁶⁸.

V dalším návrhu z roku 2002, byla převzata úprava vztahu k dětem druhého partnera s tím, že tomuto byla dána stejná práva a stejné povinnosti jako rodiči. Z tohoto návrhu byla vypuštěna úprava vztahující se k opatrovnictví, poručenství a pěstounství¹⁶⁹. V důvodové zprávě k návrhu z roku 2002 je konstatováno, že s opatrovnictvím, poručenstvím či pěstounstvím partnerů zákon nepočítá. Jediná výjimka, kdy by byla dána možnost partnerovi svěřit do péče, pěstounství, či poručnictví dítě, které by nebylo jeho biologickým potomkem, by nastala za situace, kdy toto dítě by bylo potomkem zesnulého partnera, a tedy by tento postup mohl být v zájmu dítěte¹⁷⁰.

Návrh zákona z roku 2003 se pak ve své úpravě vztahu k dětem vrací k návrhu z roku 2001 s jediným rozdílem, že rozšiřuje povinnosti ohledně výchovy dítěte svěřeného do péče jednoho z partnerů i na druhého partnera, který se v tomto ohledu dostává do pozice rodiče. Následující návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2004 je pak s návrhem předcházejícím zcela totožný a stejně tak dnes platný zákon o registrovaném partnerství.

Ani v dnešní době by tedy na vztah k biologickým potomkům nemělo mít vliv, zda dotyčný rodič žije v registrovaném partnerství, či nikoliv, avšak pokud budou právo na výchovu dítěte nárokovat oba rodiče, z nichž jeden bude žít v registrovaném partnerství, bude záležet čistě na konkrétním soudci, zda tuto okolnost

---

¹⁶⁸ Viz. § 11 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

¹⁶⁹ Viz. §11 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

¹⁷⁰ Viz. Důvodová zpráva k § 11 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

bude zohledňovat při svém rozhodování, či nikoliv. I když by tato skutečnost neměla mít vliv na takové rozhodování, je samozřejmé, že bude záležet obecně na názoru rozhodujícího soudce na homosexualitu jako takovou, neboť řízení o svěřeni dítěte do péče je vždy velice citlivou záležitostí, a tedy je nutné velmi důkladně zvažovat všechny aspekty, které mohou mít vliv na dítě, o jehož osudu se v daném případě jedná v první řadě. V tomto kontextu budou mít zajisté značný vliv také různé sociologické studie, ze kterých je v současnosti možno získat již empiricky ověřené informace o vlivu výchovy párem stejného pohlaví na vývoj takto vychovávaného dítěte. Tyto studie však probíhaly zejména ve Spojených státech amerických, kde je tolerance a sociální prostředí na jiné úrovni než v Evropě. Stejně tak je také tolerance na různé úrovni ve městech a na venkově, takže i tento aspekt bude mít značný vliv na rozhodnutí soudu, neboť ze současného pohledu může být pro dítě největším hendikepem zejména reakce na jeho „rodiče“ ze strany ostatních dětí a jejich rodičů.

Uzavření registrovaného partnerství rodičem dítěte nesmí být dle dnešní právní úpravy důvodem pro odnětí dítěte tomuto biologickému rodiči. Rodiči, který žije v registrovaném partnerství, také nezanikají žádná z jeho rodičovských práv ani povinností, a tedy i nadále je jeho povinností zejména chránit zájem dítěte tak, aby nebyla dotčena jeho důstojnost, ohroženo jeho zdraví a jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Tato povinnost v případě svěřeni dítěte do péče rodiče, který žije v registrovaném partnerství, samozřejmě přechází i na druhého partnera za předpokladu, že partneři žijí ve společné domácnosti. Takovýto partner se takto stává „nevlastním rodičem“ dítěte svého partnera.

I v registrovaném partnerství platí, že pokud partneři žijí ve společné domácnosti, jsou tito povinni se podílet na výchově dítěte druhého partnera, které žije s nimi ve společné domácnosti¹⁷¹, stejně jako tomu je v případě manželství rodiče s osobou odlišnou od druhého biologického rodiče dítěte¹⁷².

Dítě svěřené do péče jednoho z partnerů však nemá žádný právní vztah k druhému partnerovi, a tedy za situace, kdy partner, kterému bylo dítě svěřeno do péče, by tuto péči již nemohl vykonávat, může nastat velmi obtížně řešitelná situace. I když dítě dlouhodobě žilo ve společné domácnosti i s druhým partnerem, nemá tento, jak již bylo uvedeno výše, k němu žádný právní vztah, na jehož základě by mohl nárokovat setrvání takového dítěte v jeho péči.

Jedinou možností pak za těchto okolností zůstává postup dle ustanovení § 79 ZOR, kterým je dána v tomto případě biologickému rodiči možnost určit osobu, jež bude dítěti ustanovena poručníkem pro případ úmrtí rodiče, zbavení rodičovské zodpovědnosti, pozastavení rodičovské zodpovědnosti, omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům. Avšak za daných okolností by musela osoba, jež má dítě ve své péči, učinit prohlášení ve smyslu § 79 ZOR ještě předtím, než nastanou okolnosti vylučující setrvání dítěte v jeho péči. Málokdo však bude natolik prozíravý a učiní toto prohlášení dopředu, a tedy bude v budoucnu na soudu, jakým způsobem přistoupí k řešení vzniklé situace. Zda bude možno učinit výjimku v zájmu dítěte a dítě ponechat u osoby, na niž je zvyklé ve známém výchovném, prostředí bude záležet až na přístupu soudní praxe, neboť zatím

---

¹⁷¹ Viz § 13 odst. 3 zák. č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² Viz § 33 zák. č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů

k takové situaci reálně nedošlo. V tomto případě by se tedy mohlo jevit ustanovení § 13 odst. 2 ZRP jako krajně nevhodné a pro další vývoj takového dítěte i za jistých okolností nebezpečné.

Co se týká omezení daného § 13 odst. 2 ZRP, tak došlo ke zhoršení pozice partnerů oproti stavu před přijetím tohoto zákona, neboť do té doby nebyla jejich možnost osvojit si dítě nijak limitována a jedinou nevýhodou byla skutečnost, že při posuzování možnosti svěřit dítě do jejich péče vystupovali jako osoby osamělé, a tedy oproti manželskému páru méně vhodné. Byla jim však dána alespoň možnost osvojení, na rozdíl od současnosti, kdy je toto striktně vyloučeno. Pokud by tedy partneři chtěli v současnosti si osvojit dítě, měl by tak jeden z budoucích partnerů učinit ještě před vstupem do partnerství, neboť následně by mu již takto svěřené dítě nemělo být odebráno.

Umělé oplodnění je i nadále vyhrazeno v souladu s ustanovením §1 Opatření ministerstva zdravotnictví OP-066.8-18.11.82, které bylo přijato na základě zmocňovacího ustanovení §70 odst. 1 písm. c) zákona o.č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů, pouze manželům, a tedy partnerům není dána možnost takto počít svého biologického potomka v České republice. Nicméně v dnešní době volného pohybu osob, alespoň v rámci Evropské unie, není problém podstoupit umělé oplodnění v zahraničí, a tím obejít zákonnou úpravu omezující partnery v tomto směru u nás.

Jakékoliv informace o počtu dětí žijících v současné době v homosexuálních rodinách neexistují, a tedy bude i do budoucna velice obtížné zjistit sociologickým výzkumem, jaký vliv na tyto děti měla výchova stejnopohlavním párem. V současné době se stále ve společnosti hovoří o nebezpečí jakéhosi stigmatu na

dětech žijících v homosexuální rodině, avšak s ohledem na výše uvedené, nebude v rámci České republiky nikdy možno toto empiricky podchytit, a tedy se bude i nadále jednat pouze o nepodložené dohady, které mohou ale také nemusí být pravdivé. Co se týká obdobných výzkumů provedených v zahraničí, zejména pak v USA, žádný zatím nepotvrdil, že by výchova dítěte homosexuálním párem měla nějaký negativní vliv na dítě, a to jak z pohledu jeho stigmatizace, tak z pohledu jeho vývoje a sklonu k homosexualitě.

Dne 17.7.2008 prohlásila ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková, že bude usilovat o legislativní změnu, která by měla umožnit partnerovi adoptovat dítě jehož rodičem je druhý partner, avšak jest otázkou, zda se za daných okolností nejedná o čistě populistické prohlášení a i s ohledem na složení naší poslanecké sněmovny, zda není naprosto zřejmé, že postoj zákonodárského sboru bude přinejmenším velice rezervovaný.

13. Zánik registrovaného partnerství

Již od prvního návrhu z roku 1998 se při úpravě zániku registrovaného partnerství vycházelo z úpravy zániku manželství. Na prvním místě je tedy ve všech návrzích uvedeno, že partnerství zanikne smrtí, či prohlášením za mrtvého jednoho z partnerů.

Jako druhá možnost je v návrzích z roku 1998 a 1999, uvedeno, že stávající partneři by měli možnost ukončit registrované partnerství obdobným způsobem jako mělo docházet v těchto návrzích ke vzniku registrovaného partnerství, tedy smlouvou partnerů, která měla mít formu notářského zápisu a k zániku partnerství mělo docházet registrací této smlouvy orgánem pověřeným

vedením matrice, který dané partnerství registroval. Jako podmínka pro registraci takové smlouvy měla být stanovena povinnost stávajících partnerů vypořádat v této smlouvě své vzájemné majetkové vztahy a zejména pak práva ke společnému bytu. Pokud by se smluvním zrušením registrovaného partnerství pak jeden z partnerů nesouhlasil, případně pokud by se partneři neshodli na znění takové smlouvy, měla být dána partnerům možnost navrhnout zrušení partnerství soudní cestou.

Jako podmínka pro zrušení registrovaného partnerství soudem mělo být stanoveno, že registrované partnerství muselo trvat minimálně jeden rok a partneři spolu již minimálně půl roku nežili. V této úpravě lze nalézt nezdařilou inspiraci § 24a ZOR, s tím, že na rozdíl od manželství, kdy se tato podmínka vyskytuje v případě tzv. nesporného rozvodu, dle návrhů zákonů o registrovaném partnerství se tato úprava měla aplikovat na zánik partnerství, s kterým jeden z partnerů nesouhlasí. Další nedostatek lze shledat v mezeře, jejíž vznik není nijak nepředstavitelný, neboť není zřejmé, jakým způsobem by se postupovalo, pokud by partneři nebyli schopni splnit předpoklady zániku partnerství ani dle tohoto ustanovení.

Vzhledem k tomu, že by bylo nutno prokázat soudu, že partneři spolu nejméně půl roku nežijí, i když by se za daných okolností zřejmě vycházelo z úpravy manželství, a tedy by pro splnění této podmínky nebylo nutné formálně oddělené bydliště¹⁷³, pokud by druhý z partnerů prokazoval, že jejich partnerství stále trvá. Pro partnera, který chce registrované partnerství zrušit, by bylo velice obtížné, ne-li nemožné, prokázat splnění podmínek pro zrušení partnerství.

---

¹⁷³ Holub M., Nová H., Sladká-Hyklová J.: Zákon o rodině - komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, LINDE PRAHA, a.s., Praha 2007, str. 56

V návrhu z roku 2001 se změnil přístup k zániku partnerství jinak než smrtí či prohlášením jednoho z partnerů za mrtvého. I v tomto návrhu lze najít inspiraci úpravou zákona o rodině a to zejména v jeho §24a a §24b, avšak tentokrát již v mnohem zdařilejší podobě. Dle tohoto návrhu již mělo vždy docházet k zrušení registrovaného partnerství rozhodnutím soudu. Podmínkou pro zrušení registrovaného partnerství bez dalšího mělo být jeho trvání do jednoho roku, nebo pokud nastal trvalý rozvrat vztahu partnerů, s tím, že soudu byla uložena povinnost partnerství zrušit vždy, pokud se zrušením souhlasí oba partneři. Současně byla soudu dána možnost nezrušit registrované partnerství, pokud by druhý partner se zrušením nesouhlasil s tím, že tento se na trvalém rozvratu společného vztahu nepodílel, a vznikla by mu tím zvláště závažná újma, s výjimkou situace, kdy by soužití netrvalo déle než tři roky¹⁷⁴. Není však zřejmé, co by bylo považováno za zvláště závažnou újmu, a k tomuto se nevyjádřil ani návrhovač ve své důvodové zprávě. Toto tedy bylo již ponecháno na volném uvážení soudu, který by o případném zrušení registrovaného partnerství rozhodoval.

V návrhu z roku 2002 byla pouze upřesněna terminologie. Podmínka, že partnerství netrvá déle než jeden rok, byla stanovena tak, že partneři spolu již déle než rok nežijí. Z pohledu ex post je to možno považovat za nepřesné převzetí terminologie ze zákona o rodině do návrhu z roku 2001 a tento nedostatek byl v návrhu z roku 2002 odstraněn. Stejně tak byly upraveny podmínky, za kterých soud vyhověl návrhu na zrušení partnerství, i když by dotyčnému partnerovi, který se na rozvratu nepodílel, vznikla zvláště závažná újma, pokud

---

¹⁷⁴ § 13 odst. 2 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2001

spolu partneři nežijí již déle než rok a není rozhodné, jak dlouho trvalo partnerství jako takové¹⁷⁵.

Vzhledem k tomu, že návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2002 měl umožňovat partnerům užívání společného příjmení, případně zdvojeného příjmení, byl v souvislosti se zánikem partnerství také upraven zánik nároku na užívání takového příjmení¹⁷⁶. Taková úprava nikdy pro heterosexuální páry neexistovala, a tedy je s podivem, z jakého důvodu byla tato úprava navrhována v zákonné úpravě vztahující se na páry homosexuální. Bohužel ani v důvodové zprávě se k této otázce navrhovatel nevyjádřil.

Návrh z roku 2003 se poprvé zabýval problematikou, pokud by došlo k prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého, čímž by došlo k zániku registrovaného partnerství, a následně se zjistilo, že dotyčný nezemřel. I úprava této situace měla vycházet z úpravy vztahující se k manželství dle zákona o rodině. Měla existovat stejná fikce, jako u manželství¹⁷⁷. Registrované partnerství by bylo za takových okolností považováno za nepřetržitě trvajícím s jedinou výjimkou, kdy domněle pozůstalý partner v mezidobí již uzavřel nové registrované partnerství nebo manželství.

Návrh z roku 2003 se také vracel k úpravě obsažené již v návrzích z roku 1998 a 1999 a opět měla být partnerům dána možnost uzavřít dohodu o zrušení partnerství, která měla být uzavřena písemně a podléhala registraci matričním úřadem, u kterého bylo registrované partnerství zaregistrováno. Pouze za situace, kdy by se partneři nedohodli, mělo dojít na rozhodování soudu o

---

¹⁷⁵ § 13 odst. 1 a 2 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

¹⁷⁶ § 13 odst. 3 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2002

¹⁷⁷ § 22 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zrušení partnerství, čímž by došlo ke zvýhodnění registrovaných partnerů oproti heterosexuálním párům, které musely a dodnes musí podstoupit rozvodové řízení u soudu vždy.

Úprava zániku registrovaného partnerství v návrhu z roku 2003 byla převzata i do návrhu z roku 2004. V tomto návrhu byly pouze upřesněny náležitosti dohody, kterou by bylo možno upravit zánik registrovaného partnerství bez ingerence soudu. K takovému zániku registrovaného partnerství mělo být nezbytné ve smlouvě přesně specifikovat jména a příjmení obou partnerů, datum jejich narození, adresy jejich trvalého pobytu, den vzniku registrovaného partnerství, přesné označení matričního úřadu, u kterého bylo registrované partnerství zaregistrováno, a jednoznačně formulované prohlášení, že partneři uzavírají dohodu o zrušení partnerství. Taková smlouva by musela mít formu notářského zápisu, neboť k registraci tuto smlouvu měl příslušnému matričnímu úřadu předkládat notář a nikoliv samotní partneři. Z této úpravy však není zřejmé, zda by k zániku registrovaného partnerství dohodou partnerů došlo již uzavřením takové dohody, či zda by k tomu docházelo až registrací takové smlouvy příslušným matričním úřadem¹⁷⁸.

13.1 Současná úprava zániku registrovaného partnerství

Stejně jako u návrhů z předcházejících let i dnes platná právní úprava zániku registrovaného partnerství vychází z pojetí zániku manželství, jak je upraven v zákoně o rodině. I zde se nacházejí dva základní

---

¹⁷⁸ § 15 až 18 návrhu zákona o registrovaném partnerství z roku 2004

důvody zániku partnerství, kterými je smrt jednoho z partnerů, případně obou partnerů, a rozhodnutí soudu o zrušení partnerství. V případě zrušení partnerství rozhodnutím soudu se jedná o jakousi obdobu rozvodu u manželství.

13.1.1 Smrt jednoho z partnerů

Ohledně první z možností zániku registrovaného partnerství, jímž je smrt jednoho z partnerů případně obou partnerů, je v zákoně o registrovaném partnerství stanoveno, že partnerství zaniká dnem úmrtí jednoho z partnerů. Dle smyslu této právní úpravy lze dovodit, že obdobně tomu bude v případě úmrtí obou partnerů. S ohledem na skutečnost, že základním znakem registrovaného partnerství je, že se jedná o úpravu soužití osob téhož pohlaví, je zcela logické, že pokud nebude těchto osob, není možné, aby existovalo jejich partnerství.

I u registrovaného partnerství se objevuje stejně jako u manželství možnost zániku registrovaného partnerství prohlášením dotyčného za mrtvého. Tento postup se užije až v případě, že není možno dotyčného zemřelého ohledat a vystavit úmrtní list, a to buď na základě tzv. důkazu smrti, pokud je možno prokázat úmrtí dotyčného jinak než ohledáním mrtvoly, nebo prohlášení za mrtvého osoby nezvěstné, pokud u dotyčného lze se zřetelem ke všem okolnostem dovodit, že dotyčná osoba již nežije¹⁷⁹. Za těchto okolností dle § 15 odst. 1 ZRP partnerství zanikne až dnem právní moci rozhodnutí o prohlášení dotyčného partnera za mrtvého a nikoliv dnem, který je

---

¹⁷⁹ Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002, str. 59

v takovém rozhodnutí soudu uveden jako den úmrtí dotyčného partnera.

Ohledně prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého, i zde je obdobně jako v úpravě manželství¹⁸⁰ řešena také situace, pokud následně po prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého bude zjištěno, že tento stále žije. Dle ustanovení § 15 odst. 3 ZRP, pokud dojde ke zrušení rozhodnutí o prohlášení partnera za mrtvého, neboť se zjistí, že dotyčný partner je stále naživu, má se za to, že registrované partnerství této osoby nepřetržitě trvalo. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla pak je, že takové partnerství bude považováno za zaniklé, pokud mezitím domněle pozůstalý partner uzavřel jiné registrované partnerství, případně manželství.

13.1.2 Zrušení registrovaného partnerství rozhodnutím soudu

Zrušení registrovaného partnerství rozhodnutím soudu, jak již bylo uvedeno výše, je druhou možností zániku registrovaného partnerství, avšak jedinou možností zániku registrovaného partnerství za života obou partnerů. K takovému zániku partnerství dochází jediné na návrh jednoho, případně obou partnerů a stejně jako u rozvodu manželství nelze toto řízení zahájit z úřední povinnosti.

Zákonná úprava obsažená v zákoně o registrovaném partnerství (§ 16 a 17 ZRP) je velice sporadická a nechává velký prostor výkladu některých pojmů. Oproti předchozím návrhům zákona o registrovaném partnerství pak byla odstraněna ustanovení, která měla poskytnout ochranu tomu z partnerů, který se na zániku partnerství

---

¹⁸⁰ § 22 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů

převážně nepodílel a kterému by zrušením partnerství vznikla zvláště závažná újma, což byla obdoba tzv. ztíženého rozvodu v případě manželství. Důvod k takovému postupu lze pravděpodobně shledat zejména ve skutečnosti, že na ochraně manželství má stát dlouhodobě značný zájem, jako na instituci poskytující jakousi jistotu zejména dětem z takového manželství vzešlým, což v případě registrovaného partnerství nepřipadá v úvahu. Pravděpodobně z tohoto důvodu nebyl zákonodárci shledán důvod pro zvýšenou ochranu takového soužití.

Partnerství by tedy mělo být v souladu s ustanovením § 16 ZRP na návrh jednoho z partnerů zrušeno, prokáže-li návrhovátelem, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Co je míněno pod pojmem, že partnerský vztah již fakticky netrvá, není zřejmé, neboť tento termín se zatím v žádné platné právní úpravě neobjevil, a jeho definice tedy není jasná. Bude tak na volném uvážení soudní praxe, co pod tento termín zařadí a co nikoliv. Lze však předpokládat, že bude vycházet z hodnocení dané situace analogicky, jak je řešena v případě manželství. Tento termín bude tedy vykládat ve smyslu skutečnosti, že spolu partneři již dlouhodobě nežijí, tak jak je tento vykládán zákonem o rodině¹⁸¹.

I termín, že spolu dotyční dlouhodobě nežijí, může mít několik podob a i zde je velký prostor pro volné uvážení ze strany soudu, neboť je možné, že dotyční spolu bydlí v jednom bytě a přesto spolu nežijí, a stejně tak je možné, že spolu nebydlí ve stejném bytě a přesto spolu žijí¹⁸².

Stejně jako u manželství, kdy v § 24a ZOR je možné najít úpravu, tzv. zjednodušeného rozvodu, je i

---

¹⁸¹ Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 160

¹⁸² Hrušáková M., Králíčková Z. : České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání, Doplněk, Brno 2006, str. 91

partnerům dána možnost zrušení registrovaného partnerství bez zkoumání příčin jeho rozpadu, a to postupem v souladu s ustanovením §17 ZRP. Podmínkou je, že se k návrhu na zrušení registrovaného partnerství připojí i druhý partner. Soud pak takové partnerství zruší, aniž by zkoumal, zda takové partnerství opravdu netrvá. Oproti manželům jsou však v této úpravě partneři zvýhodněni, neboť jim není uložena povinnost soudu doložit smlouvy, jimiž by partneři vypořádali své vzájemné majetkové vztahy, svá vzájemná práva a povinnosti společného bydlení a případnou vzájemnou vyživovací povinnost v době po zrušení partnerství.

K úpravě vztahující se k registrovanému partnerství se nevyžadují žádné podmínky, které by musely být splněny, aby bylo možno vůbec využít možnosti zjednodušeného zrušení partnerství. Na rozdíl od manželství tudíž není nutné, aby uplynula alespoň určitá doba, po kterou partnerství trvá, a také není dána podmínka, aby spolu partneři již po určitou dobu nežili. Naprosto dostačující je podání návrhu na zrušení partnerství soudu a připojení se druhého partnera k tomuto návrhu, jak již bylo uvedeno výše. Tuto úpravu lze považovat za mírně diskriminační vůči manželským párům, avšak vzhledem ke skutečnosti, že soudy se v praxi spokojují ohledně splnění podmínek pro tzv. zjednodušený rozvod pouze s tvrzením manželů, nelze toto zvýhodnění považovat za nijak závažné.

Pokud by jeden z partnerů se zrušením partnerství nesouhlasil, měl by soud přistoupit k prokazování, zda partnerství již fakticky netrvá. V dnes platné právní úpravě však není stanoven žádný důvod, pro který by partnerství nemělo být zrušeno. Postup soudu bude do značné míře záležet čistě na volném uvážení jednotlivého soudce. Stejně tak není z této úpravy jasné, zda

současně s rozhodováním soudu o zrušení registrovaného partnerství budou řešeny i otázky majetkoprávní, bude rozhodováno o vyživovací povinnosti po zrušení partnerství, případně o právu ke společnému bytu, jako je tomu v případě rozhodování o rozvodu manželství heterosexuálních párů. Bohužel od vstupu zákona o registrovaném partnerství v platnost dosud neuplynula dostatečně dlouhá doba, aby bylo možno v tomto případě vyjít z podkladů praxe. Lze tedy pouze předpokládat, že i v tomto případě se užije přiměřeně postupů užívaných v případě rozvodů manželství.

Závěr

Snahy o zrovnoprávnění partnerů stejného pohlaví se svazky manželskými, respektive se soužitím heterosexuálních párů, započaly již v roce 1996. Vytvoření samostatné právní normy pak následovalo v roce 1998. První návrhy neřešily problematiku komplexně, ale zabývaly se pouze obecným uzákoněním partnerského soužití. I když řadu otázek vztahujících se k soužití homosexuálních párů bylo vždy možno dílčím způsobem řešit dle stávající občansko právní úpravy, neustávala aktivita sdružení homosexuálů usilovat o vlastní zákonnou normu.

Za nejzdařilejší návrh zákona o registrovaném partnerství lze považovat návrh z roku 2001, který řešil tuto problematiku nejkomplexněji. Z tohoto návrhu následně vycházely všechny další zákonodárné pokusy a i dnes již platný, v pořadí sedmý návrh zákona o registrovaném partnerství je v některých svých ustanoveních s tímto návrhem naprosto totožný.

Schválení tohoto návrhu zákona bylo velice obtížné, stejně jako tomu bylo u předchozích návrhů. Poslanecký návrh podaný sněmovně na jaře roku 2005 byl schválen ve třetím čtení 16.12.2005 a byl postoupen senátu, který ho schválil 26.1.2006. Poté však byl zákon vetován prezidentem republiky, a tedy bylo k jeho schválení nezbytné získat absolutní většinu v poslanecké sněmovně, tedy stojedna hlasů. Veto Václava Klause bylo přehlasováno dne 15.3.2006 nejmenším možným počtem hlasů, a to poté, co se diskuse nad tímto zákonem přenesla z oblasti eticko morální do polohy víceméně politické. I průběh hlasování byl zdoluhavý a než se dospělo k úspěšnému schválení tohoto zákona, bylo nutné hlasování pětkrát opakovat. S ohledem na postup premiéra se situace ve sněmovně vyvinula tak, že i někteří ze skalních stoupců tohoto zákona pro něj nakonec nehlasovali.

Schválení tohoto zákona bylo tímto postupem značně znehodnoceno, a i když bylo možné předpokládat, že by i bez politizace došlo k jeho přijetí, lze očekávat, že proces schvalování zákona již bude vždy spojován s politickou situací.

Česká republika, i když za cenu politizace tohoto tématu, se přijetím zákona o registrovaném partnerství přiřadila k ostatním liberálně smýšlejícím zemím jako je Velká Británie, Dánsko, Finsko, Německo, Norsko, Švédsko, Švýcarsko, Island, Španělsko a Nový Zéland, které již obdobné normy přijaly. Také se tímto krokem stala první postkomunistickou zemí, která má ve svém právním řádu zařazenu zákonnou úpravu homosexuálních vztahů.

Tento zákon má řadu nedostatků a dlouhodobě se hovoří o nutnosti jeho novelizace. Avšak zatím s ohledem na politicko sociální situaci v našem státě, kdy není možno

ani přibližně předpovědět, jakého výsledku by bylo dosaženo, případně, zda by se pozice homosexuálních párů opět nezhoršila, volí aktivisté zatím taktiku vyčkávání. K drobným novelám zákona o registrovaném partnerství tedy dochází pouze v souvislosti s novelou jiného zákona, se kterým je tento zákon provázán.

Za největší nedostatek lze považovat uzákonění zápisu partnerství do občanského průkazu, což patrně vede ke zdrženlivějšímu přístupu k uzavírání partnerství. Mnozí toto ustanovení považují za nástroj skryté diskriminace, avšak pokud tuto úpravu porovnáme se zápisem manželství do občanských průkazů, nelze tento názor sdílet. S ohledem na postavení žen, u kterých v této souvislosti je možno také předpokládat diskriminační přístup například při změně povolání, a přesto se o zrušení tohoto zápisu u manželů neuvažuje. Tato otázka se však vztahuje k tématu této rigorózní práce pouze okrajově.

Za naprosto nadbytečný je pak třeba označit požadavek kladený na partnery při vstupu do registrovaného partnerství, kdy dotyční jsou povinni uvádět totožnost svých rodičů, ač k tomuto nelze najít jediný důvod, a taková povinnost není dána ani budoucím manželům.

V oblasti, jíž se tato rigorózní práce zejména zabývá, lze však najít také několik nedostatků. Zákon o registrovaném partnerství se například ve svém § 8 odst.1 odvolává na stejné povinnosti a stejná práva partnerů. V zákoně však, na rozdíl od úpravy manželství, není nikde stanoven jejich výčet. Partnerům se tedy tímto otevírá možnost vysoudit si do budoucna další, nad rámec zákona sahající nároky, a tím se dostat do výhodnější pozice než manželé, kteří by se do budoucna mohli cítit oproti partnerům znevýhodnění. Nicméně je možno předpokládat, že soudní praxe se touto cestou

nevydá, a tedy upřesnění práv a povinností partnerů v zákoně tak nebude třeba ani v budoucnu.

Největším nedostatkem tohoto zákona je jeho opomenutí úpravy jakéhokoliv majetkového společenství. Partneři tedy i nadále nabývají majetek pouze do svého výlučného vlastnictví, nebo do spoluvlastnictví, což může přinášet značné problémy zejména při podnikatelské činnosti jednoho z partnerů. Pokud spolu osoby po určitou dobu žijí, je totiž velice náročné odlišit, co spadá do vlastnictví jednotlivých partnerů, které závazky lze uplatnit proti komu potažmo, které věci lze užít při výkonu rozhodnutí, pokud nedojde ke splnění závazku. Tento stav tedy vyvolává značnou nejistotu jak na straně věřitele, tak na straně dlužníka či jeho partnera.

V oblasti podnikání pak byla pozice zlepšena pouze nepatrně, a to umožněním pokračovat v živnosti při úmrtí jednoho partnera, kterým byli partneři postaveni na roveň manželům. Tato část zákona o registrovaném partnerství již v době svého přijetí obsahovala jedno obsolentní ustanovení vzhledem k tomu, že od podání tohoto návrhu do jeho přijetí byl změněn živnostenský zákon č. 455/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a tedy užití partnera jako odpovědného zástupce při výkonu živnosti již nebude za žádných okolností možné bez založení smluvního vztahu mezi partnery. Pokud by tato možnost byla partnerům dána, jednalo by se o jejich bezdůvodné zvýhodnění oproti párům manželským.

Ke zlepšení pozice partnerů přijetím zákona o registrovaném partnerství došlo zejména v oblasti nájmu bytů. Stále je však v této oblasti jejich pozice nevýhodnější oproti manželům, a tedy ani zde nelze hovořit o zrovnoprávnění s heterosexuálními páry. Partnerům na základě tohoto zákona nevzniká uzavřením partnerství společný nájem bytu, jako je tomu u manželů,

ale pouze právo byt, který má v nájmu druhý partner, užívat. V případě úmrtí nebo opuštění společné domácnosti již není požadován určitý časový úsek, po který byt společně užíval s partnerem oprávněným k nájmu bytu, k tomu, aby mohl druhý partner nárokovat přechod nájmu, ale stále je nutná existence společné domácnosti.

Schválením tohoto zákona došlo také k uzákonění vyživovací povinnosti mezi partnery, což lze považovat za nejzásadnější přínos pro partnery, protože do této doby nebyla tato povinnost právně vymahatelná. Na politické scéně je však diskutováno, zda a do jaké míry je to vhodné, neboť tato úprava naprosto odpovídá vyživovací povinnosti mezi manželi za trvání či po zániku manželství. S ohledem na skutečnost, že nejsou přesně vymezeny povinnosti partnerů, na jejichž základě tato povinnost vzniká, jeví se toto jako do jisté míry zvýhodňující partnery oproti párům manželským. Dalším často užívaným argumentem je odvození vyživovací povinnosti od příslušnosti k určité rodině, kdy partneři rodinu v tradičním slova smyslu netvoří, a tedy dle tohoto názoru by jim z tohoto důvodu neměla příslušet ani vyživovací povinnost, respektive právo na výživné.

Nejdiskutovanější byla oblast práva dědického. Zde v důsledku přijetí tohoto zákona dochází k přesunu partnera do první skupiny dědiců a jeho pozice v dědickém řízení se stává tedy totožnou s postavením manžela. Toto však bylo možné ve značné míře dříve dosáhnout i pořízením závěti, a tedy se jedná o nepatrné zlepšení situace partnerů stejného pohlaví.

V zákoně však existuje zásadní nedostatek, nebo lépe řečeno nedůslednost zákonodárce. I když v předchozích návrzích měl být partner zařazen do § 469 Obč.zák., a tedy i úmyslný trestný čin dědice proti partnerovi

zůstavitele měl mít za následek jeho dědickou nezpůsobilost, dle této úpravy k tomu nedojde a ani v dohledné době se nepředpokládá, že by tento nedostatek měl být odstraněn.

První registrované partnerství bylo uzavřeno v den, kdy zákon o registrovaném partnerství vstoupil v účinnost, a to dne 1.července 2006 v Havířově. Za první rok účinnosti zákona o registrovaném partnerství bylo v České republice uzavřeno 346 registrovaných partnerství s tím, že nejvyšší počet jich byl uzavřen v Praze a nejméně pak v Karlovarském kraji. Dále pak za první rok účinnosti tohoto zákona byl podán pouze jeden návrh na zrušení registrovaného partnerství, a to u obvodního soudu pro Prahu 8, avšak ani tento nakonec nebyl věcně projednán. Dle dostupných informací do registrovaného partnerství pak vstupují častěji muži než ženy.

I když došlo ke schválení zákona o registrovaném partnerství teprve před dvěma roky, a tedy se jedná o relativně mladý zákon, byl již dvakrát novelizován a nutnost jeho dalších změn je stále diskutována, což je pro dnešní legislativu často příznačné. Ani dnes tedy nelze předpokládat, že se jedná o konečný stav v této oblasti.

Na závěr je pak nutno dodat, že přijetí zákona o registrovaném partnerství se dotklo základních hodnot, tradic a uspořádání celé společnosti, a jeho přijetím došlo k relativizaci vztahu státu k základní jednotce společnosti, kterou do té doby byla rodina v tradičním slova smyslu. Vzhledem ke skutečnosti, že se společnost stále mění a je obecně čím dál častější soužití osob v neformálních svazcích, lze i tento posun považovat v dnešní době za méně významný, než by tomu bylo ještě před několika desítkami let.

Seznam literatury

Návrhy zákonů

- Návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví z roku 1998 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví a o změně a doplnění některých zákonů z roku 1999 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a o změně některých souvisejících zákonů z roku 2002 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů z roku 2003 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů z roku 2004 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

- Návrh zákona o registrovaném partnerství z roku 2005 a důvodová zpráva k tomuto zákonu

Zákony

- Občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

- Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení č. 182/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů
- Živnostenský zákon č. 455/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o vlastnictví bytů č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o pojištění zaměstnanců č. 54/1956 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění č. 88/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o sociálním zabezpečení č. 100/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o životním minimu č. 463/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o hmotné nouzi č. 111/2006Sb., ve znění pozdějších předpisů
- zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o veřejném zdravotním pojištění č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o dani z příjmu č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o správě daní a poplatků č. 337/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

• Zákon o dani dědické a darovací č. 357/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Komentáře

• Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kolektiv : Obchodní zákoník - komentář, 10. vydání, C.H.Beck, Praha 2005

• Jehlička O., Švestka J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, 9.vydání, C.H.Beck, Praha 2004

• Švestka J., Spáčil J., Škárová M. a kolektiv : Občanský zákoník - komentář, C.H.Beck, Praha 2008

• Zelenka J., Maršíková J.: Zákon o konkurzu a vyrovnání - komentář, 2.podstatně přepracované a doplněné vydání, LINDE PRAHA, a.s., Praha 2002

• Babšická V.: Živnostenský zákon s komentářem, včetně prováděcích a souvisejících předpisů a vzorů podání, VIII, aktualizované podání, BOVA POLIGON, Praha 2005

• Hrušáková M. a kolektiv : Zákon o rodině - komentář, 3.vydání, C.H.Beck, Praha 2005

• Holub M., Nová H., Sladká-Hyklová J.: Zákon o rodině - komentář a předpisy související, 8. aktualizované vydání, LINDE PRAHA, a.s., Praha 2007

• Fiala J., Novotný M., Oehm J., Horák T.: Zákon o vlastnictví bytů - komentář, 3. vydání, C.H.Beck, Praha 2005

• Pelech P., Pelc V.: Daně z příjmu s komentářem 2005, 6. aktualizované vydání, ANAC nakladatelství ekonomické a právní literatury, Olomouc 2005

• Kindl M., Telecký D., Válková CSc.: Zákon o správě daní a poplatků - komentář, 1. vydání, C.H.Beck, Praha 2002

• Hrozinková E., Urban V.: Živnostenský zákon a předpisy související s komentářem a příklady, 10. aktualizované a doplněné vydání, LINDE PRAHA a.s., Praha 2005

Články

• Fetter R.W. : Právní poměry nesezdaných párů aneb druh a družka, časopis Právo a rodina 7/2004

• Mašek D. : Důsledky existence společné domácnosti a příslušnosti k ní z pohledu občanského zákoníku, časopis Právo a rodina 9/1999

• Haderka J.F. : Několik poznámek k nedávnému pokusu o právní institucionalizaci homosexuálního soužití v České republice, časopis Správní právo, ročník 1998 č.5, str. 261 a násl.

• Zuklínová M.: Budoucí občanský zákoník a rodinné právo, Acta universitatis carolinae - iuridica 1-2, str. 141 a násl.

• Baršová A.: Partnerství gayů a lesbiček: Kdy dozraje čas na změnu?, Sociální studia 7/2002

• Nedbálková K.: Alternativní rodinné modely aneb rodiny lesbických matek a rodiny gay otců, , sborník Ženská práva jsou lidská práva, Nesehnutí, Brno 2002

• Holub M.: Registrované partnerství - ani ryba ani rak, Právní rozhledy 9/2006

Monografie (včetně učebnic)

• Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek I. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002

• Knappová M., Švestka J. a kol. - Občanské právo hmotné: třetí aktualizované a doplněné vydání, svazek III. ASPI publishing s.r.o. Praha 2002

• Radvanová S., Zuklínová M.: Kurs občanského práva - instituty rodinného práva, 1.vydání, C.H.Beck, Praha 1999

• Bakeš M.: Finanční právo, 3.aktualizované vydání C.H.Beck Praha 2003

• Tröster P.:Právo sociálního zabezpečení, 3.aktualizované a doplněné vydání, C.H.Beck, Praha 2005

• Choděra O.:Partenrství, manželství a paragrafy, Grada, Praha 2003

• Janošová P.:Homosexualita v názorech současné společnosti, Karolinum, Praha 2000

• Veselá R. a kol.: Rodina a rodinné právo, EOROLEX, Praha 2003

• Plecítý V., Salač J.: Základy rodinného práva, Eurounion s.r.o., Praha 2001

• Štěpánová S.: Společné jmění manželů a podnikání, Computer Press, a.s., Brno 2006

• Hrušáková M., Králíčková Z.: České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání , Doplněk, Brno 2006

• Dvořák J., Spáčil J.: Společné jmění manželů v teorii a judikatuře, 2. rozšířené vydání, ASPI, Praha 2007

• Sborník - Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. nar., ASPI, Praha 2005

• Zuklínová M.: Osvojení - jméno s několika významy

• Radvanová S.: Osvojení v proměnách společnosti

• Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manželi, sestavil Šarman J. , Judikatura 2006

Webové stránky

• www.partnerství.cz

• www.homosexualita.004.cz

• www.psp.cz

• www.stud.cz

• www.epravo.cz

Přílohy

A. Matriční úřady stanovené vyhláškou č. 300/2006 Sb., před kterými je možno uzavřít registrované partnerství.

V každém kraji ČR je stanoven pouze jeden.

Hlavní město Praha - Úřad městské části Praha 1 (tel. 222 320 325, www.praha1.cz)

Středočeský kraj - Magistrát města Kladno (tel. 312 604 207-10, www.mestokladno.cz)

Jihočeský kraj - Magistrát města České Budějovice (tel. 386 801 111, www.c-budejovice.cz)

Plzeňský kraj - úřad městského obvodu Plzeň 3 (tel. 378 036 535, www.umo3.plzen.city.cz)

Karlovarský kraj - Magistrát města Karlovy Vary (tel. 353 118 281-3, www.mmkv.cz)

Ústecký kraj - Úřad městského obvodu Ústí nad Labem - město (tel. 475 241 265, www.ul-mesto.cz)

Liberecký kraj - Magistrát města Liberec (tel. 485 243 724, www.liberec.cz)

Královehradecký kraj - Magistrát města Hradec Králové (tel. 495 707 500, www.mmhk.cz)

Pardubický kraj - Magistrát města Pardubice (tel. 466 859 692, www.mesto-pardubice.cz)

Vysočina - Magistrát města Jihlava (tel. 567 167 241-4, www.jihlava.cz)

Jihomoravský kraj - Úřad městské části Brno - střed
(tel. 542 526 230, 542 526 237-8, www.stred.brno.cz)

Olomoucký kraj - Magistrát města Olomouc (tel.
585 513 314, 585 513 345, www.olomoucko.cz)

Moravskoslezský kraj - Úřad městského obvodu Moravská
Ostrava a Přívoz (tel. 599 442 212, www.moap.cz)

Zlínský kraj - Magistrát města Zlín (tel. 577 630 117,
577 630 208-9, www.mestozlin.cz)

Osoby vstupující do registrovaného partnerství se musí obrátit na ten z výše uvedených příslušných matričních úřadů, v jehož kraji je alespoň jedna z nich hlášena k trvalému pobytu. Pokud mají každá trvalý pobyt v jiném kraji, mohou si vybrat jeden z těchto dvou matričních úřadů.

Pokud ani jedna z nich nemá trvalý pobyt v ČR, musí se obrátit na Úřad městské části Brno - střed, neboť ten jediný je pověřen vedením matriky pro tyto případy.

Ze závažných důvodů může příslušný matriční úřad na žádost osob vstupujících do registrovaného partnerství povolit, aby bylo registrované partnerství uzavřeno před jiným z výše uvedených čtrnácti matričních úřadů.

B. Dotazník k registrovanému partnerství

DOTAZNÍK K REGISTROVANÉMU PARTNERSTVÍ

příslušný matriční úřad .....

	OSOBY, KTERÉ CHTĚJÍ VSTOUPIT DO REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ	
Jméno, popř. jména a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum, místo a okres (stát) narození		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Státní občanství		
Bydliště (trvalý pobyt)		
<u>Otec:</u> Jméno(a), příjmení, popř. rodné příjmení Datum narození Místo, okres (stát) narození		
<u>Matka:</u> Jméno(a), příjmení, popř. rodné příjmení Datum narození Místo, okres (stát) narození		

V .....

dne .....

.....
podpis osoby, která chce vstoupit
do registrovaného partnerství

.....
podpis osoby, která chce vstoupit
do registrovaného partnerství

PŘEDLOŽENÉ DOKLADY (VYPLNÍ MATRIKÁŘ)

<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>	<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>
1. Občanský průkaz*) č. _____ vystavený dne _____ v _____	1. Občanský průkaz*) č. _____ vystavený dne _____ v _____
2. Rodný list vydaný v _____ dne _____ roč. _____ č. _____	2. Rodný list vydaný v _____ dne _____ roč. _____ č. _____

*) případně povolení k trvalému pobytu nebo cizozemský cestovní doklad

.....
razítko a podpis matrikáře

C. Dotazník k uzavření manželství

DOTAZNÍK K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

	MUŽ	ŽENA
Jméno, popř. jména a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum, místo a okres (stát) narození		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Státní občanství		
Bydliště (trvalý pobyt)		
Údaje pro statistické zjišťování: – datum rozvodu (ovdovění)		
– nejvyšší dosažené vzdělání		
– kolikáté manželství uzavírá?		

Prohlášení o uzavření manželství bychom chtěli učinit před

.....
(název úřadu)

v obřadní místnosti úřadu*)

na jiném vhodném místě*)

Jsme si vědomi, že při uzavření manželství jsme povinni učinit dohodu o užívání příjmení. Předběžně jsme se dohodli, že budeme po uzavření manželství:

- a) užívat společné příjmení .....
- b) užívat každý své dosavadní příjmení
a společné děti budou užívat příjmení .....
- c) užívat společné příjmení a muž*) – žena*)
bude užívat a na druhém místě uvádět
příjmení předchozí, tj.
- muž:
žena:
děti:

*) nehodící se škrtněte

Bereme na vědomí, že při uzavření manželství budeme prohlašovat, že nám nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem známe svůj zdravotní stav, a že jsme zvažili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Máme spolu již tyto děti – jméno a příjmení, datum a místo narození – nutno doložit rodným listem dětí

.....
.....

Dohoda o příjmení se bude vztahovat i na toto dítě (dětí) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám – nutno doložit rodným listem dítěte (dětí):

.....

V .....

.....

podpis muže

.....

podpis ženy

ČÁST 2 – DOKLADY K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ (VYPLNÍ MATRIKÁŘ)

<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>	<u>Předloženy byly tyto doklady:</u>
1. Občanský průkaz**) č. _____ vystavený dne _____ v _____	1. Občanský průkaz**) č. _____ vystavený dne _____ v _____
2. Rodný list vydaný v _____ dne _____ roč. _____ č. _____	2. Rodný list vydaný v _____ dne _____ roč. _____ č. _____

**) případně povolení k trvalému pobytu nebo cizozemský cestovní pas

Poznámky:

.....

razítko a podpis matrikáře

D. Doklad o registrovaném partnerství

ČESKÁ REPUBLIKA

**DOKLAD
O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ**

v knize registrovaného partnerství matričního úřadu .....

kraj .....

ve svazku ..... roč. .... list ..... poř. č. ....

Místo prohlášení vstupu do registrovaného partnerství		
Den, měsíc, rok prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství		
	partner/ka	partner/ka
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení		
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení rodičů		
Poznámka		

V .....

dne .....

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře

E. Protokol o vstupu do registrovaného partnerství

VZOR 6

PROTOKOL O VSTUPU DO REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

Dne .....

Před .....
(název příslušného matričního úřadu a místo vstupu do registrovaného partnerství)**Osoba, která vstupuje do registrovaného partnerství:**

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení .....
..... totožnost
..... prokázána .....
datum a místo,
okres (stát) narození .....

..... rodné číslo .....
osobní ..... státní
stav ..... občanství .....

rodiče:

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....
..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....
..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

Osoba, která vstupuje do registrovaného partnerství:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení .....
..... totožnost
..... prokázána .....
datum a místo,
okres (stát) narození .....

..... rodné číslo .....
osobní ..... státní
stav ..... občanství .....

rodiče:

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....
..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....
..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

Před matrikářem: .....

(jméno, popř. jména a příjmení matrikáře přijímajícího prohlášení)

partneři souhlasně prohlásili, že spolu vstupují do partnerství a že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. Tím byly splněny podmínky, které vyžaduje český právní řád pro vznik registrovaného partnerství.

partner/ka .....

(podpis)

partner/ka .....

(podpis)

prohlášení přijal .....

(podpis)

tumočník .....

(podpis)

Oznamovací povinnost splněna
dne:

Doklad o registrovaném partnerství vyhotoven
dne:

Doklady vráceny dne:

F. Přehled národních legislativ států světa, které upravují svazky osob stejného pohlaví

Stát	Status	Adopce dětí	Rok přijetí
Argentina	partnerství	-	2003
Austrálie	partnerství	ano (v některých případech)	2002
Belgie	manželství	-	2003
Británie	partnerství	ano	2005
Connecticut (USA)	partnerství	-	2004
Česká republika	partnerství	ne	2006
Dánsko	partnerství	ano (biologický příbuzný jednoho z partnerů)	1989
Finsko	partnerství	-	2001
Francie	Partnerství i pro HT	-	1999
Grónsko	partnerství	-	1996
Chorvatsko	partnerství i pro HT	-	2003
Island	partnerství	ano	1996
Jihoafrická republika	manželství	ano	2005
Kanada	manželství	ano	2005
Lucembursko	partnerství i pro HT	-	2004

Stát	Status	Adopce dětí	Rok přijetí
Maďarsko	partnerství i pro HT	-	1996
Massachus etts (USA)	manželství	ano	2004
Německo	partnerství	ano biologický příbuzný jednoho z partnerů)	2001
Nizozemí	manželství	ano	2001
Norsko	Partnerství	-	1993
Nový Zéland	partnerství	-	2004
Portugals ko	partnerství, druh-družka po 2 letech soužití	-	2001
Slovinsko	Partnerství	-	2005
Španělsko	manželství	ano	2005
Švédsko	Manželství, církvní požehnání (2005)	ano (2003) umělé oplodnění (2005)	1994
Švýcarsko	partnerství	-	2005 (referendum)
Vermont (USA)	partnerství	-	2004

G. Právní úprava homosexuálních vztahů v jiných státech Evropy

BELGIE

Tato země evropské unie původně patřila ke státům, které se ve své právní úpravě zaměřovaly jen na specifické odchylky od úpravy manželského soužití. Původní zákon stavěl na smluvní volnosti. Smlouva byla uzavírána před notářem a registrována v příslušné obci. Byla přístupná v podstatě všem osobám spolužijícím, například i sourozencům.

Již před přijetím tohoto zákona však vydávaly radnice velkých měst homosexuálním párům, které spolu žily podobu jednoho roku, certifikát o soužití, který těmto párům otevíral cestu k sociálním službám či bankovním úvěrům. Tímto listem vlastně radnice uznávaly faktická soužití homosexuálních párů.

V lednu 2003 došlo v Belgii k přijetí zákona, kterým tento stát jako druhý na světě umožnil vstup homosexuálním párům vstup do manželství. Jediným omezením oproti manželským párům heterosexuálních je nemožnost adopce dětí.

DÁNSKO

Jedná se o zemi, která jako první přijala právní úpravu institutu registrovaného partnerství již 7. června 1989 pod č. 372. V účinnost vstoupil 1. října 1989. V návaznosti na tento zákon byla ještě přijata celá řada novel zákonů z oblasti občansko i trestněprávní.

Norma odkazuje v globálu na předpisy upravující manželství s několika výjimkami, z nichž nejdůležitější je zejména oblast adopcí. Zásadní podmínkou pro možnost uzavřít partnerství dle dánského práva je, aby alespoň

jeden z partnerů byl dánské národnosti a měl trvalé bydliště v Dánsku. Části znemožňující adopce a nutnost trvalého pobytu, respektive občanství byly již od samého počátku předmětem kritiky. Tyto nedostatky byly po deseti letech od jeho přijetí odstraněny a v současnosti stačí k uzavření partnerství dvouletý pobyt na území Dánska. Adopce jsou otevřeny všem vyjma adopcí do ciziny.

V současnosti je nejkritizovanější omezený přístup lesbických žen k asistované reprodukci.

FINSKO

Finský zákon o registrovaném partnerství vychází ze vzoru úpravy okolních severských států, jeho přijetí však předcházela zdlouhavá diskuse jak na úrovni parlamentní, tak na úrovni celospolečenské a byl přijat až po pěti letech od jeho prvního předložení v parlamentu a to v září 2001. Stejně jako původní dánská úprava ani tato neumožňuje adopci dětí osobami stejného pohlaví. Registrované partnerství ve Finsku mohou uzavřít pouze osoby stejného pohlaví starší 18 let, pokud alespoň jedna z nich je finským občanem a zároveň trvale žije ve Finsku, nebo pokud se obě osoby zdržují na území Finska nejméně po dobu dvou let před uzavřením partnerství. Partnerství uzavřené mimo území Finska je v této zemi platné, pokud je platné dle práva státu ve kterém bylo uzavřeno.

FRANCIE

Tato evropská země sice byla s velkým předstihem prvním státem, který dekriminlizoval homosexuální styky, ale v dalším vývoji úpravy těchto vztahů k velkým průkopníkům nepatří. Poté co již od roku 1993 byly osobám, které spolu žili nejméně po dobu jednoho

roku tzv. certifikáty o soužití, byl až na podzim roku 1998 Národním shromážděním poprvé schválen návrh zákona jenž nesezdaným párům bez ohledu na jejich sexuální orientaci zajišťoval práva obdobná manželským v oblasti dědictví, bydlení, daní či sociální péče. Tento zákon však byl na jaře následujícího roku Senátem zamítnut. Národní shromáždění však o rok později, téměř deset let od podání prvního návrhu, tento návrh opětovně přijalo jako *zákon o občanském paktu solidarity* (tzv. PACS), když ve čtvrtém čtení přehlasovalo Senát.

Tato norma je vystavena na čistě smluvním principu, je přístupná všem nesezdaným párům, bez ohledu zda se jedná o homosexuální nebo heterosexuální soužití, o což se opírá i častý názor, že tento zákon spíše podporuje pluralitu životních stylů, než že by zrovnoprávňoval homosexuální menšiny. Manželství se tímto stalo ve Francii pouze jednou z možností soužití. Partneři nesmí být manželé ani příbuzní, ani být vázáni paktem s jinou osobou. Registrace probíhá před soudem, pokud k ní dochází mimo území Francie, pak se partnerství uzavírá před konzulárním úředníkem. Partneři na sebe uzavřením paktu berou povinnost ke vzájemné péči i společnou odpovědnost za dluhy vyplývající z obvyklého provozu domácnosti. Při splnění podmínek je umožněno i společné zdanění partnerů.

K podepsání paktu není třeba francouzské občanství. Úřady musí brát v úvahu uzavřené partnerství i při imigračním řízení, avšak jeho uzavření není zárukou pozitivního výsledku. Zákon se nezabývá problematikou rodičovství, adopce či asistované reprodukce, což je považováno příznivci tohoto předpisu za jeho přednost, protože do budoucna umožňuje otevření adopcí i pro homosexuální partnery, což je v současnosti jinými předpisy naprosto vyloučeno.

ITÁLIE

Podobně jako Irsko, je i tato země svou silnou religiozitou determinována. I přes značné problémy byl první zákon zohledňující soužití homosexuálních párů předložen záhy, už v roce 1993. Žádný z těchto mnohých návrhů se však nedostal ani k projednání v parlamentu.

V současné době pouze některé regiony přijaly místní předpisy, které v určitých směrech zlepšují postavení homosexuálních párů.

MAĎARSKO

V roce 1995 rozhodl tamní Ústavní soud o povinnosti vlády ukončit diskriminaci homosexuálních vztahů a ta předložila návrh zákona. Ve stejném rozhodnutí však konstatoval, že nemožnost uzavření manželství homosexuály není v rozporu s ústavou.

Vláda požadavku ústavního soudu vyhověla a v roce 1996 byl přijat zákon rozšiřující pojem životní druh na všechny osoby žijící ve společné domácnosti v citovém a hospodářském svazku, aniž vstoupily do manželství.

Adopce a asistovaná reprodukce jsou v Maďarsku vyhrazeny pouze manželům, a tedy pro všechna nesezdaná soužití jsou vyloučeny. Maďarsko tedy bylo jedinou z nově přistupujících zemí, která měla alespoň nějakou úpravu homosexuálního soužití. Tato alternativa však v reálném životě nepřináší partnerům žádná podstatná práva ani povinnosti, a proto je velice málo využívaná.

NĚMECKO

Největší překážkou při schvalování úpravy registrovaného partnerství v Německu byly křesťanští demokraté a tedy bylo nutné vyčkávat změny poměrů hlasů v tamním zákonodárném sboru. Návrh na uzákonění

partnerství byl tedy předložen až v roce 1999, přičemž dle původních záměrů měl být tento institut využíván i blízkými příbuznými a jinými osobami, které nemohou uzavřít manželství. Z politických důvodů byla tato norma rozdělena do dvou částí a z možnosti uzavření partnerství byli vyloučeni blízcí příbuzní.

Zákon o ukončení diskriminace společenství osob stejného pohlaví byl přijat v roce 2001, čímž byl do německého právního řádu nový institut registrovaného životního partnerství osob stejného pohlaví.

Partneři jsou tedy uznáváni jako příbuzní, registrace je prováděna státními orgány, na partnery se vztahují stejné předpisy o příjmení jako na manžele, v oblasti dědického práva jsou partneři v postavení manželů, je jim dáno právo na informace o zdravotním stavu partnera, stejně tak při přechodu nájmu bytu mají práva jako manželé, obdobnou posici jako manželé mají i v oblasti sociálního, zdravotního systému a i v otázkách nezaměstnanosti, přistěhovalectví a udělování pracovního povolení.

NIZOZEMSKO

První nizozemský zákon upravující partnerství osob stejného pohlaví je až z roku 1997, dnes je však Nizozemí se svou úpravou bezpochyby nejdále a umožňuje i uzavírání manželství homosexuálních párů. První návrh pocházel z roku 1994 a měl upravovat i soužití blízkých příbuzných, kterým nebyl povolen sňatek. V následujících dvou letech byly v návrhu provedeny značné změny - byli vyloučeni příbuzní a návrh se celkově přiblížil k severskému modelu s tím, že však dokonce i homosexuálním párům umožňoval uzavření manželství.

Oproti manželům heterosexuálním však měl tři základní rozdíly a to v otázkách rodičovství, cizinecké problematiky a důchodů. V roce 1999 byla však druhá dvě omezení zrušena. Adopce byly otevřeny již v roce 1998, stejně tak mohou vznikat i práva partnerů k dítěti jehož zákonným rodičem je druhý partner. V současnosti již dávají právní normy v oblasti rodičovské partnerům stejná práva a povinnosti jako mají manželé ke svým nevlastním dětem a zakotvují automatický vznik společných práv a povinností k dětem narozeným za trvání partnerství.

S ohledem na výše uvedené již neexistoval žádný důvod, proč neumožnit uzavírání manželství i homosexuálním párům, což zkonstatovala i tzv. Kortmannova komise. Vláda tuto úpravu odmítala s odůvodněním, že tato manželství nebudou uznávána mimo území Nizozemí. Tlak parlamentu a veřejnosti však vládu donutil k předložení návrhu o zpřístupnění manželství osobám stejného pohlaví, který byl v roce 2000 také schválen, a tedy od 1. dubna 2001 je možnost uzavírat manželství otevřena i párům stejného pohlaví.

NORSKO

Tato země byla v pořadí druhá, která již v roce 1993 přijala do svého právního řádu institut registrovaného partnerství osob stejného pohlaví. Jedná se o klasický severský model, který vychází z dánské úpravy, na niž se přímo v důvodové zprávě i odvolává. Na rozdíl od Dánska však tato úprava neumožňuje adopci dětí homosexuálními páry. Alespoň jedna z osob musí být norské národnosti, nebo občanem státu, kde je platná obdobná úprava, nebo musí v Norsku nepřetržitě legálně žít nejméně po dobu dvou let.

Portugalsko

V březnu 2001 přijal portugalský zákonodárny sbor dva návrhy zákonů, které přinášejí uznání soužití osob stejného pohlaví. První z těchto zákonů rozšířil možnost žít s partnerem v „de-facto union“, které odpovídá vlastně našemu pojetí druha a družky, i na osoby stejného pohlaví. Těmto svazkům jsou přiznána některá manželská práva v oblasti daní, penzí, nájmu, sociálního zabezpečení a dalších.

Druhý zákon umožňuje například i příbuzným či přátelům žít v „joint respektive common economy“ což jim také přináší určitá práva v oblasti daní a nájmu. Podle definice obsažené v tomto předpise se jedná o osoby, které spolu žijí ve společném obydlí, pomáhají si navzájem a sdílejí svůj každodenní život a příjmy. Podle obou těchto zákonů je třeba, aby spolu dotyčné osoby žily nejméně po dobu dvou let, pokud chtějí práva daná tímto zákonem využívat.

RAKOUSKO

Tento stát nemá zatím zakotvenu ani jednu normu upravující soužití homosexuálních párů. Naopak teprve v polovině roku 2002 bylo zrušeno ustanovení trestního zákona požadující vyšší věkovou hranici pro homosexuální styk oproti styku heterosexuálnímu. Toto ustanovení bylo po dlouhá léta již zejména na mezinárodním poli kritizováno, a to nejsilněji od roku 1995, kdy Rakousko vstoupilo do evropské unie. Toto ustanovení bylo dokonce považováno za porušení Evropské úmluvy.

ŠPANĚLSKO

Tento stát evropské unie je značně religiózní, a tedy debaty o uzákonění registrovaného partnerství byly zdlouhavé. Dlouhodobě se předpokládalo převzetí francouzského modelu. Některá velká města již dříve začala s registrací homosexuálních párů a umožnila jim již dříve požívat některé sociální a zaměstnanecké výhody. 21. dubna 2005 byl však překvapivě přijat zákon, který umožnil homosexuálním párům uzavírat přímo manželství a nikoliv pouze partnerství, jak se původně předpokládalo. Tento zákon je velice pokrokový protože homosexuálním párům neodpírá ani právo adoptovat děti.

ŠVÉDSKO

Švédsko přijalo svou verzi registrovaného partnerství již v roce 1994 s účinností od počátku roku následujícího. Jedná se o klasickou severskou formu registrovaného partnerství, která byla v roce 2002 doplněna o možnost adoptovat děti. Jako jediný evropský stát umožňuje Švédsko i osvojení dětí z ciziny, tato část úpravy však naráží na mnohé problémy. Za specifikum tohoto státu lze považovat zřízení ombudsmana pro diskriminaci z důvodu sexuální orientace.

ŠVÝCARSKO

Švýcarská národní rada vyzvala ve své rezoluci již v roce 1996 vládu k vytvoření návrhu zákona upravující soužití osob stejného pohlaví, přesto však existuje tato úprava jen v kantonu Curych. Zvláštností této normy je, že byla přijata v referendu. Omezuje se však pouze na záležitosti daňové, protože například otázky rodiny jsou vyhrazeny pouze konfederativní úrovni.

VELKÁ BRITÁNIE

V roce 2002 se první normou zohledňující homosexuály stal zákon umožňující adopce dětí i jednotlivcem a to bez ohledu na jeho sexuální orientaci. V některých oblastech tohoto ostrovního státu byly již dříve poskytovány výhody poskytované manželům, tedy respektive nesezdaným heterosexuálním párům.

9. listopadu roku 2004 bylo i ve Velké Británii schváleno občanské soužití osob stejného pohlaví.

H. Tři základní modely zákonné úpravy homosexuálního soužití

V současné době rozeznáváme tři základní přístupy, které jednotlivé státy využívají pro zákonnou úpravu soužití osob stejného pohlaví.

Prvním a také nejstarším modelem je Severský model, který pochází z Dánska, kde byl užit již v roce 1989. Jedná se o vytvoření samostatné speciální normy, která upravuje danou problematiku obdobně manželství avšak s taxativně stanovenými odchylkami. Velmi často také odkazuje na úpravu užitou pro manželství. Tomuto modelu odpovídaly také první dva návrhy předložené v Parlamentu ČR.

Druhým je Francouzský model který ponechává možnost užívat danou formu soužití jak pro homosexuální tak pro heterosexuální páry. Zákon o občanském paktu solidarity zdůrazňuje smluvní základ úpravy těchto vztahů, nelze jí však upravit vztahy k dětem, práva a povinnosti z paktu vyplývající se také v mnoha dalších ohledech liší od úpravy manželství.

Jako třetí známe pak Nizozemský model, který je nejradikálnější a ruší výlučnost manželství pouze pro heterosexuální páry a rozšiřuje tento institut i na páry homosexuální.